የአምስተኛ ክፍል የሥነ - ጥበባት ትምህርት የተማሪው መጽሐፍ

የአምስተኛ ክፍል የሥነ - ተበባት ትምህርት የተማሪው መጽሐፍ

አፋን አሮሞ አዘጋጆች

አፋን ኦሮሞ ኤዲተሮች

ዳንዳአ ቦኃለ

ዳሜ ቶሊና

ከበቡሽ ሳሜሳ

ሉባባጃማል

ሳሚ ቤኛ

ታደሰድንቁ

በአፋን ኦሮሞ ገም ጋሚዎች

ድርባ ማሞ

ደቀበ ጉዬ

እስማኤል ሐሰን

ተርጓሚዎች

ሚሊዮን ኩራባቸዉ

ትዋይ ታሚሩ

700年 8.2%

ላማ ማሞ

አልያሳድቆ

ግራፊክስ

ታደሰ ድንቁ

© የአሮሚያ ትምህርት ቢሮ፣ 2014/2021

ይህ መጽሐፍ በኦሮሚያ ትምህርት ቢሮ እና በአሰላ መምህራን ትምህርት ኮሌጅ ትብብር በ2014/2021 ተዘ*ጋ*ጀ፡፡

የዚህ መጽሐፍ የባለቤትነት መብት በህግ የተጠበቀ ነው፡፡ ከኦሮሚያ ትምህርት ቢሮ ፌቃድ ውጪ በሙሉም ሆነ በከፊል ማሳተምም ሆነ አባዝተው ማሰራጨት በህግ ያስጠይቃል፡፡

የአምስተኛ ክፍል የሥነ - ጥበባት ትምህርት የተማሪው መጽሐፍ

ማዉጫ

ይዘት	าห
ምዕራፍ አንድ	1
ሥን - ጥበብዊ ማንዛቤዎች	
1. የሥነ- ተ በብት አሳባውያን	1
1.1 .የሥን -ጥበብ አለባው,ያን	2
1.2.የሙዚቃ አስባውያን	28
1. 3. የውዝዋዜ አለባውያን (ክፍሎች	37
1.4. የትያትር ስክርፕት ተፙኔት	40
1.5.የቀላል ምስለ-ድምፅ (የፊልም) አቀራረፅ ዘዴዎች	52
ምዕራፍ ሁለት	59
የፈጠራ ችሎታ	59
2.1 የሙዚቃ ድምፅ የስም ስያሜ	60
2.2 የብሎክ ሕትመት እና የሞዛይክ ሥራ በወረቀት	66
2.3 ልብስን እና ቁሳቁስን ተጠቅሞ ትያትርን ማሳየት	78
ምዕራፍ 3	87
የባሀል እና የታሪክ ተጨባ ~~ው~~ ሁኔታ	87
3.1 🗆 በህላዊ ሙዚቃ አና ውዝዋዜ- ች	88
3.2 በታሪክ ውስጥ ያሉ የስነ-ተበብ አይነቶች፡፡	94
3.3 የአፈ-ታሪክ ንግርት	97

የአምስተኛ ክፍል የሥነ - ጥበባት ትምህርት የተማሪው መጽሐፍ

ምዕራፍ 4	107
የስን-ጥበብ መስጎብንት	107
4.1 የጥበብ ሙያን የሃሳብ ተመሳሳይነታቸውን_እና ልዩነታቸ	[:] ∞ ∙3
በመጠቀም ማብራራት ፡፡	108
4.2 የስን - ተበባት እና የእጅ ተበብ ተቅም ለሕብረተሰብ	111
ምዕራፍ 5	118
የስን -	118
5.2 ትያትርን በመጠቀም ከግዜው <i>ጋ</i> ር ተያያዥነት ያላቸው	ን ነገሮች
ማስተማር	119
5.3 በማህበረሰብ ውስጥ ያሉ ምልክቶች እና ተወካዮች	121

ከዚህ ክፍል ትምህርት በኋላ

- የብሎክ ህትመትን ታዘጋጃላችሁ፤
- ቀላል የሙዚቃ ኖታዎችን ታነባላችሁ፤
- አልባሳትና መሳሪያዎችን በመጠቀም ትያትር ታሳያላችሁ፤
- የስንጥበባት ሃሳቦች ተመሳሳይንትና ልዩንት ትንልፃላችሁ፤
- የሚታይ ስንዋበብና የእጅ ሙያ ለህብረተሰቡ የሚሰጠውን መቃሜታ ተረዳላችሁ፤
- የስን ተበባት አለባውያንን፣ ትያትርና የምስለ ድምፅ ቀረፃ ዘዴዎችን ትለያይለያሉ
- መዝሙር፣ ውዝዋዜ፣ እና ትያትር ስለ ትራፊክ አደጋ፣ ኤች አይ ቭ ኤድስና ወቅታዊ ሁኔታዎችን ታሳያላችሁ፤
- በህብረተሰቡ ውስጥ የሚገኙ የተለያዩ ምልክቶችና አርማዎችን ትለያላችሁ፤
- ባህላዊ ዘፈኖችንና ውዝዋዜዎችን ትገልፃላችሁ፤
- በታሪክ የሚታወቁ የስነዋበባት አይነቶችን ትገልፃላችሁ፤
- በማህበረሰብ ውስጥ የሚገኙ የስነጥበባት ሥራዎችን በመዝሙር፣ በውዝዋዜ፣ በትያትርና በድምፅ አልባ ጨዋታ መልክ ታሳደሳችሁ፤
- የሚታወቁ ባህላዊ ሙዚቃና ውዝዋዜ በመለየት ትገልፃላችሁ፡፡

አጠቃሳይ መግቢያ

በአራተኛ ክፍል የስንተበባት ትምህርት ስለ ስን-ተበብ፣ ሙዚቃና ትይትር ተምራቸዋል። ከዚሁ በመቀጠል በዚህ የክፍል ደረጃ በኢያንዳንዱ ምእራፍ ስር የተለያዩ የትምህርት ይዘቶችን የምትማሩ ይሆናል። ምዕራፍ አንድ የስንተበባት አለባውያን ትርጉምና አይንቶች፣ ሙዚቃ፣ ውዝዋዜ እና የትይትር አስክሪፕት ይካትታል። በምዕራፍ ሁለት ስር ስለ ኖታዎች ስያሜ፣ የሙዚቃ ክሌፍ፣ የህትመት ምንንትና የትይትር አልበሳት በዝግጅት ውስጥ ይላቸውን ሚና ትማራላችሁ። በምእራፍ ሶስት ስር የሙዚቃና የውዝዋዜ አይንቶችን፣ የባህልና የስንተበብ ግንኙነት፣ የስን-ተበብ ታሪካዊ አመጣጥ፣ አፌታሪክና ትይትር ትማራላችሁ። በምዕራፍ አራት ውስጥ ስለ አካባቢ ጥበቃ፣ የእጅ ጥበብ ሙይ ታሪክ የምትማሩ ሲሆን በምዕራፍ አምስት ስር ደግሞ የወቅቱ አንገብጋቢ ጉዳዮች ለምሳሌ ስለ የትራፊክ አደጋ፣ ተላላፊ በሽታ፣ አደንዛዥ ዕፆች ክስን-ተበብ፣ ሙዚቃና ትይትር ጋር በመያያዝ ትማራላችሁ።

ምዕራፍ አንድ ሥነ - ጥበብዊ ግንዛቤዎች

1. የሥነ- ጥ በብት አሳባውያን

ቢያንስ ተማሪዎች ልጎናፅፉ የሚገባ የመማር ብቃት፡

ከዚህ ምዕራፍ ትምህርት በኋላ ተማሪዎች

- የሥነ ተበባት አለባውያንን ይለያሉ።
- የስነ-ተበባት አለባውያን ትርጉሞችን የረዳሉ፡፡:
- በሥነ ዋበብ ክፍሎች መካከል ያለውን ግንኙነት ያደንቃሉ፡፡
- የሙዚቃ ክፍሎችን ይገነዘባለ።
- የውዝዋዜ ክፍሎችን ይረዳለ ይገንዘባለ::
- የሥነ- ትያትር ክፍሎችን ይገነዘባሉ::
- የምስለ-ድ ምፅ ምንነትን ይማራሉ፡፡
- አጭር ምስለ-ድመፅ ይቀዳለ።፡

007as

ባለፈው ክፍል ውስጥ የተወሰኑ የሥነ - ጥበባት ክፍሎችን ተምረሃል:: እንዲሁ ም የትያትር ወይም የድራማ፣ የሥነ -ጥበብ እና የሙዚቃን ምንነት ተገንዝባቸዋል፡፡ በዚህ ምዕራፍ ውስጥ ደግሞ የሥነ- ጥበብ ክፍሎችን ትርጉም፣ ልማዳዊ ዕሑፍ፣ ውዝ ዋዜ እና ሙዚቃን እንዲሁም የእነዚህን አለባውያንና ትቅሞቻቸውን ትማራላችሁ፡፡ የሥነ - ጥበብ ክፍሎች የሁሉም ነገሮች መሠረት ናቸው:: ይህንን ሥራ ውጤታማ በማድረግ ውስጥ የሥነ -ጥበባት ክፍሎች ከፍተኛ ድርሻ አላቸው፡፡ በአይናችን በማየት፣ በእጃችን

በመዳሰስና በተግባር በማሳየት የምናደንቃቸው የሥነ-ተበባት አሳባው*ያን* ቅንጅት ውጤት ናቸው።

1.1 .የሥነ -ጥበብ አለባውያን

ተማሪዎች ቢያንስ ልጎናፅፉ የሚገባ የመማር ብቃት ፡ ከዚህ ርዕስ ትምህርት በኋላ፡

- የሥነ-ዋበብ አለባውያን ትርጉም ትናገራለህ/ሽ ፡፡
- የሥነ-ዋበብ ክፍሎች አይነት ትዘረዝራለህ/ሽ ፡፡
- የሥነ-ዋበብ ክፍሎችን በመጠቀም ዋቃቅን ነገሮችን ሥርተህ/ሽ ታሳያለህ/ሽ ፡፡
- የሥነ -ተበብ ክፍሎች ያላቸውን ተቅም ታብራራለሀ/ሽ፡፡ ውይይት አንድ

የሚከተሉትን ዋያቄዎች በግላችሁ ከሥራችሁ በኋላ በቡድን ሆናችሁ በመወያየት ለክፍላችሁ ዘግቡ ፡፡

- 1. በአከባቢያችሁ ያሉ ሰዎች መኖሪያ ቤት ለመሥራት ምን ምን ይጠቀማሉ?
- 2. ከሚያስፈል*ጋ*ቸው መሳሪያዎች ውስዋ አንድ ወይም ሁለት ቢታድሳቸው / ካልተሟሳሳቸው ምን ይፈጠራል ብሳችሁ ታስባሳችሁ?

አንድ የስነ-ጥበብ ስራ የሚገለፅበት የይዘቶች መደራጀት አሉት፡፡ ለእንዚህ እንደ ግብዓት የሚያገለግሉ የተደራጁ ይዘቶች ደግሞ የስን,ጥበብ አለባውያን ናቸው፡፡ ስለሆነም ለአንድ የስነ-ጥበብ ሥራ መሬጠር መሠረቱ የስነ-ጥበብ አለባውያን ናቸው፡፡ የሰው ልጅ ያለ ኦክሲጂን መኖር እንደማይችል ሁሉ አንድ የስነ-ጥበብ ሥራ ያለ

የአምስተኛ ክፍል የሥነ - ጥበባት ትምህርት የተማሪው መጽሐፍ

የስነ-ጥበብ አለባው*ያን መኖር አይች*ልም፡፡ የስነ- ጥበብ አለባው*ያን* ሰባት ናቸው፡፡

- 1. መስመር
- 5. 几少

- 2. **ቅር** 6
- 6. የጥራት ሁኔታ (ለስላሳማነትና ሻካራማነት)
- 3. *GCP*
- 7. ቫሊዩ ናቸው፡፡

4. ቀስም

ውይይት 2

- 1. ፊደሎችን ወይም ቁጥሮችን ከምን እንመሥርታለን? መስመር ምንደን ነው?
- 2.. ስንት የመስመር አይንቶችን መዘርዘር ትችላላችሁ? እንሱስ እንማን ናቸው?
- 3. መስመር ፊደሎችን እና ቁጥሮችን ከመፃፍ ውጪ ሌላ ምን ጥቅም አለው?

መስመር ከመሠረታዊ የስነ-ዋበብ ክፍሎች/አለባውያን ውስዋ አንዱ ነው፡፡ መስመር ከነዋቦች ቅንጅት የሚመሠረት ሆኖ የአንድን ቅርፅ አካል ወይም ወሰን የሚያሳይ ነው፡፡ መስመር ማለት በሰው ሰራሽ በተፊዋራዊ ላይ የሚገኝና የአከላቸውን ወሰን የሚያሳይ ነው፡፡

መስመር በስነ-ዋበብ ወይም በዲዛይን ሥራ ውስጥ ትልቅ ድርሻ አለው። እንዲሁም መስመሮች ሥዕልን በመሣል ሂደት ውስጥ የተሳለው ስዕል ቅርፅ፣ አቅጣጫ፣ የእይታ እንቅስቃሴ፣ አይነት፣ የረሳቸው ፍቺ እና ባህሪይ እንዲኖራቸው ማድረግ እና መለወተ ይችላል፡፡ በአካባቢችሁ የሚገኙ ነገሮች ሁለ በመስመሮች ተወክለው መገለፅ e. 7.11. ::

ሀ. የመስመር አይነቶች:

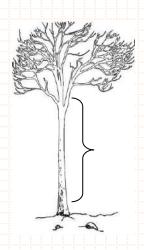
የተለያዩ የስዕል፣ የፊደልና የቁጥር አይነቶችን ከመሥራት በፊት የመስመር አይነቶችና ባህሪያቸውን መለየት አስፈላጊ ነው፡፡ ዘጠኝ የመስመር አይንቶቸ አሉ። እንርሱም፤-

- 1. ቋማ መስመር
- 6. ሽክርክር መስመር
- 2. አግዳም መስመር
- 7 ክብ መስመር
- 3. ሰያፍ መስመር
- 8. ሞሳሳ መስመርና
- 4. ጠመዝማዛ መስመር 9. ደ,ጋን (ጎባጣ) መስመር ናቸው፡፡፡
- 5. ዚማዛማ መስመር

1. ቋማ መስመር

ቋሚ መስመር ከላይ ወደ ታች ወይም ከታች ወደ ላይ የሚሰመር ሆኖ በስዕል ሥራ ውስዋ እራሱን ችሎ ሚዛኑን በመጠበቅ የቆመውን ነገር የሚያሳይ ነው።

ለምሳሌ አንድ ከሩቅ የሚታይ ሥርና ቅርንጫፎች ሲኖሩት ይችላል፡፡ ነገር ግን በትኩረት ከተመለክተነው ከቋሚ መስመር ጋር ተመሳሳይነት አለው፡፡

ስዕል 1፡ የቋሚ መስመር ምሳሌን የሚያሳይ ስዕል

2.አማዳሚ መስመር

አግዳሚ መስመር ከምሥራቅ ወደ ምዕራብ ወይም ከምዕራብ ወደ ምሥራቅ አቅጣጫ (ከግራ ወደ ቀኝ ወይም ከቀኝ ወደ ግራ አቅጣጫ) የሚሰመር ሆኖ በስዕል ሥራ ውስጥ አንድ ተዘርግቶ የተኛ ነገርን የሚያሳይ መስመር ነው። ለምሳሌ ፡- የተለያዩ እርሳሶች

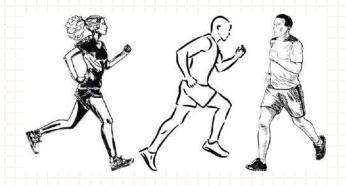
ስዕል 2፡ የአግዳሚ መስመር ምሳሌን የሚያሳይ ሥዕል

3.ሰያፍ መስመር

ሰያፍ መስመር ሁል ጊዜ ወደ ግራ ወይም ወደ ቀኝ አቅጣጫ አንጋዶ (ዘንበል ብሎ) ይሰመራል። ይህ መስመር እንደ ቋሚ መስመር ኢራሱን ችለዉ የቆመ መመስር ወይም እንደ አግዳሚ መስመር ተዘርግቶ የተኛ መስመር አይደለም።

በስዕል ሥራ ውስጥ ሰያፍ መስመር ውስጥ በፈጣን እንቅስቃሴ ላይ ያሉ ነገሮችን ለማስመሰል ይጠቅማል፡፡ **ለምሳሌ፡-** የሚሮጥ ሰው፣ ንፋስ የቀሳቀለ (በንፋስ ውስጥ የሚዘንብ) እና የመሳሳሉትን ለማስመሰል ይጠቅማል፡፡

ሥዕል 3 ሰያፍ መስመርን የሚያሳይ ሥዕል

4. ጠመዝማዛ (ዌቭ) መስመር

ጠመዝማዛ መስመር <mark>አንግል</mark> ያሌለው መስመር ሆኖ በሁሉም አቅጣጫ መስመር ይችላል። የጠመዝማዛ መስመር ጥቅም ሥዕልን በመስራት ውስጥ ጠመዝማዛ እንቅስቃሴ የላቸው ነገሮችን፣ ለምሳሌ፣ የሚፈስ ውሃ፣ የእሳት ነበልባል፣ የመኪና መንገድ፤ ሰንሰለታማ ተራሮች እና ኮረብታዎችን ለማስመሰል ይጠቅማል፡፡

ሥዕል 4፡ ጠመዝማዛ (ዌቭ) መስመርን የሚሳይ ሥዕል

5<u>.</u>ዝግዛግ *መ*ስመር

ዝግዛግ መስመር አንግል/ማዕዘን ያለው መስመር ሆኖ በሁሉም አቅጣጫ መስመር የሚችል ነው፡፡ ዝግዛግ መስመርን ከጠመዝግዛ መስመር የሚለየው ዝግዛግ መስመር መለካት የሚችል አንግል ወይም ማዕዘን ያለው መሆኑ ነው፡፡

ዝግዛግ_መስመር ሥዕል በመስራት ውስዋ የተሰበረ ወይም የተሰንጠቀ ነገርን ለማሣየት እንጠቀምበታልን፡፡

ለምሳሌ፡- በአንድ በኩል የተሰበረ ጠርሙስ፤ ፕርስ ያለው ማቄድ፤ የመጋዝን ምሳቄ (የመጋዝ ምሳቄ) እና የመሳሰሉትን ለማስመሰል ይጠቅማል፡፡

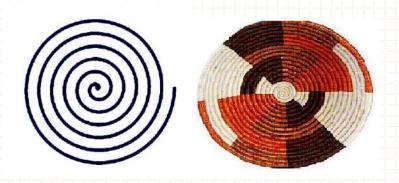

ሥዕል 5፡ ዝግዛግ መስመርን የሚያሣይ ሥዕል

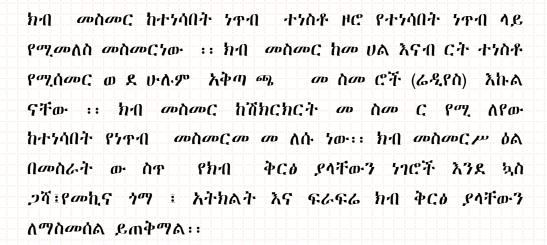

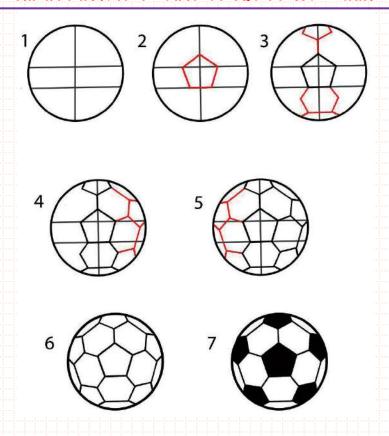

ሽክርክር መስመር ከአንድ መስመር ነዋብ መስመር ላይ በመነሳት ሳያቃርጥ እየተሸከረከረ (እየዞረ) ወደ ተነሳበት ነጥብ መስመር የማይመለስ መስመር ነው ፡፡ ይህ መስመር ሥዕል በመስራት ውስጥ ከቤት እቃዎች እንደ ሰፌድ እና መሬት ላይ የሚሳቡት ትላትሎች እንደ እባብ ፤ ትናንሽ ትላትሎችን የመሳሰሉትን ለማሳየት ይጠቅማ ል፡፡

7.ክብ መስመር

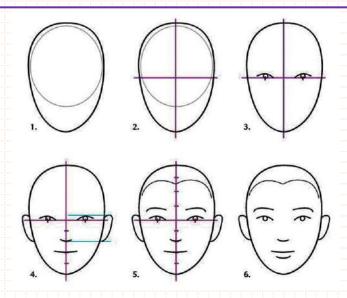

ሥ ዕል 7: ክብ መ ስመ ርን የሚ ያሳይ ሥ ዕል

ሞ ላላ መስመር እንደ ክብ መ ስመ ር ከንዋብ መ ስመር ተነስቶ ዞሮ ተመለሶ የሚገጠም መስመር ነው ፡፡ነገር ግን ከመ ሀል እንብርት የሚ ነሱ መ ስመሮች ሁሉ እኩል (ፌዲየስ) ርዝመት የላቸውም ፡፡ ሞላላ መስመር ሥ ዕል- በመስራት ውስጥ ሞላላ ቅርፅ ያላቸውን ነገሮች እንደ የሰው ፊት፤ የሰው ዓይን እና የመ ሳሰሉትን ለማሳየት ይጠቅማ ል፡፡

ሥዕል 8: ሞ ሳሳ መ ስመ ር ሥ ዕል የሚ ያሳይ ሥ ዕል

ደ*ጋን መ*ስመር በየትኛውም አቅጣጫ ደ*ጋን ሆኖ የሚ ሰመር መስመር* ነው፡፡፡ደ*ጋን መስመር ሥዕ*ል በመስራት ውስ**ተ የጨረቃ ስዕል** እንደታያች እና የማ**ምድ ሥዕልን ለመሳል እና የመሳ**ሰሉትን ለማስመሰል ይጠቅማል ፡፡

ሥ ዕል 9 ጎባጣ መ ስመ ር የሚ ያሳይ ሥ ዕል

ልምምድ አንድ

- 1. እጅህን ነፃ (ለቀቅ) በማድረግ ከዚህ በላይ የተማርካቸውን መስመሮች በንፁህ ወረቀት ላይ እያደጋገምክ ተለማመድ፡፡ እንዚህ መስመሮች የተለያየ አቅጣጫ፣ ቅርፅ፣ ውፍረትና ቅጥነት ስለሳቸው ስትለማመድ በሁሉም አቅጣጫ መለማመድ ይጠበቅባቸዋል፡፡
- 2. እንዚህን መስመሮች በሚገባ ከተለማመዳችሁ በኋላ በመስመሮቹ በመጠቀም የፌለ*ጋች*ሁን ቅርፅ ሥርታችሁ አሳዩ።

2. **ቅ**ርል

ተማባር 1

የአበባ ወይም የቤት ሥዕል አንስተህ ታውቃላችሁ? የምታውቁ ከሆነ ምንን በመጠቀም ነው ያነሳችሁ? ትንሽ ጊዜ በመውሰድ አስቡበት።

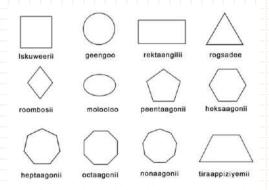
ቅርፅ ከስነ-ተበብ አለባውያን (ክፍሎች)ውስዋ አንዱ ሆኖ የተለያዩ የመስመር አይነቶች አንድ ላይ ተቀናጅተው የሚሥራ ነው፡፡ ይህም ርዝመትና ቁመት ብቻ ያላችውና በሥ ዕል ደረጃ ብ ቻ የሚ ታዩ ናቸው፡፡ ቅርፅ በእጅ መንካት ወይም ከመሬት ወ ደ ላይ ማንሳት የማይቻል ነው፡፡

በጥቁር ሰሌዳ ወ ይም በወረቀት ላይ ከተሳሉ ለአይን ይታያሉ እንጂ በእጅ ማንሳት አንችልም፡፡ የተለያዩ መስመሮች (የመስመር አይነቶች) አንድ ላይ በመቀናጀት የአንድ ነገር ቅርፅን ማሳየት ይችላሉ፡፡ ቅርፅ በመስመሮች ብቻ በአንድ ዝርግ ነገር ላይ የመስራት ባህሪይ ወይም ሁለት 16 (ፊት) ያላቸው በመሆኑ ይታወቃል ፡፡ ይህም ማለት በመ ስመር ብቻ የተሰራው ን ነገር እና የተሰራ በትን ነገር ለመ ለየት ይጠ ቅማል፡፡ በሌላ በኩል ደግሞ የተሰራውን ነገር ወሰን ለማሳየት ይጠቅማል ፡፡ ቅርፅ የሆ ነ ነገርች ሁሉ እራሳቸው ን ችለው የማይቆሙ እንደ የተለያዩ ሥ ዕሎ ች ፤የተለያዩ ግራሮች እና የመ ሳሰሉት ናቸው፡፡

በአካባቢያችን የምናያቸው ነገሮች ሁሉ መሰረታዊ ቅርፅ ያሳቸው ናቸው ፡፡

ለም ሳሌ፡- መሥረታዊ ከሆኑ ቅርፃች ው ስጥ ክብን ብንወስድ ከፀሐይ ወ ይም ሙሉ ጨረቃ ጋር ይመሳሰላሉ፡፡

መሥረታዊ ቅርፅ በመ ባል ከሚ ታወ ቁት እንደ ሶስት ማ ዕዘን፣ ስኩዌር፤ አራት ማ ዕዘን (ሬክታንግል) ሮምበስ ፤ ክብ ፤ትራፒዝ የም እና የመሳሰሉት ናቸው ፡፡

ተማባር ሁለት

ከዚህ በላይ ያሉትን የቅርፅ ሥ ዕሎ ች ከተመለከትህ በኋላ፡-

1.እያንዳንዳቸው መ ስመ ሮች ከምን አይነት መ ስመ ሮች እንደተስሩ እና ከስንት መስመሮች እንደተሰሩ በቡድን ሆናችሁ በመ ወያየት ለክፍል ተማ ሪዎ ች አቅርብ፡፡

2.ከተወያያችሁ እና ከአቀረባችሁ በኃላ በግል በግል አስመስሳችሁ ሥ ሩ፡፡

3.ከዚህ በሳይ ባሉት ቅርፆች በመጠቀም የፌለከውን ሥዕል ወ ይም ቅርፅ ሥራ ስሩ።

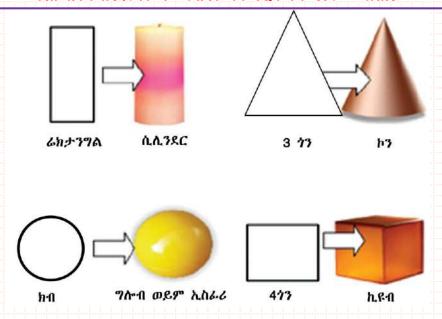
3.ፎርም

ተግባር ሶስት

ካርቶኒ ፣ ከእንጨት፣ ከጭ ቃ እና በመሳሰሉት ቤት ወ ይም መኪና ሥርተህ ታውቃለህ ? እንዲሁም የእግር ኳስ ተጫ ውተህ ወይም አይተህ ታውቃለህ ? ምን እንደ ሚመስሉ ለጥቂት ጊዜ አስብ :: ፎርም ከሥ ነ - ዋበብ ክፍሎች ው ስጥ አንዱ ሆኖ የተለያዩ ቅርፆች በአንድ ላይ የሚፈጠር ማለት ነው ፡፡ ይህም ቁመ ት ፣ ርዝመት እና አግድም ትያላቸው እና ፊዚካል አካል ይዘው የሚ ታዩ እንዲሁም በእጅ መ ያዝ ወይም ከመሬት ወ ደ ላይ ማንሳት የሚ ችሉ ናቸው ፡፡ ፎርማ የሆኑ ነገሮችን በሁሉም አቅጣ ጫ ዙሪያውን ማ ያት እና በተለያዩ አቅጣ ጫ መመ ልከት እንችላላን፡፡

ለምሳሌ ፡- መሠረታዊ ፎርሞች የሚ ባሉት እንደ ኮን ፣ ኪዩብ ፣ ሲሊንደር፣ ግሎብ ወይም ኢስፌር፣ ፕራሚ ድ እና የመ ሳሰሉት መዋቀስ እንችሳለን፡፡ ስለዚህ ፎርም እራሱን ችሎ የሚቆም እና በሁሉም አቅጣጫ የሚ ታ ይ ነው፡፡

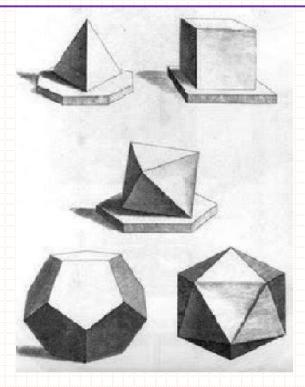
የአምስተኛ ክፍል የሥነ - ጥበባት ትምህርት የተማሪው መጽሐፍ

ሥዕልን 11 የቅርፅ ሕና የፎርምን ልዩነት የሚያሣይ ሥዕል

ልምምድ 2

ከዚህ በታች ያሉትን ፎርሞች በደንብ ከተመለከታችሁ በኋላ እያንደንዳቸውን እያስመሰላችሁ ስሩ::

4. ቀለም

ተግባር አራት

በአካባቢያችሁ የሚገኙ ቀለማትን ወይም የነገሮችን <mark>መ</mark>ልክ አስተውላችሁ ታውቃላችሁ? የምታውቁ ከሆነ በአካባቢያችሁ የሚገኙ ቀለማትን ዘርዝሩ።

ቀለም የሚ ለው ቃል ለሁለም ቀለሞች የ*ጋራ መ*ጠ ሪያ ስም ሆኖ የቆመ/ ሲወ ክል የሚ ችል ሆኖ ቀለም ማ ለት የነገሮች መልክ በነፀብራቅ ቀስት ው ስጥ የሚታይ የብርሃን ክፍሎች በነገሮች ላይ ሲያርፍ የሚ ልጠ ር ነው ፡፡

በአለም ላይ ያሉ ነገሮች ሁሉ በተፈዋሮ እና ሰው ሰራሽ ነገሮች በተለያዩ ቀለማት /መልክ የተዋቡ (ያማሩ) ናቸው ፡፡ በዚህ አለም ሳይ ያሉ ተዹጥሮአዊ ነገሮች በሺህ የሚ ቀጠ ሩ ቀለም ወይም መልክ የተሞሉ ናቸው፡፡

መሬት በተለያዩ አትክልቶች አበባዎች እና በአፈር ተሸፍና ስላለች በእርቀት እና በቅርበት ስንመ ለከታ የተለያዩ ቀለም እናያለን፡፡

አረጓኤ ቀለም ያላቸው አበባዎች በሚ ታዩበት ቦታ ደግሞ አረጋኤ ቀለም ቢጫ ቀለም አበባ የሚታይበት ደግሞ ቢጫ መልከ ቀይ አፌር ዋቁር አፌር በሚገኙበት ቦታ ደግሞ ቀለታና ጠቁራ ትታያለች ከዚህ ሌላ ብርሃን እና ጥላ የሚታይበት ቦታ አለ ፡፡ ስለሆነም ከመሬት አቀማመጥ ጋር የተያያዘ የተለያዩ ቀለምና ቅርፅ ስላላት ሰውን የመሳብ ሃይል አላት አላት ፡፡ የተለያዩ ቀለም ያላቸው ነገሮች ሁሉ የተለያዩ ውበት አላቸው፡፡ ስለሆነ በአካባቢ ያች ያሉ ነገሮችን የምንለያቸው መልካቸው ነው ፡፡

ቀለም በሥ ነ- ተበብ ሥራ ው ስጥ አንድ ው ብ የሆነ ነገር ለመ ሥራት ትልቀ ከፍተኛ ቦታ አለው ፡፡ እነዚህ ነገሮች ሥ ዕል ወይም ዲዛይን የተለያዩ ቀለሞ ችን ተጠ ቅመ ን ስንሰራ ትኩረት የሚሰጣ ቸው ነጥቦች ከዚህ በታች እንደሚ ከተለው ተዘርዝ ረዋል፡፡

ሀ. የቀለሞች ማኝት

ቀለሞ ች በግኝታቸው ላይ በመመስረት በሁ ለት ትልልቅ ክፍሎች ይከፈላሉ፡፡

- 1. የፀሐይ ብርሃን <mark>ቀለማት</mark> / የተፈዋሮ ቀለማት እና
- 2. ሰው ሰራሽ ቀለሞች ናቸው፡፡

1. የፀሐ ይ ብርሃን / ተፈጥሮ ቀለሞ ች

የፀሐይ ብርሃን /የተልጥሮ ቀለሞች የሚ ባሉት ከስማ ቸው እንዴተረዳነው ቀለሞች ከበርሃን በነፀብራቅ ቀስት በቀጥታ የሚ ገኙ ሲሆን ሰው በእጅ የቀሳቀሉት / የተደባለቀው ቀለም የሌለበት ማለት ነው
፡፡ በዚህ በእናንተ ደረጃ በብርሃን ቀስት የሚ ፌጠሩ ቀሳማትን
የሚሰጥ ብቻ ማየት በቂ ነው ፡፡ ነገር ግን ሰው ሰራሽ ቀለሞች የሚ
ባሉት ሰው በአካባቢ ከሚ ገኙ ነገሮች እንደ አትክልቶች ቅጠል፤
አትክልቶች አበባ ፤ በአበባዎች አይን ፤ አትክልቶች ስር፤ ከሰል፤ አመ
ድ፤ አፌር እና ከመ ሳሰሉት በመ ደባለቅ (በመ ቀሳቀል) የሚ ገኝ ማ
ለት ፡፡ ሰው ሰራሽ ቀለሞ ች በመ ደባለቅ (በቀሳቀል) የሚ ገኙ እና
በተለያዩ ነገሮች ላይ መ ቀባት የሚችሉ ማለት ነው ።

ሰው ሰራሽ ቀለሞች በሶስት ይከፈላሉ::

እነርሱም፡

- 1. አንደኛ ደረጃ ቀስሞች
- 2. ሁለተኛ ደረጃ ቀለሞች እና
- 3. ሶስተኛ ደረጃ ቀለሞች

. <u>አንደኛ ደረጃ ቀለሞች</u>

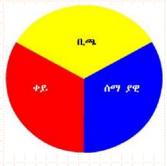
- አንደኛ ደረጃ ቀለሞ ች እናት / መ ስራች ቀለሞ ች በመባል
   ይታወቃሉ
- በሺዎች የሚ ቆጠ ሩ የተለያዩ አይነት ሆነው የሚ ታዩ መ ሥራች ቀስሞ ች ለቅብ የሚ ዉ ሉ እና ሦሥቱን እያንዳንዱን ቀስሞ ች አንድ ላይ በመ ደባለቅ / ቀላቅሎ ሌላ የተለየ ቀስም መ መ ስረት ይቻላል ::

መ ስራች ቀለሞ ች ተብለው የሚ ታወቁት ሶስት ናቸው ፡፡

እነሱ ም፡₋

- ቢጫ አና
- ሰማያዊ ናቸው

<mark>ሥዕ</mark>ል .12 አንደኛ ደረጃ የቀለም ሳይክል)/ቻርት የሚያሳይ

mba

እንዚህ መስራች ቀለሞች የሚገኙት፤ በመደባለቅ / በመቀሳቀል ሳይሆን በተፈዋሮ ብቻ ያሉ ናቸው ::

እንዚህን መስራች ቀለሞች ግን በተለያዩ ዘዴዎች በመደባለቅ / በመቀሳቀል የተለያዩ ቀለሞች ማግኘት ይቻላል ፡፡ ይህም ለሆን የሚ ችለው ቀለሞ ቸቱን እኩል በማ ድረግ እና በማ በሳለጥ ስንቀይጣቸው ልዩ የሆነ ቀልመ ይሰጣሉ ፡፡

ልምምድ 3

ከዚህ በሳይ ያለውን የአንደኛ ደረጃ ቀለሞች ሳይክል/ቻርት በዯሞና ከተመለከትህ በኋላ

በአካባቢያችሁ የሚገኙ ቀለሞች በመጠቀም ሥዕል አንስተህ/ሽ ቀለሙን በመ ቀባት ሥሩ ፡፡ ከሰራችሁ በኋላ ለከፍልህ አቅርብ ፡፡ በሰራኸው ስራ ላይ ከተማ ሪዎች እና ከመምህርንህ የሚሰዋህን ገንቢ ሃሳብ በደንብ በአትኩሮት አድምጥ፡፡

2.ሁለተኛ ደረጃ ቀለሞች

መስራች ቀለሞችን ሁለቱን አይነት ተራ በተራ ሁለት አይነት መስራች ቀለሞችን ተራ በተራ እኩል በሆነ መጠን (ሃም ሳ - ሃም ሳ ፐርሰንት) በሆነ መልኩ ስንቀሳቅሳቸው (ደባል*ቃ*ቸው) የሚ ገኘው ቀለም ሁለተኛ ደረጃ ቀለሞት ይባሳሉ።

ሁለተኛ ደረጃ ቀለሞ ች በቁጥር ሶስት ናቸው ፡፡

ሥዕል 13 የሁለተኛ ደረጃ ቀለሞች ሳይክል/ ቻርት የሚ ያሳይ ሥ ዕል ሁለተኛ ደረጃ ቀለሞች እንዴት እንደሚመሰረቱ ከዚህ በታች ይገኛሉ ፡፡

- 1. ቀይ + ቢጫ = ብርቱካናማ
- 2. ቀይ + ሰማያዊ = ወይነ ጠጅ / ቫዮሌት
- 3. ቢጫ + ሰማያዊ = አረንጓኤ

ልምምድ 4

ከዚህ በላይ የተማርከው/ሽዉን የሁለተኛ ደረጃ ቀለሞች አመሥራረት ላይ በመመ ስራት ሁለት አንደኛ ደረጃ ቀለሞች በተራ በተራ ሃምሳ - ሃምሳ ፐርሰንት (እኩል መጠን) እራስህ ቀላቅል (ደባልቅ) እና የሚ ሰጥህን ቀለም የደባለቅከውን / የቀላቀልከውን ቀልም / ውጤት ደግሞ ከዚህ በላይ ያለውን የሁለተኛ ደረጃ ቀለሞች ዙር ክብ ሥዕል በደንብ ተመልክተህ ሥዕሉን አሥመሳችሁ ሥሩ፡፡

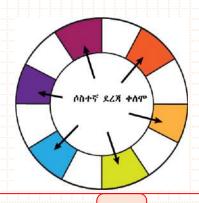
3. ሶስተኛ ደረጃ ቀለሞች

አንድ መስራት ቀለም እና አንድ ሁለተኛ ደረጃ ቀለምን በተራ በተራ እኩል በሆነ መጠን ስነቀሳቅሳቸው / ደባለቃቸው ሶስተኛ ደረጃ ቀለሞችን ይመሰር ታሉ።

ስድስት ሦሥተኛ ቀላማት አሉ።

እነርሱም:-

- 1. ቀይ ብርቱካናማ
- 2.ቀይ ወይነ ጠጅ / ቫዮሌት
- 3. ቢጫ -ብርቱካናማ
- 4. ቢጫ - አረንጓዴ
- 5. ሰማያዊ ወይን ጠጅ /ቫዮሌት
- 6. ሰማያዊ አረንጓኤ ናቸው፡፡

ሥዕል 14 የሶስተኛ ደረጃ ቀለሞችን ሳይክል /ቻርት የሚያሳይ ሥዕል በመቀሳቀል / በመደባለቅ የተገኙ የሶስተኛ ደረጃ ቀለሞች ከዚህ በታች ይገኛል

እነርሱም :-

- ቀይ + ወየነ ጠጅ / ቫዮሌት = ቀይ ወየነ ጠጅ /ቫዮሌት
- ቀይ + ብርቱካናማ = ቀይ ብርቱካናማ
- ቢጫ + ብርቱካናማ = ቢጫ ብርቱካናማ
- ቢጫ + አረንንዴ = ቢጫ ቢጫ አረንንዴ
- ሰማያዊ + ወየነ ጠጅ / ቫዮሌት = ሰማያዊ ወየነ ጠጅ / ቫዮሌት
- ሰማያዊ + አረንጓዴ = ሰማያዊ አረንጓዴ

ልምምድ5

ከዚህ በላይ እንደተማ ርከው አንድ አንደኛ እና አንድ ሁለተኛ ደረጃ ቀለሞች በተራ በተራ መ ጠ ናቸውን በማ በሳለጥ ቀሳቅሳቸው / ደባልቃቸው ፡፡ ከቀሳቀልካቸው / ከደባለቀከቸው በኋላ የቅልቅሉን / የድብልቁን ውጤት ተመልከት ፣ ከዚህ በላይ ያለውን የሶስተኛ ደረጃ ቀለሞችን ዙር ክብ በደንብ ተመልከተህ በማስመሰል ስራ/ሪ ፡፡

5 0 办

ልምምድ: 6

እርሳስህን በእጅህ ይዘህ ወረቀት ላይ በማስቀመዋ ካስቀመጣቹበት በመነሳት በእርሳስህ/ሽ ሥዕል አንሳ/ሺ ሥዕሉን ካስመሰልክ በኃላ የሥዕሉን ቦታ በእጅህ/ሽ በእርሳስህ አዋቁር/ሪ፡፡

የአንድ ነገር ቦታ ዋልቀት ያለው ርቀት እና ዋልቀት የሌለው ርቀት ሆኖ ሲታይ ይችላል፡፡ እንዲሁም በቅርፅ ዙሪያ (ክብ) ስፋት እና በፎርም *መ* ካከል ያለው ነው ፡፡

6. የጥራት ሁኔታ ለስላሳንት እና ሻካራንት

ው ይይት :3

1. በአካባቢያችሁ የሚገኙ ነገሮችን በልስለሴያቸው እና በተንካሪያቸው / በሻ ካራነታቸው በመለየት በቡድን በቡድን ሆናችሁ ተወያዩ ::

በአይን ያየናቸውን ነገሮች ባህሪ አውቀን መስመሮችን በመጠቀም በሥዕል መተካት እንችሳለን፡፡ አንድ በማስመሰል የተሰራን ነገር በተፈዋሮ ካለው ባህር አዛምዴን መለየት አለብን ፡፡ ይህ ካሆነ በስተቀር በሚመለከተው ሰው በጣም ግለፅ አይሆንም ፡፡ በአጭሩ የጥራት ሁኔታ ማለት የነገሮች ጥንካሬ እና ልስላሴ ማለት ነው፡፡ ህ. የጥራት ሁኔታ በልስላሴ እና በሻካራነት መገኘት

የጥራት ሁኔታ ፡ ልስሳሴንት እና ሻካራንትን በሁለት መልክ መለየት አንችሳለን፡፡

እንርሱም ፡- 1 የተራት ሁኔታ : ልስላሴነት እና ሻካራነት መለየት ፡፡ እንዚህ የተራት ሁኔታ ልስላሳንት እና ሻካራንት በነገሮች አካል በዝርግ ነገሮች / የተስተካከሉ ነገሮችን በአይናችን ብቻ አይተን የምንለያቸው ናቸው። ይህም መስመር፣ቫሊዮ፣ ቅርፅ፣ቀለም እና የመሳሰሉትን በማየት።

ለምሳሌ፡- ከዚህ በታች ያለውን ሥዕል ተሞልከት

ሥዕል_{.15} በዝር*ግ ነገር* (አካል) ላይ ያሉ የጥራት ሁኔታ ለስላሰነት **እ**ና ሻካራነትን የሚያሳይ ሥዕል 2. የጥራት ሁኔታ፡ ለስላሳነት እና ሻካራነት። የጥራት ሁኔታ በለስላሰነት እና በሻካራነት በአይን አይቶ በእጅ ዳስሶ ነካክተን መለየት የሚንቸል ናቸው። ይህም በሚቆረቁሩ እና በሚሻክሩ ነገሮች አካል ላይ የሚታዩ ማለት ነው።

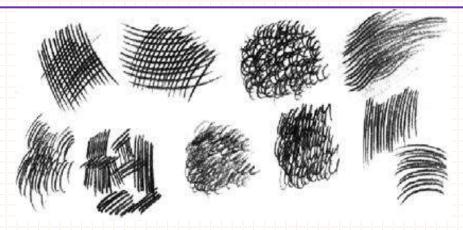
ለምሳሌ ፡- ድን*ጋ*ይ ፣ ጥጥ ፣ *እ*ንጩት እና *እ*ነዚህን የመሳሰሉት ላይ የሚታዩ ናቸው። እንዲሁም በእጃችን ነካክተን እና *ዳ*ስሰን የምንለያቸው ናቸው።

ሥዕል.16 በእንጨት ማንድ ቅርፊት ላይ የጥራት ሁኔታ ለስላሳነት እና ሻካራነትን የሚያሳይ ሥዕል.

ልምምድ 7

ከዚህ በታች የሚ*ገ*ኙትን መስመሮች የጥራት ሁኔታ ልስላሴነት **እና ሻካራነት** የሚ ቆረቁር አካል ያላቸው *ነገሮ*ች ለመስራት የሚረዱ ናቸው ። ስለሆነ ከዚህ በታች ያሉትን የመስመር አይነቶች ስዕል በአንድ አንድ በትኩረት አይተህ **እና** ለይተህ ስራቸው።

7. የቫሊዩ ስኬል

ውይይት: 4

በድምዝምዝና በጭለማ መካከል ያለውን ልዩነት ከሚከተለው ስዕል በመመልከት ለዩ፡፡

እየጨለሞ /እየጠቆረ/ ወደ ንጣት / ብርሃናማነት/ ከሄደ ቢጫ ወደ ንጣት ደረጃ በደረጃ ይሄዳል። ሃይለኛ ብርሃን አንድ ነገር ላይ ሲያርፍ በተቃራኒው ሃይለኛ ጥላ ይፈጥራል። ብርሃን መካከለኛ ሲሆን ደግሞ ጥላውም መካከለኛ ይሆናል ። የአንድን ነገር ሥዕል ከመሳላችሁ (ከመስራታችሁ/ በፊት በቅድሚያ ቫሊዮ ስኬልን ለይተህ/ሽ መለማመድ አለብህ/ሽ።

ልምምድ 8

ይህን ልምምድ ቅደም ተከተሉን ጠብቀህ/ሽ ስራ/ሪ ።

በቅድሚያ አንድ ሬክታንንል / አራት ማዕዘን/ በአማድም አዘጋጁ ። ከዚያም ዘጠኝ እኩል በሆነ ቦታ ከፋፍሉ። በመቀጠል በመጀመሪያው አራት ማዕዘን ውስጥ አንደኛ ደረጃ ጥቁር ስትቀባ መስመሮቹን በማጠጋጋት በወፍራሙ አጥቁር/ደመቅ አድርን። ቀጥሎ ያለውን ደማሞ ትንሽ ጥቁረቱን በማሳሳት ቀቡ።በዚሁ መሰረት እስከ ስምነተኛ ደረጃ ያሉትን እየቀነሳችሁ ከቀባህ በኋላ የመጨረሻውን ንፁህ ነጭ ትተዋላችሁ።

ከጥቁር (ጥላ/ጨለማ) ወደ ነጭነት (ብርሃንነት)

ከነጭ(ብርሃን) ወደ ጥቁርነት (ጨለማነት)

ሥ ዕል 17 ዘጠኝን ቫሊዮ ስኬል የሚያሳይ ሥ ዕል

ልምምድ: 9

የስምንት ቁጥር ልምምድ ቅደም ተከተል ጠብቀህ/ሽ ከዚህ በታች ያለውን ሥዕል ጥላ እና ብርሃኑን በመጠበቅ <mark>አስመስላችሁ ስሩ</mark>፡፡

1.2. **የሙዚቃ አለባውያን** የማንዛቤ ጥያቄ

የሚናዳሚጠው በውስጡ ያለው ዋናው ሀሳብ ምንድ ነው? ተወያዩበትና ለክፍል ተማሪዎች ግለፁ::

ቢያንስ ተማሪዎች ሊጎናፀፉት የሚገባ የመማር ብቃት:

ከዚህም ትምህርት ርዕስ በኋላ :

- ስለሙዚቃ ክፍሎች/አካላት ይገልፃሉ፡፡
- በመንከላቸው ያለውን ግንኙነት ይገልባሉ።

ተፅባር 5

1. በሙዚቃ ውስጥ ባሉት ክፍሎች ላይ በመወያየት ለክፍል ግለፁ።

መዚቃ የዜማ ክንዋኔ ሆኖ በንግግር እንደሚንጋባባ ሁሉ በማዳመጥ ዉስጥ ወዶራስ በመዉሰድ እና መልስ ከመስጠት ጋር ይመሳሰላል፡፡ አንድ ምግብ ለማጣፌጥ የተለያዩ ቅመሞችን እንደሚንተጠቀመዉ ሁሉ ሙዚቃንም ጥሩ ጣእም ዕንዲኖረዉ የተለያዩ የሙዚቃ ክፍልፋዮችን በመጠቀም ማጣሬጥ ይቻላል፡፡ እንዚህም ክፍሎች፡-□□□

- · 97
- 🖫 🗗
- የድምፅ ቅንጅት / ሀርመኒ/
- ድምፅ/ፒች/
- የድምፅ ከፍታሕና □ቅታ/ዳይናሚ□ከ /
- □ሬም እና □ተለ□ዪ ግንባታ- ችን በውስ□ የያዘነው።

ሀ. ምት

ቢያንስ ተማሪዎች ሊጎናፀፉ የሚገባ 🗁 ማር ብቃት:

ከዚህም ትምህርት ርዕስ በኋላ :

- ምት ምን □እን□ሆነ ጁቶልነሉ።
- መት አይነቶችን ጃለ□ሉ ::
- □ተለ□ዪ ምቶችን ይጫወታሉ ።

የመነሻ ጥያቄ /የግንዛቤ ጥያቄዎች/

ሀ. ምት በሙዚቃ ውስጥ ምንን የወክላል?

ለ. በሙዚቃ ውስጥ የምት ጥቅም ምንድን ነው?

ሐ. የምት ይዘቶች ምንድን ናቸው?

ምት በድርጊት ወይም በሰዓት እንቅስቃሴ □ሚ□ሬፅ ሲሆን □ሙ□ቃን ሀሳብ ለመፅልን በኖታ እና በረፍት ኖታ- ች በተለ□□ □ፅ□ ቆጁታ- ች **ዉ**ስዓ በትፅፅሞሽ □ሚክናወን ነው ። ኖታ- ች እና እረፎቶች በቅትም ተከተል በመመላለስ /በመምጣት/ □ተለ□ዪ ምቶች አንዲሰማ □□ርፉል። በተራ ማሪ የሙዚቃ ምት ኖታ- ች በምንያህል ቆጁታ እና ጥንካሬ አን□ሚ□ ወቱ □ሳ□ል ። ምት ከሙዚቃ ክፍሎች ውስጥ ትልቁ ነው። ይህ ማለት ከሌሎች የሙዚቃ ክፍሎች ፉር ለማስተሳሰር ትልቅ ሚና አለው። ምት የተለያዩ ይዘቶች አሉት። **አነርሱም**፡-

1. ፅ□ን የሚያሳይ ምልክት።

ፅ□ን የሚያሳይ ምልክት የኖታ- ችን ምልክት መጥኖ የሚያሳይ ምልክት ነው። አሱም የሙዚቃ ሰንጠረዥ/ እስታአ ወጆም ምቱ በቅትሚ□ የሚፃፍበት ሆኖ የምቱ ብዛት እና አይነት በአንድ መስመር ውስጥ መኖሩን የሚያሳይ ነው። እነርሱም በሁለት ቁጥሮች ተወክለው ከላይ እና ከታች

($^{8}_{6}$) በመሆን ይፃፋል። የላኛው ፊደል በአንድ መስመር ውስጥ ያሉትን የኖታ- ች ብዛት ያመለክታል። $\Box$ ታቸኛው ኝ $\Box$ ል $\Box$ ፅሞ በ $\Box$ መስመር ውስጥ ያሉትን የኖታ አይነቶችን ያመለክታል ። $^{6}_{6}$ ን የሚያሳይ ምልክት በብዛት የሚታወቋው። $^{2}_{4,}$ $^{3}_{4,}$ $^{4}_{4,}$ $^{6}_{8,}$ $^{2}_{2}$ $\Box$ ሕና የመሳሰሉት ናቸው ። $^{6}_{8,}$ ትንደሚቻለው $^{2}_{4,}$ $^{3}_{4,}$ $^{4}_{4,}$ $^{6}_{8,}$ $^{6}_{2}$ $\Box$ $^{6}_{8,}$

1.

2.

እነሱም ሁለት የንኡስ ኖታ- ች በአንድ መስመር ውስጥ መኖራቸው ወይም ዋ*ጋ*ቸው ሲተምን ሁለት ንኡስ ኖታ- ች አኩል ሆኖ በአንድ መስመር ውስጥ መጫወቱን ያሳያል ::

2. ሜትር

ሜትር በሙዚ*ቃ* ውስጥ ስንት ምቶች በተወሰኑ ጊዜአት ውስጥ አንደ ሚከናውን የሚያሳይ ነው ፡፡

ተፅባር 6

- 1. ምት ምን እን□ሆነ አጁታችሁ ለ□አል ተማሪ- ች ግልፁ ::
- 2. ምት ምን ምን በውስጡ አንዳስ ለይዩና ፃፉ።

ለ. □ሙ□ቃ ትምን ከፍታ እና ዝቅታ (ዳይናሚክስ)

ቢያንስ ተጣሪዎች ሊጎናፀፉ የመጣር ብቃት:

ከዚህም ትምህርት ርዕስ በኋላ :-

- ስለዳይናሚክስ ለይተው ይንልፃሉ።
- ስለ □ጁናሚክሰ ምልክቶችና መስመሮችን በመለየት ያሳያሉ።
- የዳይናሚክስን ጥቅም ይንልባሉ።

የግንዛቤ ጥያቄ

ሀ. □ሙ□ቃ ትምን ከፍታና ዝቅታ በምን ትለያላችሁ?

- ለ. የሙዚቃ ድምፅ ከፍታና ዝቅታ ወይም የድምፅ ትልቅነትና ትንሽነት ምንድነው?
- > ዳይናሚክስ የድምፅ ከፌታና ዝቅታ ወይም የድምፅ ትልቅነትና ትንሽነት የሚያሳይ ነው። ዳይናሚክስ በትምን መ□□ር ላጁ በመመስረት በሁለት ይከፈላሉ ።

አነርሱም : ቋሚ ዳይናሚክስ እና ተለዋዋጭ ዳይናሚክስ ይባላሉ :: 1. ቋሚ ዳይናሚክስ

ቋሚ ዳይናሚክስ ውስን ድምፅ ወይም ተመሳሳይ ድምፅ ሆኖ ሙዚቃ አንድንጫወት የሚረዳን ነው።

ለምሳሌ:- ድምፅን ክፍ አና ዝቅ ሳይደረግ እንደጀመረነው የሚንጫወተው ነው:፡ ዳይናሚክስን ብ⊡ ጊዜ ስንፅፍ ምልክቶችና ስንጠረዣችን አስተፍን/ እንጠቀማለን:፡

ምል□ት	ቃል	ትርንም		
PP	ፒያኖ ሲሞ	በጣ ም ለስለስ ያለ ድምፅ አና ትንሽ		
		ድምፅ		
P	τያኖ	ለስለስ ያለና ትንሽ ድምፅ		
Мр	ማ ዘ ፕያኖ	መከከለኛ የሆነ ድምፅ አና ስስስሳ / ትንሽ ድምፅ		
Mf	ሜዞ □ርቴ	ከፍ ያለ መከከለኛ ድምፅ ወይም ትልቅ ትምን		
F	ፎርቴ	ከፍ ያለ ድምፅ ትልቅ /ድምፅ		
Ff	ፎርቴ ሲሞ	በጣም ከፍ ያለ ድምፅ / ትልቅ ድምፅ		

2. ተለዋዋጭ ዳይናሚክስ

ተለኘሸር ዳይናሚርስ ርሙርቃ ትምን በተመሳሳጁ ላጁ ርልነበረ ሆኖ ቀስ በቀስ በፍጥነት ወይም ሕንር ድንገት በመጨመርና በመቀነስ መሔዱን የሚያሳይ ነው።

ለምሳል

ተፅባር 7

♦ ከ□ህ በታች ከሚታዩት ዜማ- ች መካከል የትኛው ኖታ ከሁሉም ከፍተኛ ትምን □ሰማል?

□ሚናደምጠው ሙዚቃ በክፍተኛ ትምን እና በ□ቅተኛ ትምን ተ□ቃፀቶ ሲቀርብ የሚሰማን ስሜት የተለያየ ነው። **ለምሳሌ**፡- ሙዚቃ ዳይናሚክስ በውስጡ መኖሩ ከአንቅልፍ ውስጥ አንደ መንቃት ለመተኛትም ሆነ □ ዝዋዜን ለማድነቅ ይረዳናል። በተጨማሪ ዳይናሚክስ ሙዚቃን ለመጫወት እን□:-

- ዓሩ ዜማ በጆሮአችን እን□ሰማ □ርፉል።
- ሰዎች ለሙዚቃ ትኩረት አንዲሰጡ □□ርፉል።

ሐ. □ሙ□ቃ ሂደት ፍጥነት /ቴም□ /

ቢ□ንስ ተማሪዎች ሊጎናፀፉት የሚቶበው የመማር ብቃት:

ተማሪ- ች ከዚህ ትምህርት ርዕስ በኋላ፡

- ቴምፓን (የሙዝቃ በፍጥነት መሄት) ምን አንደሆነ ጁ የልነሉ።
- □ቴምፓን ምሳሌን ይዘረዝራሉ።
- በተለⅢ □ሙ□ቃ ፍጥነት ውዝዋዜን ያሳያሉ።

ቴም□ □ሙ□ቃ ፍጥነትን ወይም የምት ብዛትን በተወሰነ ጊዜ ውስጥ መፈፀሙን የሚያሳይ ነው።

ለምሳሌ:-

- የአለግሮን ሙዚቃ በፍጥነት መጫወቱን የሚገልፅ ሲሆን
- አዳንቴ- መካካለኛ የሙዚቃ ፍዋነት ነው።
- አዳጆን (ሴንቶ) ደግሞ በቀስታ 🗠 ሚጨወቱት የሙዚቃ አይነት ነው።

ተፅባር 8

የሙዚቃ የፍጥነት ሂደት/ቴም*ፖ* ምን እንደሆነ አንድ ሙዚቃ ወይም መዝሙር እንደ ምሳሌ በመውሰድ አሳይ።

0. 309

ቢ□ንስ ተማሪዎች ሊጎናፀፉት የሚገባው የመማር ብቃት ተማሪ- ች ከዚህ ትምህርት ርክስ በኋላ፡-

• ዜጣ ምን አደሆነ ይናገራሉ።

- ዜማ በፒችና በቆይተ ጊ🗆 *ጋር ያ*ለውን ግንኙነት በመለየት አስረዱ።
- የዳይናሚክስን ህግ በመጠበቅ አንድ መዝሙር (ዘፈን) በመምረጥ ግለው። የግንዛቤ ጥያቄ
  - 1. ዜማ ምንድነው?
  - 2. ሙ□ቃ በምን ይቀናበራል? ገለነውን በምሳሌ አሳይ/ጀ?
  - 3. የተቀናበረ ሙዚቃ ምን ይባላል?

ዜማ በድምፅ ፍስት በምት የሚገለፅ ሆኖ፤በምናዳምጥበት 我□ ለ□ሮ የሚስማማ ነው።

ዜማ በድምፅ ስብስቦች የሚፈጠር ነው። ይህም መሰፈተዊ ሁስት ክፍሎች አሉት። **እነርሱም**፡-

ፒች :- በሙ□ቃ ትምን □አሎች የሚፈ□ሩ ናቸው።

ፒች በተለ□ዪ □ሙ□ቃ መሳሪ□ ች ሲ*ን*ጫወት የሚፈጠሩ ናቸው።

ቆጁታ፡- ሕያንዱ ፒች በ□ማ ውስዓ □ስው ቆጁታ ሲሰማ □ተለ□ዪ □ዚ□ ቆጁታ አንዳለው ሆኖ አንዲሁም ሙሉ ኖታ፣ ግማሽ ኖታ፣ ንዑስ ኖታ ሕና በሌሎችም ይከፈላሉ። ለምሳሌ ሙሉ ኖታ አራት ሰኮንድ የምት ቆይታ ጊዜ ያለው ሲሆን ሩብ ኖታ የአንድ ሰኮንድ የምት ጊዜ ቆይታ በቻ አለው፡፡

ଙ**ምሳሌ** 1፡ ከ□ህ በታች ያለውን ዜማ በማ*ያት* ዘምሩ።

አንድን 🛮 ማ በእስታፍ ላይ በማዘ*ጋ*ጀት ለክፍል ማለው።

w. □ትምን ስብስብ (*ሀር* መኒ)

ቢያንስ ተማሪዎች ሊጎናፅፉት የሚገባው የመማር ብቃት ተማሪ- ች ከዝህ ትምህርት ርክስ በኋላ፡-

- ሀርመኒ ምን አንደ ሆነ ጁቶልነሉ።
- በሙ፲ቃ አስታአ ላጆ የተፃፈውን ዜማ፲ማ**ሰ**።።
- □ሙ□ቃን ሕስታክ በመሳል ኖታ- ችን ይገነባሉ።

የግንዛቤ ጥያቄ

• ሀርመኒ ምንድነው?

□ተለ□ዩ □ሙ□ቃ ትምፆች ተቀናብረው ሲሰሩ ሀርመኒን ይፈጥናሉ።

ለምሳሌ፡- □ሙ□ቃ ትምን/ኖታ ስብስቦች በአንድ ላይ ሲጫወቱ ሀርመኒ
ጁባላሉ። ከባህላዊ የሙዚቃ መሳሪያዎች Doo(C) የሚል የዋሽንት
ድምፅ፡ Mii(E) የሚል የክራር ድምፅና Sool(G) የሚል የማስንቆ ድምፅ
ተቀናጅተው በአንድ ጊዜ ሲሰሙ የድምፆች ስብስብ (ሀርመኒ)
ይፌጥራሉ፡፡ ስለዚህ ሀርመኒ ሁለትና ከዚያ በላይ የሆነ
ኖታዎች/ድምፆች አንድ ላይ በተመሳሳይ ጊዜ ሲሰሙ የሚፌጠር ነው፡፡

ስዕል 18፡ የሀርመኒ ቅንብርን የሚያሳይ ስዕል

ተፅባር 10

4. DC9

አንድ ሙዚቃ የሚቀናጅበት የቅንጅቱ ሂደት የምታይበት ፎርም ይባላል ።

አንድ ሙዚቃ ሲፃፍ ዜማ፡ ሀርመኒና ምቱ የራሱ የሆነ □ርም ኖሮት የተወሰነ መመሪያ ሲኖረው ይንባል። የአንድን ሙዚቃ □ርም □ሚወስኑት □ናልኛጆ (ባሪ) ጆባላል (/)

ተፅባር 11

□ርም በሙ□ቃ ውስዓ □ስውን ጥቅም ለይተህ/ሽ አብራራ/ሪ?

1. 3. የውዝዋዜ አለባውያን (ክፍሎች

ተጣሪዎች ቢያንስ ሊጎናፀፉት የሚገባ የመጣር ብቃት:

ተማሪ- ች ከዚህ ትምህርት ርክስ በኋላ:-

- **❖** የውዝዋዜ ምንነትና አይነቶች ለይተው ጁ□Հ□ሉ።
- **❖** ጔህብረተሰቡን ባሕል በው□ዋዜ መግለፅ አንደሚቻል *ያ*ስረዳሉ።

የግንዛቤ ጥያቄ

1.ሙዚ*ቃን* ስናዳምጥ ምን አይነት አንቅስቃሴ አናደር*ጋ*ላን?

2. ከሙዚቃ <i>ጋራ</i> የሚና□ርቶው እን	<i>ነ</i> ቀስ <i>ቃ</i> ሴ	907	ይባሳል?
------------------------------	------------------------	-----	-------

ው:□ዥ□ □ን በብ አካል ሆኖ ሃሳቦች፣ ስሜትና ልምዶቻችንን በእቅስቃሴ ተ□ቅመን የሚንገልፀው ነው ። ይህ ውዝዋዜ ከዚህ በታች የሚቶኙትን ክፍሎች አሉት።

እነዚህ □ው□ኘቤ ክፍሎች እርስ በእርስ □ተሳሰሩ እና አንዱን ከአንዱ ላይ ለይቶ መስራት የማይቻል ነው።

ሕነርሱም :-

- አካል
- እንቅስቃሴ
- በታ
- 455
- ጉልበት (ሃይል)

1.3.1. አካል

□ሙ□ቃ እንቅስቃሴ ምት ተከትለን አካላችንን በተለያየ መልኩ እንቅስቃሴ ሲና□ርፅ ጩ□ዥ□ ጁባላል።

አንድ ተወዛዋዥ ዉ□ዥ□ ሲ□□ርፅ (ስታ□ርፅ) መላ አካሱን ወጆም በፅማሽ አካል ላይ ትኩረት ሊያደርግ ይችላል (ትችላለች)።

1.3.2. እንቅስቃሴ

ማንኛውም ተወ፲ዥዬ በው□ዥ□ ውስዓ □ሚ□□ርቶው እንቅስቃሴ ው□ዥ□ ጁባላል። □ው□ዥ□ እንቅስቃሴ ከጥቃቅን እንቅስቃሴ አንዱ ፊት፣ ራስ ወጆም አጅ በማወ□ወ□ ሲሆን በሰውነታችን የተለያዩ ክፍሎች ተሳትፎ ይፈፀማል፡፡

1.3.3. 0ナ

ቦታ ማለት ውዝዋዜ የሚከነወንበት ስፍራ ማለት ነው።

አሱም፡- □ሬ□፣ አቅ□□ ፣አቋራ*ጭ መንገ*ድና እንቅስቃሴው □ሚጠይቀውን ስፋት በውስጡ ይይዛል።

1.3.4. ♣□

በው□ቸ© ውስዓ □ሚ□ሬብው *እን*ቅስቃሴ በመቆጣጠርና በማቀናጀት ውስጥ ካለው ከጊዜ *ጋራ ያ*ለውን ማንኙነት የላቀ ነው።

ቲ□ በእንቅስቃሴ ውስጥ ያለውን ድርሻ ከዚህ በታች እንመልከት።

υ. ቲြ. □ው□ኀ́□ ርዝመት በደቂቃና ተለክቶ ስከናውን የቆይተ ጊዜን እንጠቀማለን።

ለ. □ዚ□ *ግንኙነት*። ተወዛዋዦች ከተሰጠው ጊዜ *ጋር ያ*ላቸው *ግንኙነት* ከፊት፣ከኋላ፣አንድ ላይ እና ፍጥነትን ያሳያል።

1.3.5. ጉልበት (ሀችል)

አንድ ተወዛዋዥ በተሰ□ጩ ቲዜና ቦታ ሙስን ለመቀሳቀስ ጉልበት □ከ□ልቶዥል። ተወ□ዥ□ - ች እንዴት እየተንቀሳቀሱ እንደሆነ፣ ቀሳልና ነፃነት □ሰጩ እንቅስቃሴ በጉልበት የተሞላ /በሀጁል/ □ ወታን የሚ□ሳጁ ወጁም ዓላቻን □ሚያሳይ ይሆናል። በአጠቃላይ አንድ ተወዛዋዥ በሙስ□- ያለውን ስሜት ወደ ፊት አውጥቶ ለማሳየት ጉልበት ወሳኝ ነው ።

ተፅባር 12

- 1. የውዝዋዜ ክፍሎች በስንት ይመደባሉ? ፲፫□ሩ።
- 2. በአከባቢ*ያችሁ* ካሉት ው□ዥ□- ች አንዱን ውስዱና በደንብ በመለማመድ በቡድን ክፍል ውስጥ አሳዩ።

1.4. የትያትር ስክርፕት ተዉኔት

ቢ ጋንስ ተጣሪዎች ሊጎናፀፉት የሚገባው የመጣር ብቃት

ከዚህ ትምህርት ርዕስ ተማሪዎች

- የትያትር ስክርፕት ተዉኔት እና በትያትር ውስጥ ያላቸውን ሚና ይንልዓሉ።
- የመቼት ምንነት ይገልባሉ ።
- የሴራ ተዉኔት ለይቶ ያውቃሉ።
- በትያትር ተውኔት ስክርፕት ውስጥ መልዕክት ምን አይነት ሚና እንደሳው ይገልፃሉ።
- አጭር ምስለ ድምፅ (ቪዲዮ) ያዘ*ጋ*ጃሉ።

ተማባር: 13

- 1. የትያትር ስክርፕት ምንድነዉ? ከጓደኞቻቸሁ *ጋ*ር ተወያዩበት።
- 2. የትያትር ስክርፕት ተዉኔት ዘርዝር።

ይህንን ሁሁፍ የሚፈጥር ፀሃፊ የትያትር ሁሁፍ ፀሃፊ ተብሎ ይታወቃል። የትያትር ሁሁፍ የገፀ- ባህሪያት ንግግር ፣ የገፀ-ባህሪው የግል ንግግር ፣ የመድረክ ላይ ሁኔታ አገላለፅ፣ የገፀ - ባህሪያት፣ ሁኔታ የመድረክ ትወና አገላለፅ፣ መድረክ ላይ መስራት ያለባት እና የሌለበት በትያትር ፁሁፍ ውስጥ ያለው ታሪክ ንብር እና ትዕይንት ተብሎ በሁለት ተከፍሎ ይፃፋል ፡፡ አንድ ንብር በተለያዩ ትዕይንቶች ልከፋፈል ይችላል ፡፡ የትያትር ፁሁፍ መድረክ ላይ ከሚሰራው ትያትር ጋር ተነፃፅሮ ሲታይ ትንሽ ነው፡፡ ምክንያቱም የንፀ - ባህሪያት ንግግር የመድረክ አቅጣጫ አንላለፅ እና ሌሎች አዘጋጆች እና ዲዛይነሮች እንደ መነሻ የሚጠቀሙ ብቻ

ትያትር ታሪክን ለመተረክ የተለያዩ ዘዴዎች እና አቀነጃጀቶችን የሚጠቀም ሲሆን ታሪክ በደምብ ግልፅ እንዲሆን እና በሚያምር መልኩ ለማቅረብ የትያትር ፁሁፍን ለመስራት የሚያስፈልጉን አሳባዊያን/ተዋኒያን ይኖራሉ።

አንድን መኖሪያ ቤት ለመገንባት የሚያስፈልጉን ቁሳቁሶች እንዳሉ ሁሉ፤ አንድን የቴአትር ሁሁፍም ለመፃፍ የሚያስፈልጉ ነገሮች አሉ ማለት ነው። ይሄ ማለት ቤትን ለመገንባት እንጨት፣ግድግዳ፣ ሳር፣ ቴታ ቆርቆሮ፣ድን ኃይ፣ ምስማር፣ እናየመሳሰሉት እንደመያስፈልጉን አንድን የትያትር ፅሁፍ ለመፃፍ ወሳኝ የሆኑ ነገሮች አሉ ማለት ነው። ይህ ማለት የትያትር ፅሁፍ አለባዊያን ማወቅ ብቻ በቂ ነው ማለት አይደለም። የትያትር እና ድራማ ፅሁፍ ታሪኩን የሚዘጋጅበት ሁኔታ እና የአፈጣጠሩ ሁኔታ ማወቅ ወሳኝ ነገር ነው።

ለትያትር ፅሁፍ የሚዘጋጅ ታሪክ በሚያሚር እና ሙሉ በሆነ ሁኔታ እንዲሁም የሰውን አዕምሮ በሚስብ መልኩ ተደርጎ መዘጋጀት አለበት። ስለዝህ የትያትር ፁሁፍ መሠረታዊ አላባዊያን የሚባሉት እነ፦

- · 70 90687
- መልዕክት
- · 0.6
- 四舌十
- ቃለ ተውኔት እና የመሳሰሉት ናቸው ።

የትያትር ፅሁፍ አለባዊያን ተብለዉ ከላይ የተዘረዘሩትን አንድ በአንድ እንያቸው ፡፡

ሀ. 10 - ባህሪያት

70 - ባህሪ ማለት ታሪኩ የሚዘጋጅላቸው የታሪኩ ተካፋዮች ናቸው። ይሄ 70- ባህሪ ሰው እና ሌላ ፍጥረትም ሲሆን ይችላል።

70 - ባህሪያት ፀዛፌው የተዘጋጀላችሁን ታሪክ መስፈት አድርጎ ታርኩን ከተካፌሉ በኋላ ሆኖ በመንኘት ታሪኩን ይጫወቱታል ፡፡ 70 - ባህሪያት ታሪኩን የሚሸከሙ ወይም ታሪኩን ሆኖ የሚሄዱ ናቸው ፡፡ ባጠቃላይ 70 - ባህሪያት የትያትሩን ታሪክ በሙሉ የሚካፌሉና ታሪኩን ወደ ፊት የሚያስኬዱ ናቸው፡፡

በአለም ላይ የሚኖሩ ሰዎች ሆኖ ፀሃፊው በፈጠራ ችሎታው መልሶ ቀልሶ የሚፈጠፕራቸው ነው። የትያትር ታሪኩም እውን የሚሆነው ፀሃፊው በፈጠራቸው ገፀ - ባህሪያት ይሆናል። በአጠቀላይ ገፀ - ባህሪያት መድረክ ላይ በአካል የሚታዩ እና የጽሁፉን ታሪክ የሚኖሩ ሰዎች ናቸው።

70 - ባህሪያት በዚህ አለም ላይ የሚኖሩ ስዎች ሆኖ ፀዛፊው በአዕምሮው ፌጠራ ችሎታ የሚፈጥራቸው ሰዎች ናቸው ፡፡ በትያትር ፅሁፍ ውስጥ ያለው ታሪክም የሚገልፅ እና እውን የሚሆን ፀዛፊው በፌጠራቸው 70 - ባህሪያት ነው። በአለም ላይ ያሉትን ሰዎች ወክሎ በአካል ቀርቦ የፁሁፉን ታሪክ ተካፍሎ ነብስ ዘርተውበት በተግባር አሳይቶ ተመልካችን የሚያሳምኑ ናቸው።

ፀሃፊው የ70 - ባህሪያትን ማንነትና ሁኔታ በደምብ ካንናዘበ በኃላ *መ*ፃፍ አለበት ፡፡

ስምሳሌ ፡-

- በአካለዊ አቀማመጣቸው
- በአስተሳሰባቸው
- በምኞታቸው /በስሜታቸው/
- በሃይማኖታቸው
- በአመለካከታቸው
- በንብረታቸው
- በሚያራምዱት የፖለቲካ ሀሳብ
- በስራቸው
- በዕድሜያቸው
- በሃሳባቸው እና በትምህርት ደረጃቸው
- በአመሳቸው እና ሴሎችን አስንንዝቦ ማወቅ አለበት።

አንድ የትያትር ፅሁፍ ፀዛፊ የገፀ - ባህሪያትን አይነቶች ፡- ወጥ ገፀ-ባህሪያት፣ አስተንዔ ገፀ - ባህሪያትን፣ ቋሚ ገፀ - ባህሪያት፣ አጋኘና ገፀ -ባህሪያት እና ሴሎች አይነቶችን በገፀ - ባህሪያቶች ውስጥ ተካትቶ ስላሉ እነሱን ማወቅ እና መራዳት አለበት ፡፡ የትያትር ፀዛፊ 70 - ባህሪያትን መቆጠብ አለበት።ምክንያቱም 70 -ባህሪያት ሲበዙ ተመልካች መረዳት ስለማይችል ነው ። አንድ 70 - ባህሪ ለሚሰራው ነገር ሁሉ አጥ*ጋ*ቢ የሆነ ምክንያት ሊኖር ይገባል።

ፀሃፊው ስለፈጠራው *ገ*ፀ - ባህር በተለያዩ አቅጣጫ የተለያዩ ጥያቄዎችን ማንሳት አለበት።

ለምሳሌ ፡- አንድ ቆንጆ የሆነች ሴት *ገ*ፀ - ባህሪ ከፈጠረ ሴሎች ከሷ *ጋር* ያሉት ገፀ - ባህሪያትም ትንሽም ይሆኑ ትልቅ በተመሳሳይ ግጭት እና ክርክር በ**እ**ነሱ መካከል ያለውን መግለፅ አለበት።

የተውኔት 10 - ባህርያትን ለመቅረፅ የሚያስፈልጉ ደረጃዎች

- አካላዊ አቀማመጥ
- ማሕብረ-ሰብ ማንኙነት
- በስነ ልቦናዊ ችሎታ
- በውስጣዊ መነቃቃት ሲቀረፅ ይችለል።

10 - ባህሪያትን ለመለየት የሚያስችል ሁኔታዎች

- በአካለ ሰውኔት
- በአለባበስ
- በአነ*ጋገር*
- በድግግሞሽ
- በ70 ባህሪው በህሪ እና በመሳሰሱት ነው።

ለ. መልዕክት

 ሃሳቦችን መሰረት አድርጎ መልዕክት የሚያስተላልፉበት ስራ ነው። ከዚህ በመነሳት አንድ ታሪክ ለፀፌ ለማስተላለፍ እራሱን የቻለ የተፈለገ መሰረታዊ ነገር አለው ማሳት ነው። ተመልካቾች ወይም አንባቢያን ታሪኩን ከተመለከቱ ወይም ካነበቡ በኋላ መጨረሻ ላይ ትምህርት ወይም ግንዛቤ እንደያገኙ ያደርጋል። ይህ ማለት አንድ የፈጠራ ስራ መቼም ብሆን ለማስተላለፍ የተፈለገው መልዕክት ይወሰናል ማለት ነው።

ስለዚህ በትያትር ውስጥ መሰፈታዊ ሀሳብ እና ፀዛፊው እንዲታወቅ የፌሰገው ሀሳብ መልሪክት ይባላል። ይህም መልሪክት ግልፅ በሆነ እና ባልሆነ ሁኔታ በቃለ ተወኔት፣በታዋንያኖች አገላለፅ እና መቼት ውስጥ ይታያል። በአጭሩ በትያትር ፅሁፍ ውስጥ ፀዛፊው ለተመልካች ለማስተላለፍ የፌለገው ትምህርታዊ ሀሳብ ነው።

ሐ. ሴራ

ሴራ የታሪክ ግንባታ እና አቀጣመጥና የሚገልፅ ሆኖ በፀሃፊውን ከሚተረኩ የትያትር ፅሁፍ አለባዊያን አንዱ ነው። ወይም በአንድ ታሪክ በምክንያት እና ውጤት ተያይዞ በቅድመ ተከተል የመገንባት ሁኔታ እና የታሪክ ግንባት ሂደት ነው ። በታሪክ ውስጥ ያሉትን ክስተቶች እና ድርጊቶች የሚቀናጁበትን ሁኔታ ያንፀባርቃል ። እንዲሁም በድራጣ ሴራ መሰረት የሆነው ክርክር ይህ ውስጥ ትልቅ ሚና አለው። ምክንያቱም ውጥረት በታሪክ አፈጣጠር ህደት ውስጥ በድርግት በሀሳብ እና በንግግር መሻሻል ስለሚችል ነው። ይህ ማለት ክርክር ሰላም የለለበት መረጋጋት የለለበት ሁኔታ ፈጥሮ ተመልካቾች የታርኩን መጨረሻ ለመየት እንዲጓጉ ያደርጋል። ይህም ሴራ ወደ ፊት የሚያራምድ ነው።

ታሪክ ወይም በሚደረገው ድርግት ውስጥ የተደረገው ድርጊት ለምን ሕንደተደረገ፣ ያ የተደረገ ድርግት ምን ውጤት ሕንዳመጣ በአሳማኝ ምክንያት በቅደም ተከተል ተቀናጅቶ ስቀረብ ሴራ ይባላል።

ሴራ በታሪክ ውስጥ አንድ ድርጊት ለምን እንደሆነ ምክንያቱን የሚገልፅ ሆኖ ምክንያቱን ገልፆ አጥጋቢ የሆነ መልስ የሚሰጥ ነው። ሴራ መጀመሪያ (መግቢያ) መዛል እና መጨረሻ አቀናጅቶ የሚገልፅ ነው።

ለምሳሌ ፡- ድርግትን ተቀራርጦ ሲያቀርብ

- 1. ንጉሱ ሞተ፣ንግሲቲቷም ሞተች።
- 2. ወፍቷ በረረች ዱበዋም ተሰበረ።

በሁለቱም ምሳሌዎች ውስጥ የታሪኩ ሴራ አይታይም ፡፡ ምክንያቱም ውስብስብ ሆነዉ በምክንያት አልቀረበም፡፡

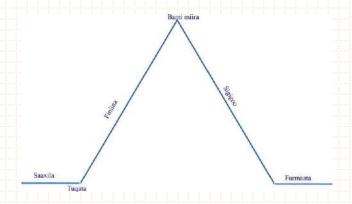
አጥጋቢ በሆነ ምክንያት ኪገለፅ ግን ከዚህ በታች እንከለው ይሆናል ።

ምሳሌ 1 ፡- ንግስትቷ በጣም የሚትወደው በ<u>ሷ ስለሞ</u>ተ ክፉኛ አዝና፤ በድን*ጋ*ሔ ሞተች።

ምሳሌ 2 ወፍቷ ዱባ ይዛ ስትበር፤ ዱባው በድንንት ውድቆባት ተሰበረ።

ሁስቱም ምሳሌዎች አሁን ሴራ አሳችው ። ይህ ማስት መጀመሪያ መዛል እና መጨረሻ አሳቸው።

በአጠቀላይ ሴራ የታሪክ አወቃቀር ሁኔታ፣ የታሪክ ቅድመ ተከተል፣ የቀርባ ቅንጅት፣ የንብር እና ትሪይንት ውህደት፣ የትያትር ክፍል አከፋሬል፣ የድርጊት ተከታታይነት እና የትያትሩ ሁለንተናዊ ነው። ሴራ በታሪክ ውስጥ የሴራ ክፍል የሚባሉት አምስት ክፍሎች ውስጥ ያልፋል። እነርሱንም ከታች ባለው ፒራምድ ማየት እንቸላለን።

ምስል 19፡ የሴራ አወቃቀር ደረጃዎችን የሚያሳይ ሥዕል።

ይህ ፒራምድ የታሪኮችን ግንባታ ሁኔታ ያሳያል ፡፡ እዚህ ሳይ በተጨማርም አንድ ታሪክ እንዴት እየሞቀ እና እየቀዘቀዘ የሚሄድበት አ*ጋ*ጣሚን ያሳያል፡፡

እውቂያ፡- የታሪክ መጀመሪያ ነው። ይህም መነሻ ወይም የጀርባ ታሪክ፣ የመቼት አገሳስፅ፣የዋና 10 - ባህሪያት ማንነት ገለባ እና ግንኙነታቸውን የያዘ ክፍል ነው።

ውጠት፡- የታሪካችን መጀመሪያ ነው። ወደ ድርጊት ሳይገባ በፊት ታሪኩ የሚጀመርበት ቦታ ነው። ታሪኩ የሚጠነዘዝበት ሕና የሚጠነከር የሚጀመርበት ነው።

ጡዘት ፡- የታሪካችን ሁለተኛ ክፍል እየተጠናከረ ሄዶ ወደ የሚሄድበት ቦታ ነው።

ዝግጠት / ልቀት/፡- ይህ ደግሞ በ ውጤት በኋላ የሚገኙ ድርጊቶችን የ*ያ*ዘ ቦታ ነው። ከዛም ወደ መፍትሔ ይመጣል። **መፍትሔ ፡-** ይህ ደግሞ የታረካትን መገባደጃ ነው። ከመጀመሪያ የተነሳ ትረክ መጨረሻውን የሚያገኝበት ቦታ ነው።

四, 四晋十

መቼት ማለት ቦታን እና ጊዜን የሚወክል ሆኖ በሁለት ቃላቶች የተፈጠረ ነው። እነሱም " መቼ " እና " የት " የሚባሉት ናቸው

መቼ የሚሰው ጊዜን የሚገልፅ ሲሆን የት የሚሰው ደግሞ ቦታውን የሚያሳይ ነው። ይህም ብቻ ሳይሆን የማህበረሰቡን የአኗኗር ሁኔታም የሚያሳይ ነው።

ይህም ታሪካችን የሚከናወንበት ቦታ እና ጊዜ ማለት ነው ። በትያትር ፅሁፍ ውስጥ የሚደረገው ወይም በትረካ መልክ የሚቀርብ ታሪክ የት እና መቼ በምን አይነት የማህበረሰብ ሁኔታ ውስጥ እንደተደረገ ያሳያል። ይሄንም የሚያሳየን መቼት ነው። መቼ የሚለው ክሬስ ዘመን፣ ዘመን፣ ወር፣ ቀን፣ ሰዓት እና ደቂቃን እያለየ ታሪኩ የተደረገበት ጊዜን ያሳያል። የት የሚለው ደግሞ ክልል፣ ዞን፣ የከተማ አስተዳደር፣ ቤት ውስጥ፣ ከቤት ውጭ፣ ጫካ ውስጥ፣ አልጋ ቤት፣ ምግብ ቤት እና የመሳሱትን ያሳያል ።

መቼት ከሴራ *ጋ*ር ተቆራኝቶ *1*0 - ባህሪያት ከየት እንደመጡ የት እንደሚኖሩ ከምን አይነት ማህረሰብ እንደመጡ በ*እያንዳንዱ ገብር* እና ትሪይንት ውስጥ ያሉትን ይገልፃል።

ለምሳሌ ፡-

- አልጋ ቤት
- ሳሎን
- 34 ውስጥ

- መንገድ ላይ
- መጋዘን ውስጥ
- ጫካ ውስጥ
- ቢሮ ውስጥ እና ወዘተ እየተጠቀሙ የታሪኩን ቦታ ያሳያሉ።

216 LTT :-

- ቀን
- *ማ*ታ
- 項子
- ምሽት
- ከአንድ አመት በኋላ
- ሳምንት

የትያትር ፅሁፍም የአፃባፍ ሁኔታ ላይ በማተኮር መቼቱ በአራት ትላልቅ ቦታዎች ይከፈላል። **እነርሱም** ፡-

- 1. የቤት ውስጥ መቼት
- 2. ከቤት ውጪ መቼት
- 3. ልዩ መቼት
- 4. ባዶ መቼት ተብለዉ ይከፈላሉ።

1. የቤት ውስጥ መቼት

የቤት ውስጥ መቼት ፀዛፊው እንደፀዛፊው የትያትር ፅሁፍ የሚቀርበው ድርጊት ቤት ውስጥ የሚከናውን ትሪካ ሲኖር ያታሪክ በአራት ማዕዘን ማድማዳ ውስጥ የሚሰራ ይሆናል። **ምሳሌ** ፡- ቤት ውስጥ ካፍቴሪያ ውስጥ እና ወዘተ።

2. ከቤት ውጪ መቼት

ከቤት ውጪ *መቼት ማለት የትያትር ታሪ*ኩ ከቤት ውጪ የሆነው ቦታ እና ከዛፍ ስር መናፋሻ ውስጥ እና ወዘተ ሲሆን የሚያሳይ ነው።

3. ልዩ መቼት

ልዩ መቼት ማለት ደግሞ ተበፈጠረው የተውኔት ፅሁፍ ውስጥ ፀዛፊው የፅሁፉን መልዕክት ማስተሳለፍ የፈለገበት ምነገድን መሰረት አድርጎ የሚመረጥ መቼት ነው።

ለምሳሌ፡- የፅሁፉ መቼት አይሮፕላን ውስጥ ባህር ላይ እና የመሳሰሉት ያከተተ ሲሆን ይችላል።

4. ባዶ መቼት

ባዶ መቼት ማለት ታረኩ የተከናወነበት ቦታ በፀሃፊው ያልተገለፁ ሆኖ ግን ከንፅ - ባህሪያት ንግግር የሚታወቅ ማለት ነው ፡፡ በአጠቃላይ መቼት የተውኔት ጽሁፍ ፌጠራ ስራ በአጠቃላይ እና በትንሹ የሚይዝ ነው፡፡

ሰ. ቃለ- ተውኔት

የሰው ልጅ አብሮ በሚኖርበት ጊዜ ቃላትን እና አረፍተ ነገርን እየተጠቀመ እንደሚግባባ ሁሉ በፊልም እና ትያትር ውስጥም የሚገባቡበት ንግግር ይኖረዋል። ይህ ማለት ሆነዉ የተገኘውን ነገር አስመስሎ ጣውራት መቻል ነው። ይህም ቃለ ተውኔት ይባላል። ቃለ ተውኔት ተዎንያኖች ሁለትም ከዛ በለይም ሆኖ መድረክ ላይ እየተቀባበሉ የሚያወሩ ነገር ነው። ቃለ ተውኔት ውስን እና በድርጊት የተደገፉ ሲሆን የተመልካቾችን ስሜት እና ጆሮ የሚስብ እንዲሆን ግልፅ በሆነ ቃለ - ተውኔት በመጠቀም መፃፍ አለብን ፡፡ ቃለ - ተውኔት ጆሮን የሚስብ እና አዕምሮን የሚጣርክ መሆን አለበት፡፡

በትያትር ትርዕት ውስጥ ያለው ታሪክ የሚታወቀው በቃለ - ተውኔት ውስጥ ባለው ሕና ተዋንያኖች መድረክ ላይ በሚያወሩ ነገር ነው። ይህ ስለሆነ፤ ቃለ - ተውኔት በተመረጡ ቃላቶች ሕና በሚያምሩ ስሜትን በሚፈጥሩ ቃላቶች መፃፍ አለበት ። ድራጣ ውስጥ ባለው ሰዓት ሙሉን ታሪክ ተሪኮ መጨረስ ስለማይቻል በተወሰኑ ቃላቶች ሕና ከድርጊት ጋር በተዋዛዱ ቃለ - ተውኔት ለተመልካቾች ግልፅ መንገድ ማቅረብ ነው። ከዚህም ሴላ የሚያስለቹ ቃላቶችን በማስወገድ መፃፍ ጠቃሚ ነው።

መድረክ ላይ የሚወራ ቃለ- ተውኔት ተዋንያን የእውነቱን የሚያወራ አስመስሎ ተመልካችን ማሳመን አለበት።

ከዚህም ሴላ ቃለ- ተውኔት መሆን ያለበት ፡-

- የተቆጠበ ቃስ ተውኔት
- ለተመልካች ግልፅ የሆነ
- ጆሮን ስቦ አሪምሮን የሚማርክ
- ደረጃቸው ከፍ ያለ እና የሚያምሩ ቃላት
- በመደበኛ ቃላት የሚወራ መሆን የለበትም
- ተጨባጭ እና አሳማኝ የሆታ
- የታሪኩን ሂደት ወደ ፊት የሚያራምደው
- በተግባር የተደገፈ እና ወዘተ መሆን አለበት

በአጭሩ ቃለ- ተውኔት ከመጀመሪያ እስከ መጨረሻ የሚያምር ደስ የሚል እንደሁም አጭር ሆኖ በፀሃፊው የአፃፃፍ ችሎታ ተውቦ በቅረብ አለበት። ቃለ - ተውኔት በአንዱ ተዋናይ ብቻ የሚጫወትበት ጊዜ ይኖራል። ለምሳሌ፡- አንድ ተዋናይ በጎጉ (Aside) ሴሳውን ተዋናይ ደብቆ የውስጡን ስሜት ሲያወራ እና በራሱ አጎረምርሞ ሲያወራ እንዲሁም ማነባነብን ሲሰራ ለብቻው ልጫወት ይችላል።

ስምሳሌ ፡

- የጤና ባለሙያ
- አርሶ አደር
- አስተማሪ
- የሕፃ ባለሙያ
- የጦር ሀይል ሰራተኛ
- ልጅ ሕና የመሳሰሉትን ተዋናይ ሆኖ ሲሰሩ እራሳቸውን የቻለ ቃለ -ተውኔት ልኖራቸው ይገባል።

1.5.የቀላል ምስለ-ድምፅ (የፊልም) አቀራረፅ ዘዴዎች ተግባር 14

1. ፎቶ አንስተህ / አንስተሽ ተውቃለህ/ሽ? ምስለ ድምፅ ወይም ቪድዮስ ቀርባህ /ሽ ታውቃለህ/ሽ ? ከጓደኞቸችው *ጋ*ር ተወያዩበት።

ምስሳ ድምፅ (ቪድዮ) አንዱ የሚድያ አይነት ሲሆን ድምፅ እና ምስል? ተጠቅመው ሀሳብን የሚያስተሳሳፉበት ሂደት ነው። በዚህ አጋጣሚ ውስጥ ንፁህ እና የሚያምር ቪዲዮ ለማግኘት ጥንቃቄ መደረግ አለበት። ሰዎች ሳይዘጋጃበት በጀርባው የሚገኘውን ነገር ሳያስተውሉ እና አላስፈላጊ ነገሮችን ሳያስወግዱ መቅሬፅ ስማስተሳሰፍ የተፈሰንውን ሀሳብ ጥራት የጎደሰው ያደር*ጋ*ል።

የሚንቀርፀው ምስለ ድምፅ ወይም ቪዲዮ ንፁህ እንዲሆን :-

- ድምፅም ሆነ የአካል እንቅስቃሴ በደምብ መቀናጀት አለበት
- የቀረባ አቅጣጫ መመረጥ አለበት።
- የአካባቢው ሁኔታ ወይም ከሰዎች ጀርባ የሚታየው ነገር ላይ ትኩረት መደረግ አለበት ፡፡
- በጀርባ ላይ የሚታዩ ነገር ሌላ አላስፈላጊ ትርጉም ሊሰጡ አይገባም ያለ ምክንያትም መቅረፅ የለባቸውም።
- የአለባበስ እና አቀማመጥ ሁኔታ መስተካካል አለበት።
- ወግ ሕና ስርዓትን የጠበቀ መሆን አለበት።

ተማባር 15

- 1. በአካባቢያቸው ከሚታወቁት ባህል እና ስረዓቶች አንዱን በቪድዮ ቀርፅህ/ሽ ለክፍል አቀርበው /ቢው።
- 2. ያ*ጋ*ጃችሁትን ቪድዮ ክፍል ውስጥ አይታቹ ሀሳብ ስጡ እና ተወያዩበት ፡፡

የምዕራፍ አንድ ጣጠቃለያ

- ▶ የስነ ጥበብ አለባዊያን ማለት አንድ ላይ ተቀናጅተው አንድ የስነ -ጥበብ ስራን የሚፈጥሩ ማለት ነው።
- የስነ ጥበብ አላባዊያን ሰባት ናቸው።
- > መስመር የነጥቦች ቅንጅት ነው ።
- ቅርፅ ከመስመሮች ቅንጅት የሚሰራ ነው።
- ቀለማት የነገሮች መልክ ነው።
- ቦታ በነገሮች መካከል ያለው ስፋትና ማለት ነው።
- ዳሰሳ የነገሮችን ልስላሴና ጥንካሬ መለያ ነው።
- ቫልዮ ማለት የአንድን ነገር ብርሃንነት እና ጨለማነት የሚያሳይ ነው ፡፡
- ምት፣ ዜማ፣ የድምፆች ስብስብ (ሃርሞኒ) የሙዚቃ ሂደት (ቴምፖ) ፣የድምፅ መነሳትና መውረድ (ፒች)፣የድምፅ መጠን ትልቅነት እና ትንሽነት (ዳይናምክስ)፣ እንዱሁም ፎርሞች እና የተለያዩ አዘጋጃጀትን በሙዚቃ ውስጥ የተካተቱ ናቸው ።
  - ▶ምት ከድርጊት ወይም ከጊዜ *አን*ቅስቃሴ *ጋር የሚ*ደረግ ነው።
  - > ዳይናሚክስ የድምፅን ከፍታ አና ዝቅታ □ሚያሳይነው ፡፡ አሱም በሁለት ይከፈላል፡፡
  - > ተም□ የአንድን ሙዚቃ ፍጥነት ወይም የምት ብዛት ስተወሰነ ጊዜ ውስጥ መከናወኑን የሚያሳይ ነው።
  - ▶ዜማ የአንድ ሙዚቃ በድምፅ ስብስብ ተቀናጅቶ የሚፈጠር ነው ።

- 🕨 ሀርመኒ ሁለትና ከዛ በላይ በሆነ በሙዚቃ ድምፅ ስብስብ በሚማርክ መልኩ የሚጫወቱት ነው፡፡
- ውዝዋዜ አርትን በሚመስል መልኩ ሐሳባችን ፤ ስሜታችንን እና ልምዳችንን በእንቅስቃሴ ተጠቅም የምንንልፀው ነው።
- በተለምዶ በንባባር መልክ የተፃፈውን ድርሰት ለድራጣ እንዲሆን የተዘጋጀ ነው።
- በተለምዶ ያሉ የትያትር ክፍሎችን እንደ ገፅ ባህሪ፤ መልዕክት፤ ሴራ ንባግር እና መተቸት ነው ::
- 🕨 መቸት ማለት ቦታን ወይም ስፍራን የሚወከል ሆኖ ከሁለት ቃላት የተመሰረተ ነው
- ስል ድምፅ (ቪዲዮ) ከሚድያ አይነቶች ውስጥ አንዱ ሲሆን ድምፅና ምስልን በመጠቀም በምስል ድምፅ መረጃን ማስተላለፍና ማስቀመጥ

የምራፍ ነ ጥያቄዎች

ከዚህ በታች ያሉትን ጥያቄዎች ትክክል የሆኑትን እውነት ትክክል ያለሆኑትን ሐሰት በማለት መልሱ

- መስመር የነገሮችን ጥንካሬና ልስላሴ የሚያሳይ ነው።
- 2. ቅርፅ የፊዚካል አካል ያለው ነው።

- 5. ወጣ ገባ መስመር የሚሰፈር አንግል አለው።
- 6. የተፈጥሮ ቀለሞች ተደባልቀው (ተቀላቅለው የሚገኙ አይደለም፡፡
- 7. አንደኛ ደረጃ ቀለሞች በቀጥታ ከተፈጥሮ የሚገኙ ናቸው፡፡
- 8. የሙዚቃ ኖታዎች መልክ እና የተለያዩ የምት ጉዜ ቆይታ አላቸው፡፡
- 10. ፒያኖሲም የከፍተኛ ድምፅ ጣዜምን ይወክላል፡፡
- በ. የንኡስ ኖተዎን አንድ ምት ነው።
- 12. የሁለት ባጣሽ ኖታ ዋጋ ከአንድ ሙሉ ኖታ ጋር እኩል አይደለም፡፡
- 13. ትያትራዊ ድርሰት ለመፃፍ የትያትሩን ክፍል ብቻ ማወቅ በቂ ነው፡፡
- 14. መቾት ማለት ትያትሩ የሚታይበት ቦታ ማለት ነው።
- 15. ሴራ ማለት የህብረተሰቡን ታሪክ የሚቋደሱ (የሚካፈሉ) ማለት ነው።

16.

II. ከዚህ በታች ያሉትን ጥያቄዎች ትክክለኛውን መልስ የያዘውን ፊደል ምረጡ

ሁለተኛ ደረጃ ቀለም የሆነው የቱ ነው ?

U. 4.C

ሐ. አረንጓኤ

ለ. ሰማያዊ

சு. டுஆ

2. የነገሮች ልስላሴ እና ተንካሬ የማይለይ የቱ ነው ?

ሀ. በአይን ማየት

ሐ. በከለር

ለ. በእጅ መዳሰስ

መ. መልሱ አልተሰጠም

3. የአባድም መስመርን በተመለከተ የትኛው ትክክል ነው ?

ህ. ወደ ምስራቅ ወይም ወደ ምዕራብ ማስመር

ለ. ወደ ቀኝ ወይም ወደ ባራ ጣስመር

ሐ. ወሰ ቀኝ ወይም ወደ ግራ አስደግፎ ማስመር

መ. መልስ አልተሰጠም

4. የነገሮችን ልስሳሴና ጥንካሬ በአይን ብቻ በማየት ለማሳየት የማ*ያገ*ለማል የትኛው ነው ?

ሀ. ቀስም ሐ. ቅርፅ

ለ. መስመር መ. ፎርም

5. ሁስት ሰው ሰራሽ መሰረታዊ ቀስሞች ሲቀሳቀሱ ስንተኛ ደረጃ ቀስም እናገኛለን ?

ሀ. አንደኛ ደረጃ ሐ. ሶስተኛ ደረጃ

ለ. ሁለተኛ ደረጃ መ. ለ እና ሐ መልስ ናቸው

6. ከዚህ በታች ካሉት ውስጥ ልዩ የሆነው የቱ ነው ?

ሀ. ቫሊዩ ሐ. ነጥብ

ለ. ቅርፅ መ. መስመር

7. ልዩ የሆነው የቱ ነው ?

ሀ. ቀይ

ሐ. አረንንዴ

ለ. ብርቱካናማ መ. ሀምራዊ (ቫዮሌት)

8. ከመስመር አይነቶች ውስጥ ራሱን ችሎ ሚዛኑን ጠብቆ የሚቆመውን መስመር የሚያሳይ የቱ ነው።

ሀ. ቋሚ . ሐ. አንድም

9. በስ*ዕ*ል ስራ ውስጥ የውሃ ፍሰትን የሚያመለክተው መስመር የቱ ነው ?

ሀ. ስላሽ መስመር ሐ. ዝግዛግ

ስ. ጠመዝማዛ መ. ቋሚ

10.የሰውን ፊት የሚያሰው መስመር የትኛው ነው ?

ሀ. ክብ ሐ. ምሳሳ

ለ. ደ*ጋን መ*. ጠመዝማዛ

11.ከመስመር አይነቶች ውስጥ ፊደልን ለመፃፍ የማያገለማለው የቱ ነው ?

ሀ. ስለሽ ሐ. ቋሚ

ለ. ጠመዝማዛ መ. ደጋን

12.የአንድ ታሪክ ምክንያት እና ጥቅም የሚመስፈትበት ቅደም ተከተል ምን ይባላል

ሀ. አዘጋጅ ሐ. መቼት

ለ. ሴራ መ. 70- ባህሪያት

13.የት*ያትራዊ* ድርሰት መካከለኛ ሀሳብ ውስጥ መል*ዕክት* የሚያስተላልፈበት ምን ይባላል?

ሀ. መልዕክት ለ. መቼት ሐ. ተመልካች መ. 70 -ባህሪ

14.የትያትር ታርክን በሙሉ የሚካፋሉና ውደ ፊት የሚያሳኬዱ ምን ይባላሉ?

ሀ. አዘጋጅ ለ. መቼት ሐ. 10 - ባህሪ መ. ተመልካች

15.ፅሁፉን በንግግር መልክ ለድራማ *እንዲሆን* ተደርጎ በወረቀት ላይ የሚባ**ፈው ምን ይባ**ላል?

ሀ. 10 - ባህሪ ስ. መቼት ሐ. ትያትራዊ ድርስት መ. ሴራ

III. ከዚህ በታች ያሉትን ጥያቄዎች በጥያቄው መሰረት መልሱ።

- 1. የሙዚቃ ክፍሎች የሚባሉትን ዘርዝሩ ?
- 2. ከጊዜ *ጋ*ር የሚደረገው ድርጊት ወይም እንቅስቃሴ ምን ይባልል?
- 3. ምትን በመጠቀም ምን ይዘጋጃል ?
- 4. በቀስታ ማዘም ወይም (piano) በትኛው ምልክት ይወክሳል?
- 5. የዳይናሚክስ ምልክቶችን ከከፍተኛ ድምፅ ወደ ዝቅተኛ ድምፅ ደርድሩ።
- 6. በሙዚቃ ጨወታ ውስጥ ቀስ *እያለ እ*የጨ*መ*ረ የምሄድ ድምፅ ለማሳየት የምንጠቀመው ምልክት ምንድነው?
- 7. ሙዚቃን በፍጥነት እንድንጫወት የሚያሳየን ምንይባሳል ?
- 8. በፍተነት የሚጨወቱት ሙዚቃ የሚያሳያን ...... ይባላል።
- 9. የተቀናጀ ሙዚ*ቃን* በአንድ ግዜ ስጫወቱ ----- ይባላል። የአንድ ሙዚ*ቃ* ፎርም *መመሪያ የሚ*ወሰነው ----- ይባላል።

ምዕራፍ ሁለት የፌሰራ ችሎታ

2. የፈጠራ ቸሎታ

ቢያንስ ተማሪዎች ሊጎናፀፉት የሚገባ የመማር ብቃት። ከዚህ ትምህርት ርዕስ በኋላ፡-

- የሙዚቃ ምልክቶች (ኖታዎች) ስያሜን ያውቃሉ።
- የሙዚቃ እስታፍ ምን እንደሆነ ይረዳሉ።
- የሙዚቃ ክሌፎች እና የሙዚቃ እስታፍ ያለቸውን ግንኙነት ይረዳሉ።
- የሀትመት ምንነት ይረዳሉ፡፡
- የብሎክ ሀትመት ስራና ብሎክ ፣ኮሳጅ እና ሞዛይክ ሰርተሀ በማሳየት ታደንቃላችሁ፡፡
- የኮሳጅ እና የሞዛይክ ህትመት ከምን ምን እንደሚሰራ እና እንዴት እንደሚሰራ በመለየት ታደንቃላችሁ፡፡
- የትያትር እቃዎች እና አልባሳት ትያትርን በማዘ*ጋ*ጀት ውስጥ ያሳቸውን ድርሻ ይረዳሉ።

መግቢያ

በምዕራፍ አንድ ውስተ የስነ-ተበባት አለባውያንና ተቅሞቻቸውን ተምራቸዋል፡፡ በዚህ ምዕራፍ ውስተ ደግሞ በክሌፎች ላይ ኖታዎች እንዴት እንደሚሰየሙ በስፋት የምትማሩ ይሆናል፡፡ እንዲሁም የህትመት እና የሞዛይክ ስራ እንደ የኮላጅ የስዕል ዘዴ፣ የዲዛይን እና የፓተርን አሰራርም ሆነ፣ ነገሮች ከጠንካራ ነገሮች ላይ የሚሰራ እና ከድሮ ጀምሮ በብዛት የእምነት ቤቶች እና ቤተ-መንግስት ውስተ ሲሰራ የቆየ ነው፡፡

በተጨማሪም አንድ ትያትር ተዘጋጅቶ መድረክ ላይ ለመቅረብ አልበሳትና መሳሪዎች ያስፌልጉታል፡፡ ለዚያ ትያትር የሚመች አልባሳት እና እቃዎች ተዘጋጅተው ይቀርባሉ፡፡

2.1 የሙዚቃ ድምፅ የስም ስያሜ

ቢያንስ ተጣሪዎች ሊጎናፅፉት የሚገባ የመጣር ብቃት

ከዚህ ትምህርት ርዕስ በኋላ ተማሪዎች:

- የሙዚቃ ኖታዎችን የስም ስያሜ ይገልፃሉ ፡፡
- የሙዚቃ እስታፍ ምን እንደሆነ በማስታወስ ይናገራሉ ፡፡
- ክሌፍና የሙዚቃ እስታፍ ያለቸወን ግንኙነት ይገልፃሉ፡፡
- የኖታዎች የስም ስያሜ ክሌፎች በመለየት ይዘረዝራሉ፡፡

የግንዛቤ ጥያቄ

- 1. ዜማና የሙዚቃ ምት ይፅፋሉ?
- 2. መልስህ አዎ ከሆነ ምክንያቱን በምሳሌ በማስደገፍ አቅርቡ፡፡

ሌሎች የስነ-ዕሑፍ አይነቶች ተዕፌው እንደሚቀመጡ ሁሉ ሙዚቃም ተዕፎ ለሌላ ጊዜ መቀመዋ ይችላል፡፡ ሙዚቃን ለመፃፍና ለማንበብ በመጀመሪያ የሙዚቃ ኖታዎችን ለይቶ ማወቅ ያስፌልጋል፡፡ እንዚህ ፊደላት የሙዚቃ ኖታ ድምፆችን ለመሰየም የሚረዱና እንደ አለም አቀፍ የሚታወቁ ናቸው፡፡ እነሱም በቁጥር ሰባት ሲሆኑ A, B, C, D, E, F በመባል ይጠራሉ፡፡ በንዚህ ፊደላት የተሰየሙ የሙዚቃ ኖታዎች በሙዚቃ ሥንጠረዥ ላይ ይደረደራሉ፡፡

2.1.1.የሙዚቃ ሥንጠረዥ

የሙዚቃ ሥንጠረዥ አምስት አግዳሚ መስመሮችና 4(አራት) ባዶ ቦታዎችን የያዘ ሲሆን እሱም የሚከተለውን ይመስላል፡፡

የማንዘቤ ጥያቄ

የሙዚቃ ኖታዎች ስያሜ ለመጻፍ ምን ያስፈል*ጋ*ል። (አራተኛ ክፍል የተማርከውን በማስታወስ በስዕል አሳዩ።

2.1.2. ክሌፍ

ክሌፍ ማለት የሙዚቃ ስያሜ ምልክቶች በፊደል የተሰየሙ በወፍራም ድምጽ፣በቀጭን ድምጽ እና በመካከለኛ ድምጽ የሚለዩበት ሆነዉ ሁልጊዜ ስታፍ ላይ መጀመሪያ ይጻፋል። በተጨማሪ አምስት መስመር እና አራት ባዶ ቦታዎች ላይ በማንኛውም ጊዜ እና ቦታ ተጽፎ መቀመጥ እንዳለበት ወሳኙ እሱ ነው። ስለዚህ የሙዚቃ ክልፍ በእስታፍ ላይ ሆል ጊዜ በ**መጀመሪያ** በመጻፍ የተፈጠረውን ድምጽ ለመለየት ትልቅ ጥቅም አለው። ስራ ላይ ከዋሉት የክሌፍ አይነቶች ውስጥ ትኩረት የተሰጣቸው የክሌፍ አይነቶች ሁለት ሲሆ*ኑ* እነርሱም፡-

- 1. ትሬብል ክሌፍ (G) ክሌፍ
- 2. ቤዝ ክሌፍ (F) ክሌፍ ተማባር 1
- ክሌፍ ማለት ምን ማለት ነው?
- 2. የክሌፍ አይነቶች ስንት ናቸው? ዘርዝሩ?
- 3. በሙዚቃ እስታፍ ላይ ክሌፍ ስሩና አሳዩ?

υ. ትሬብል ክሌፍ (G) ክሌፍ

ትሬብል ክሌፍ (G) ክሌፍ ከሙዚቃ ምልክቶች ውስዋ አንዱ ሲሆን በመጀመሪያው የሙዚቃ አስታፍ ላይ በመቀመዋ ወይም በመጻፍ ቀጭን እና መካከለኛ ድምጽን የምንለይበት ነው፡፡ በሙዚቃ ድምጽ ስያሜ መሰረት G ክሌፍ ላይ ብዙውን ጊዜ ትረብል ክሌር (G) ክሌፍ በመባል ይታወቃል፡፡ ምክንያቱም(G) ክሌፍ የሙዚቃ አስታፍ ላይ ሲጻፍ h(G) ኖታ (መስምር) ላይ ስለሚጻፍ ነው፡፡ ወይም ከታች ወደ ላይ የሙዚቃ አስታፍ ላይ ከሁለኛው መስመር ላይ ጀምሮ ስለሚሰራ ነው (G) ክሌፍ የተባለው፡፡ በትሬቭል አስታፍ ላይ ከታች ወደ ከታች ወደ ላይ የሙዚቃ ኖታ ሲጻፍ እንደሚከተለው ይሆናል፡፡ ይሄውም በአምስት መስመር ላይ E G B D F ሲሆን በአራቱ ባዶ ቦታ ደግሞ የሚጻፉ ኖታዎች ከታች ወደ ላይ F A C E ይሆናሉ፡፡

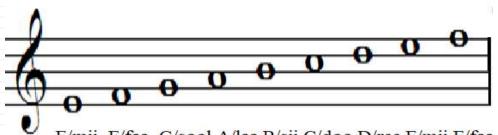
ሀ. የአራቱ የ G ክሌፍን ባዶ ቦታዎች የሚያሳይ ስዕል ነው።

ሐ. የ G ክሌፍ የስም ስያሜ በሙዚቃ እስታፍ ላይ ሙሉ ለሙሉ ሲጻፍ እንደሚከተለው ይሆናል።

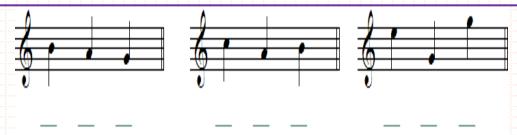

E/mii F/faa G/sool A/laa B/sii C/doo D/ree E/mii F/faa

ተማባረ 2፡

ትሬብል ክሌፍ በምን ምክንያት G ክሌፍ ተባለ?

ከዚህ በታች በሙዚቃ እስታፍ ላይ የተጻፉትን የሙዚቃ ኖታዎች የስማቸውን ስያሜ ጻፉ።

3. ቤዝ ክሌፍ (F) ክሌፍ

ተማባር 3

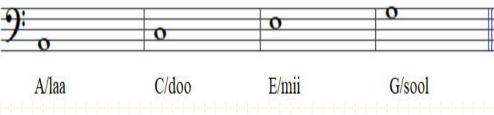
1. የቤዝ ክሌፍን ስም ስያሜ በማሰላሰል ለክፍላችሁ ማለጹ።

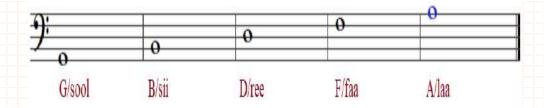
ቤዝ ክሌፍ ከሙዚቃ ምልክቶች ውስጥ አንዱ ሆኖ ወፍራም ድምጽን በሙዚቃ ሰንጠረዥ ላይ ጽፈን ለማንበብ ይረዳናል። ቤዝ ክሌፍ እስታፍ ወይም በሙዚቃ ሰንጠረዥ ላይ ሲጻፍ በአራተኛው መስመር ላይ ወደታች ዞሮ ይጻፋል። አራተኛው መስመር ደማሞ በ F ስለተሰየመ (F) ክሌፍ ተብሎ ይጠራል።

በበዝ ክሌፍ ላይ የኖታዎች ስያሜ

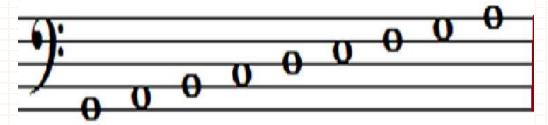
በቤዝ ክሌፍ ላይ የተሰየሙ የሙዚቃ ድምጾች በአራቱ ባዶ ቦታዎች እና በአምስቱ መስመር ላይ ከዚህ በታች እንደተሰየሙት ነው።

ሀ. በባዶ ቦታ ላይ የተጻፈ

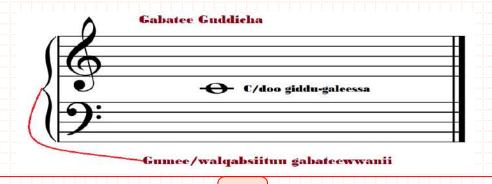
ሐ. በመስመር እና በባዶ ቦታ ላይ የተጻፈ

G/sool A/laa B/Sii C/doo D/ree E/mii F/faa G/sool A/laa

ትልቁ የጮዚቃ እስታፍ/ሰንጠረዥ/

የሙዚቃ ሰንጠረዥ ወይም የሁለት ክሌፎች ጥምረት ነው። ይህ ሁለቱ የሙዚቃ ሰንጠረዥ ትሬብል ክሌፍ እና ቤዝ ክሌፍ አንድ ላይ በማሰር ነው። ትሬብል ክሌፍ በውስጥ ሙንንድ ሲጻፍ ቤዝ ክሌፍ ደግሞ በታች በኩል ይጻፋል።ወፍራም ድምጽ እና ቀጭን ድምጽ በአንድ ላይ በሁለት እጃችን ፕያኖ ላይ ወይም በአንድ ላይ የተለያዩ ሙዚቃ በአንድ ቦታ ለማቀናጀት ይረዳል። ሁለቱም ክሌፍ በሙካከለኛው (C) ይለያሉ።

የሙዚቃ ኖታዎች በትልቁ ሰንጠረዥ /እስታፍ/ ላይ ሲጻፉ ከዚህ በታች እንደሚታይ ነው።

2.2 የብሎክ ሕትመት እና የሞዛይክ ሥራ በወረቀት

2.2.1 ሕት ሞት

ቢያንስ ተንማሪዎች ሊሳናጸፉት የሚንባው የ**ማማር ብቃት** ከዚህ ትምህርት ርዕስ በኋላ፡-

- የሕትመትን ፍቺ/ ትርጉም ትናገራለህ/ሽ፡፡
- የብሎክ ሕትመት ምንነትን ትገልፃለህ/ሽ፡፡
- የብሎክ ሕትመት ከምን ከምን እንደሚሰራ ትዘረዝራለህ/ሽ ፡፡
- የኮላጅ እና የሞዛይክ ሙያ ምንነት እና ፊቺ/ ትርጉም ትገነዘባለህ/ሽ ፡፡
- በአካባቢህ የሚገኙትን ነገሮች ተጠቅመህ የኮላጅ እና የሞዛይክ ሙያን በመጠቀም ሥዕል እና የተለያዩ የነገሮችን ዲዛየን በተለያየ መልክ ሰርተህ ታሳያለህ።
- በአካባቢህ የሚንኙትን ነንሮችን በሞጠቀም የሞዛይክ ሕትሞት እና ኮላጅ ትሰራለህ።
- የሞዛይክ ሙያ እና ኮላጅ የሚሰሩባቸው*ን ነገሮ*ች ትዘረዝራለህ። ውይይት ፣

ከዚህ በታች ያሉትን ጥያቄዎች በማልህ ከሰራህ/ሽ በኋላ አጠንብህ ካለ/ች ተማሪ *ጋ*ር ተወያይታችሁ ለክፍልህ ማለጹ ። እጃችሁን በከሰል ፣ ጠ**ጣኔ፣** ቀለም እና የመሳሰሉትን ቀብታችሁ በሌላ ነንር ላይ አትማችሁ ታውቃላችሁ?

ሀ. የሕትመት ፍቺ/ ትርጉም

ሕትሞት ማለት አንድን ነገር አንድ ጊዜ ተፅፈዉ ወይም ተቀርፆ ከእዛ ላይ በተደ*ጋጋ*ሚ ማባዛት ማለት ነው።

የሕትሞት ሞያ በ**መጀመሪያ ማብፅ አ**ንር እንደተጀመረ ከተለያየ ታሪክ ላይ መንንዘብ ይቻላል። ይህም በተፈጥሮ ያሉ ነንሮች ቀለም እና የቀለም ባህሪ ያላቸውን ነንሮች በመንካት ሌላ ነንር ላይ ተጭኖ በመንሳት የተለያዩ ነንሮች ቅርፅ እየታሙ እንዲቆይ ከታሪክ ላይ እንንነዘባለን።

ለምሳሌ ፡ የእንጨት ቅጠል በ**ሞቁረጥ ቀለም በ**ሞቀባት እንደ*ፓ*ፒራስ የሚባሉት ላይ በማተም ሲሰሩ ቆይተዋል ።

ማስንንዘቢያ ፡- ፓፒረስ ማለት *ግ*ብፆች ወረቀት በሌለበት ዘማን እንደ ወረቀት ሲጠቀ**ሙበት ቆይተዋል**።

በአጠቃላይ ሕት**ሞት ማለት አንድ ዲዛይን / ቅርፅ ለማዘ***ጋ*ጀት ወይም / ለሞፍጠር ቀለም በሞቀባት፣ በሞርጨት ፣ በሞንከር **እና ውስጡን** በሞቀባት **እን**ዱሁም በሌላ ዘዴ በሞጠቀም ዲዛያኑን (ቅርፁን) ደ*ጋግ*ሞ ማባዛት ነው።

እንደሚታወቀው በሕትሞት ውስጥ ዲዛይን /ቅርፅን አንድ ጊዜ ሰርተን በ**ም**ደ*ጋገም* ማብዛትን ከተሰጠው ስም ላይ *ግን*ዛቤ ወስደሃል።

ይሁን እንጂ እንደ ተሰራው ዲዛይን ዝግጅት የሕት**ሞት ሁኔታውም** እንዴዚያው ይኖናል። ይህም ሕት<mark>ሞት የሚሰራባቸው ነንሮች እና የ</mark>ስራው አካሄድ ከቀላል ወደ ውስበስብ እንደሚሄድ የታወቀ ነው ። ሕት**ሞት** የሚሰራበት ዘዴ / ስልት የተለያዩ አይነቶች አሉ። ከዚህ ውስጥ አንዱ የብሎክ ሕትሞት ነው።

ማስንንዘቢያ ፡- የብሎክ ሕትሞት ስራን ስንሰራ ስለት ያላቸው*ን ነገሮችን* ሲንጠቀም በደንብ ጥንቃቄ ማድረ*ግ አ*ለብን።

ለ. የብሎክ ሕትመት ስለት/ ዘዴ/

የብሎክ ሕትመት ስልተ /ዘዴ/ በቻይና አንር ተጀመረ። እሱም በእንጩት እና በድንኃይ ላይ በመሳሰሉት ነንሮች ላይ ዲዛይን በመስራት የሚሰሩ ናቸው። ይህ ሙያ ከጊዜ ወደ ጊዜ በተለያዩ አንሮች በመስፋፋት በቀላሉ ሊቀረፁ እና የሚሰሩበት ዲዛይን እንደ ድንች፣ ካሮት ፣ ቀይ ሥረ እና የመሳሰሉት ላይ የተለያዩ ዲዛይኖች በመስራት የሚቀረፁ ናቸው።

ዲዛይን ተሰርቶ ተቆርጦ ከውስጡ ከወጣ በኋላ ቀለም በማስነካት እዛዉ ላይ ልናትምበት የፈለማነው *ነገር* ላይ በማተም የሚሰራ ነው። ይህ የሕት**ጦት** ስልት /ዘዴ/ በሁለት መንገድ መስራት ይቻላል።

እነሱም ፡ 1 ዲዛይን የሚሰራበት ነገር ላይ የተፈለገው ዲዛይን ከውስጡ ጠርበው / ቆፍረው በማውጣት/ ከውስጡ ወደታች ቆፍረው በማጎርጎድ / የሚሰራ ሲሆን፤

2. ሁለተኛው አሰራር ደማሞ የተዘጋጀውን ዲዛይን በመተው የዲዛይኑን ዙሪያ ቆፍረው በማነርነድ መስራት ነው።

በአጠቃላይ ይህ የሕትሞት ስልት /ዘዴ አንድ የተፈለንውን ዲዛይን / ቅርፅ/ አካል ዲዛይኑ/ ቅርፁ ከሚሰራበት ነገር ላይ ወደ ላይ ማነሳት ወይም ወደታች በማነርጎድ የሚሰራ ነው።

የብሎክ ሕትመትን ስልት /ዘዴ ለመስራት የሚያስፈል*ጉ ነገሮ*ች

ዲዘያ*ኑን* እላዩ ላይ የሚሰራበት *ነገሮ*ች እንደ እንጨት ያሉ፣ ድንች ፣ ቀይ ሥር፣ ፕላቲክ እና የ**መሳሰሉት ና**ቸው ።

ቅርፁን ለማውጣት የሚያስፈል*ጉ ነገሮ*ች ፡- ስለት ያላቸው *ነገሮ*ች *እ*ንደ መቀስ ፣ ከተር፣ ቢላዋ *እ*ና የመሳሰሉት ናቸው።

ዲዘይኑ እላዩ ላይ የሚሰራባቸው ነ**ንሮች ወረቀት፣ አቡጀዴ ጨርቅ ናቸው ።** የተለያዩ **መልክ ያላቸው ቀለም እና** መቀቢያ ብሩሽ ። የብሎክ ሕትመት ስልት /ዘዴ ስራ

ዲዛይኑ እላዩ ላይ የሚሰራበትን ነገር ማዘጋጀት አንድ የተፈለገውን ዲዛይን የሚሰራበት ነገር ላይ መንደፍ ዲዛይኑ የተሰራበትን መስመር በመከተል ስለት ባል መሳሪያ የዲዛይኑን ዙሪያ ወይም የዲዛይኑ ቅርፅ ከውስጡ ቆፍረው ወደ ውስጥ ማጎርጎድ። የተዘጋጀውን ዲዛይን አስፈላጊውን ቀለም

በዚህ ስራ ውስጥ ቃሎችን የምናትም ከሆነ፤ ከቀኝ ወደ *ግራ ገ*ልብጠን ቅርፅ ሊሰራበት በተዘ*ጋ*ጀ እቃ ላይ **ლስራት አስፈላ**ጊ ነው። ምክይያቱም የተሰራው ቅርፅ ሲታተም ወደ ቀኝ ተ*ገ*ልብጦ ስለሚታተም ነው።

መቀባት ተቀርፆ የተዘ*ጋ*ጀውን ዲዛይን በተፈለ*ገ*ው *ነገር* ላይ ማተም።

የብሎክ ሕትመት ስልት/ ዘዴ/ ከተለያዩ ነንሮች ላይ መዘ*ጋ*ጀት ቢችልም ለመቅረፅ ቀላል የሆ*ኑ ነንሮች እ*ንደ ድንች፣ እንጨት፣ ጎማ፣ ፕላስቲክ፣ ቀይ ስር ፣ ካሮት እና በመሳሰሉት ላይ መስራት ይቻላል። ከድንች ፡

ለዚህ ስራ የሚሆን ድንች ሞምረጥ

የተመረጠውን ድንች ሁለት እኩል ቦታ በቢላዋ መቁረጥ::

የተሰራውን ዲዛይን በ**ሞተው ዙሪያውን ከ**ሳደሳደዉ ውስጥ ማውጣት ወይም ዲዛይኑን በሞቆፈር ወደታች ማሳድሳድ ።

በዚህ አይነት የተዘ*ጋ*ጀውን ዲዛይን ቀለም በማስነካት ዲዛይኑ ሊሰራበት በተዘ*ጋ*ጀው *ነገር* ላይ ወደ ታች በ<mark></mark>ጫን እየሰሩ (እያነሱ) የተዘ*ጋ*ጅውን ዲዛይን ከመደ*ጋገ*ም በሚፈለ*ገ*ው መጠን ማተም

በዚህ ስራ ውስጥ አስፈላጊ የሆኑ ጥንቃቄዎች ዲዛይኑን ከውስጡ ቦርቡሮ ለማውጣት ስለት ያለው መሳሪያ ስለምትጠቀም አካልህ/ሽን / እጅህ/ሽን እንዳይቆረጥ መጠንቅቅ አለብህ/ሽ።

ዲዛይኑ ወደታች የሚኖረው ጥልቀት ከ 3 – 4 ሚሊ ሜትር ባይበልጥ መልካም ነው።

ዲዛይኑን ከውስጥ ቦርቡረህ ስታወጣ እንዳይሰበር/ እንዳሸረፍ/ እና እንዳይሰነጠቅ ጥንቃቄ ማድረማ እስፈላጊ ነው።

ሥዕል 1 ከድንች የተሰራ የብሎክ ሕተሞትን የሚያሳይ ሥዕል

ልምምድ 1

1.ድንች ላይ የብሎክ ሕትሞት ዲዛየን ሰርተህ አሳይ።

2.ከዚህ በላይ እንደተማርከው ከጎማ / ከጫማ ሶል / በራስህ ስም ማጎተም ሰርተህ፤ በማተም አሳይ

ማስንንዘቢያ ፡- ከጎማ / ከጫማ ሶል / ማኀተም በምትሰሩበት ወቅት ፊደሎቹ ንልብጣቸሁ መቅረፅ እንዳለባችሁ ማሰታወስ አስፈላጊ ነው።

ለምሳሌ ፡- ኦዳ በሚለው ቃል **መ**ኀተም መስራት ብንፈልማ አንደኛ ላይ እንዳለው ንልብ**ጠን እንድፋለን ማለት (ዶኣ) ነው። ነ**ንር ግን በምናትምበት ጊዜ ከዚህ በተዘች እንዳለው ፁሁፍ እንደ ሁለተኛው ምንንድ በደንብ እናትማለን ፡፡

<u>sebO</u>

Odaa

1.2.2. የኮላጅ እና የሞዛይክ ስራ

i. ኮላጅ

ተማባር 4

ኮላጅ ማለት ምን ማለት ነው ?

ኮላጅ ከፈረንሳይ የተ*ነ*ኘ ቃል ሲሆን ፍቺው / ትር*ጉ*ሞም/ ወረቀት በ**መ**በጣጠስ

እንድ ነገር ላይ ማጣበቅ ወይም ማስያዝ ማለት ነው። ኮላጅ የስነ₋ ጥበብ ስራ ስልት ውስጥ አንዱ ሲሆን ከአንደኛ ምዕተ ዓመት በፊት በታዊቂ አረቲስቶች የተጀመረ የስራ ስልት ነው። በዚያን ጊዜ አርቲስቶች የኮላጅ ስራ ስልት የጀመሩት። በቀለም ቅብ ስራ እና በፍቶ ግራፍ እና በተለያዩ መጽሔት በማቀናጅት

ሞስራት ጀምሩ። በዚህም የኮላጅ ስራ ተቀባይነት ተወዳጅነት በማማኘት የሚሰራበት የስነ - ጥበብ ስራ ስልት ውስጥ አንዱ በሞሆን በብዙ አርቲስቶች ሞስራት ተጀምሮ እስከ አሁንም እየተሰራበት ነው፡

ሥዕል 2 ከምስር የተሰራ ኮላጅ ስራ የሚያሳይ ሥዕል

ሀ. ለኮላጅ ስራ የሚያስፈልጉ ነገሮች

- የሚጠበቁ / የሚያያዙ / ነንሮች እንደ እነ ወረቀት ፣ ደብተር ፣ ፍቶ ማራፎች ፣ አፈር ፣ ጨርቅ ፣ ፀንር ፣ ሣር ፣ ቅጠል ፣ የወፍች ላባ፣ የአህል ዘር፣ የአትክልት ዘር እና የመሳሰሉትን እንደ አስፈላጊነቱ ማዘጋጅት ። እነዚህን ነንሮች አስፈላጊ ከሆነ ቀለም በመቀባት የተሰራውን ነንር መልክ ጋር እንዲመሳሰል ማድረማ ይቻላል።
- ii. የሚያጣብቁ / የሚያያይዙ/ *ነገሮ*ች ፡
  - ለማጠበቅ / ለማያያዝ / የሚያስፈልን / የሚያንለማሉ/ ነንሮች እነደ
     እና ከላ፣ኡሁ፣ የአትክልቶች ሙጨ / ቁልቋል፣ ዋርካ፣ ጥድ፣ ማራር
     ፣እና የመሳሰሉትን መጠቀም እንችላለን።
- III. እላያቸው ላይ የምናጠብቅባቸው *ነገሮ*ች

 ውፍረት ያላቸው ነገሮች እንደ እነ። ወፍራም ወረቀት ፣ ካርቶኒ ፣ ኮምፐርሳቶ ፣ ጠፍጣፋ እንጨት እና የመሳሰሉት ላይ በማተም መስራት ነው።

ለ. የኮላጅ አሰራር

- የኮላጅ ሙያ ለማለት አስቀድመህ የሚሰሩትን ነገሮች ሥዕል ወይም
   ዲዛይን ጠፍጣፋ እንጨት ፣ ወፍራም ወረቀት የመሳሰሉት ላይ
   ንድፍን በመንደፍ መስራት።
- የሚያጠብቁ/ የሚያያዙ/ *ነገሮችን* ማዘ*ጋ*ጀት።
- የሚያስፈልንው *ነገር ን*ድፍ ስራ አስፈላጊ በሆነ ቦታ በጥንቃቄ ኮላ / ሙጨ/ ሙቀባት
- ለሙያያዝ / ለማጣበቅ / የተዘጋጀ እንደ እና ወረቀት ፣ ፀንር ፣ ላባ እና
   የሙሳሰሉትን አስፈላጊ በሆነበት ቦታ ላይ እንደየ ሙልካቸው ማያያዝ / ማጣበቅ።
- በደንብ እስኪደርቅ ድረስ ያለ ማንቀሳቀስ እና እዚያው ማቆየት።

ልምምድ ፡ 2

ከዚህ በላይ የተማርከውን የኮላጅ ስራ ቅደም ተከተል በመከተል ቀላል
 የሆኑ ሥዕሎች በአካባቢህ ከምታኅኘቸው ነገሮች ላይ ስራ ።

2 ሞዛይክ

ወይይት፡ 2 ከዚህ በታች ያሉትን ጥያቄዎች በቡድን በ**መወያየት ለክፍል** አቅርቡ

- 1. ሞዛይክ ማለት ምን ማለት ነው ?
- 2. በአካባቢህ ከሞዛይክ የተሰሩ ነገሮችን አይተህ ታውቃለህ ? አይተህ የምታወቅ ከሆነ የአሰራሩን ሁኔታ እና ከምን እንደተራ ለክፍል ተማሪዎቻችሁ ማለጹ።

 የሞዛይክ ሙያ እንደ ኮላጅ ሙያ የሥዕል እና ዲዛይን ስልት / ዘዴ/ እናፓተርን የሚሰራበት ሆነዉ ከጠጣር ነንሮች የሚሰራ ነው ። ይህ ሙያ ረጅም ዘመን ታሪክ ያለው ሲሆን በድሮ ዘመን የሐይማኖት ቤቶች የቤተ መንግሥታትን ለማስዋብ እና ለማሳመር / ለማጌጥ / እንደቆየ እና ኮላጅ ሙያ በፊት እንደ ተጀመረ የተለያዩ ታሪኮች ይንልፃል።

ሥዕል 3 በሞዛይክ ስራ ከወረቀት ተሰራን ሥዕል ሚያሳይ

ለሞዛይክ ስራ የሚያስፈል*ጉ ነገሮ*ች

- i. የሚጣበቁ / የሚያያዙ/ *ነገሮ*ች
  - የሚጣበቁ / የሚያያዙ/ ነንሮች ጠንካራ የሆኑ እንደ እና የተለያየ አሸዋ ፣
     የተሰባበረ ጠርሙስ ፣ ጨሌ ፣ ዶቃ ፣ የተለያዩ ቆርኪ ፣ ጉሎ ፣ ቁርጥራጭ ብረት፣ የተሰባበረ መስታወት እና የመሳሰሉትን መጠቀም አንችላለንን።

 እላያቸው ላይ የምናጣብቅባቸው ነገሮች ደማሞ ዝርማ ነገሮች እና ጠንካራ ነገሮች ሆነው የምናጣብቅባቸውን ነገሮች ሞሸከም ያለባቸው መሆን ይኖርባቸዋል።

እነርሱም ፡- እንደ እነ ሰሌዳ ፣ ዝርማ ጣውላ ፣ ኮምፐርሳቶ ፣ ማርማዳ እና የመሳሰሉት መሆን አለባቸው።

III. የሚያጣብቁ / የሚያያዙ/ *ነገሮ*ች

 በዚህ ስራ ውስጥ ለማጣበቅ / ለማያያዝ/ የሚውሉ ነንሮች እንደ እና ሲሚንቶ ፣ ኮለ/ ሙጨ/ ጠንካራ ሆኖ በደንብ ማጣበቅ / ማያያዝ/ የሚችል መሆን አለበት።

ለ. የሞዛይክ አሰራር

- የሞዛይክ ሙያ ለማለት አስቀድሞ የሚሰራውን ስራ ሥዕል ወይም ዲዛይን እላዩ ላይ የሚሰራበትን ነገር እንደ እነ ጣውላ፣ የቤት ግርግዳ እና የመሳሰሉት ላይ ንድፍን በመንደፍ መስራት።
- የማጣበቂያ / የማያያዣ / *ነገሮ*ች ማዘ*ጋ*ጀት።
- ለማጣበቅ / ለማያያዝ / የተዘ*ጋ*ጀ ነገሮች እንደ እና ጨሌ ፣ ዶቃ ፣ የተለያዩ የመጠጥ ቆርኪዎች ፣ የጉሎ ዘር ፣ የተሰባበረ ጠርሙስ ፣ የተለያየ አሸዋ እና የመሳሰሉትን በተፈለንበት ቦታ እንየመልካቸው ማጣበቅ / ማያያዝ ።
- በደንብ እስኪ ደርቅ ድረስ ያለምንቀሳቀስ እና እዚያው ማቆየት ።

ልምምድ : 3 :

ወደ ስራው ከመማባትህ በፊት ቅደም ተከተሉን በደንብ አንብብ።

የሞዛይክ ስራ በባለ ቀለም ወረቀት እንዴት እንደሚሰራ እንመልከት።

1.የፕሮጀክት ዝግጅት

 ነጭ ወረቀት ወይም እንደካርቶኒ ያሉትን ነገሮች ከነጭ ወረቀት ጋር እኩል አድርገህ ቁረጡና አዘጋጅ። ሞዛይክን የምትሰራበት ነገር ማለት ነው።

2.ዲዛይን ማዘ*ጋ*ጀት

 ቀላል ቀርፅ ያለው ዲዛይን እንደ እና አበባ ፣ ወፍ፣ ዓሳ እና የተለያዩ አትክልቶች በነጭ ወረቀት ላይ ንደፍ / ስራ የነደፍከው ንድፍ ጠንካራ ፣ ብርሃናማ እና ቀላል መሆን አለበት ።

3.ለሞዛይክ የሚሆኑ ወረቀት ማዘ*ጋ*ጅት

- በቅድሚያ የተለያዩ ቀለሞች ያለቸው ወረቀት ከዲዛይን ቀለም *ጋር* መሄድ የሚችሉትን ምረጥ ። እንደ ሞዛይክ/ ጩሌ/ ትጠቀምበታለህ
   ማለት ነው
- የመረጥከው ወረቀት ቀለም ክብ ቅርፅ ፣ አራት ማዕዘን ፣ እስኬዌር እና ሶስት ጎን /ማዕዘን/ እስከ 0.5. ሳ. ሜትር ወይም ነ. ሳ. ሜትር ያለበለጠ መስቀልኛ መስመር በመጠቀም ቁርጥ እና አዘታጅ።

በነጭ ወረቀት ወይም በካርቶን ላይ የሰራቹትን ዲዛይን በመከተል ኮላ፣
 ኡሁ፣ ዛፍ ሙጫ እና የመሳሰሉትን በመጠቀም ቀለም ያለው ወረቀት

ቆራር**ጠህ እንደሚፈለ**ንው ሁኔታ በማጠ*ጋጋ*ት አያይዝ ። አያይዘህ ከአጠናቀቅህ በኋላ እንዲደርቅ አድ*ርግ* ልምምድ _{፡ 4፡}

• ከዚህ በላይ የተማርከውን የሞዛይክ ስራ ቅደም ተከተል ጠብቀህ ቀላል የሆኑ ሥዕሎችን በአካባቢህ ሊ*ገኙ* የሚችሉ *ነገሮ*ች ላይ ስሩ።

2.3 ልብስን እና ቁሳቁስን ተጠቅሞ ትያትርን ማሳየት

ቢያንስ ተማሪዎች ሊጎናፅፉት የሚገባ የመማር ብቃት

ከዚህ ትምህርት ክፍለ ጊዜ በኋላ፡-

ልብስን እና ቁሳቁስን ተጠቅመህ/ ሽ ቴአትር ታሳያለህ/ ሽ ።

ተግባር 5

1. የተለያዩ ስራ የሚሰሩ ሰዎች የሚሰብሱ ልብስ አንድ አይነት ነው ? ተወያዩበት እና ክፍል ውስጥ እርስ በርሳቹ ተነ*ጋገሩ*።

በዚህ ርዕስ ተማሪዎች ልብስን እና የሚያስፈል*ጋ*ቸው ቁሳቁሶችን ተጠቅሞ አ<del></del>ጭር ~~ጭ~~ውውት በትያትር መልክ ለክፍል እንዲያቀረቡ የታለመ ነው ፡፡

ለምሳሌ፡- በት*ያትር አጀማመር ታረክ* ውስጥ የት*ያትር* ልብስን ክቀን በቀን ልብስ የሚሰየው ት*ያትር ፅ*ሑፍ ውስጥ በተፃ**ፈው ታሪክ ሳይ ተመስርቶ** ነው።

በድሮ ጊዜ ሰዎች መድረክ ላይ ትያትርን ሲያቀርቡ ለትያትሩ ድምቀት የሚሆኑ እና ከታረኩ *ጋ*ር የሚሄድ ልብሶች ነው እየለበሱ የነበሩት ። በዚህም ሁኔታ በድሮ ጊዜ በማሪክ ውስጥ ለዳይኖሰስ ንጉስ በአመት አራት ጊዜ ትርዕት አዘ*ጋ*ጅቶ ትያትር ሲያቀርቡ ለብሶ የሚተው**ት የ**ፍየል ቆዳ ነበር።

ይህ የፍየል ቆዳም ያቀረቡትን የትያትር ታርክን እውን ለማድረግ እና ንጉሱን እንደ ጣኦት ስለሚያምኑበት ፍየል ድግሞ መስዋእት ለማቅረብ የሚትመች ናት ብሎ ስለሚያምኑ እንደ ልብስ የፍየል ቆዳ ይጠቀሙ ነበር።

በዚህ ርዕስም ልብስ እና ቁሳቁስን ተጠቅም ተማሪዎች ትያትር እንዲያቀርቡ የሚረዳቸው ነው። ይህም ተማሪዎች በሚያቀረቡት ጭውውት ታሪክ ላይ ተመርኩዘው የወክሱትን ገፀ - ባህሪ እውን አድርጉ እንዲያሳዩ ይረዳል።

ልብስ እና በአካባቢያችው የሚገኘውን ነገር በመጠቀም ሳይጨናነቁ በቀላል መንገድ የወከሉትን ድርሻ ሆኖ ማሳየት ይችላሉ።

ስምሳሌ ፡- የሚታቀርቡት ትያትር ስለ ተማሪ እና አስተማሪ የሚያሳይ ከሆነ ተማሪም አስተማሪም ሆኖ የሚሰራ ሰው በደምብ መስሎ መገኘት አለበት ማለት ነው።

ይህም አስተማርው የሚጠቀምባቸውን ቁሶች የአስተማሪው የደንብ ልብስ ለብሶ የተሰጠውን ድርሻ መጫወት ማለት ነው። አስተማሪው የሚጠቀምባቸው ቁሶች ዳስተር፣ወረቀት፣ መጽሐፍ፣ እስክሪብቶ እና ወዘተ ናቸው። በሴላ መንገድ የሚታቀርቡት ታሪክ ስለ አንድ ቤተሰብ ከሆነ ቤተሰቡን የሚመስሉትን መስላችሁ፣የሚጠቀሙበትን ተጠቅማችሁ ቤተሰብ መስላችሁ ማስተላለፍ የፌለጋችሁትን ሃሳብ ወደ ማህበረሰቡ ማድረስ ትችላላችሁ።

ልብስ እና ቁሶችን የማንጠቀም ከሆነ የሚናቀርበው ታሪክ አሳማኝ አይሆንም ሰውም ልወደው አይችልም ፡፡

አልባሳት

አልባሳት ማለት በልዩ መልክ እና አቀራረብ የሚንጠቀም የልብስ አይነት ሆኖ የተወሰኑ መቼት እና ድርጊቶች በተፈጠረው ታሪክ ውስጥ ታርኩን እንዲመስል ተደርጎ የሚዘ*ጋ*ጅ እና መድረክ ላይ ትወና የሚቀረብበት ነው።

ለምሳሌ ፡- በተወሰነ መቼትና ሁኔታ ስንል የሹፍርና ልብስ፣የውሃ መዋኛ ልብስ፣የጭፌራ ልብስ ያለንበት እና የሚንሰራው ነገር ጋር የሚሄድ ልብስ ማለት ነው። በሌላ መንገድ ደግሞ ሌላ አቀራረብ እና ወግ ያለው ልብስ ማለት እንችላለን።

እንዲህም የትያትር አልባሳት የነፀ- ባህረው አቀራረብ የሚገልፅ እና የመድረክ ላይ ትወናን ጎልቶ እንዲታይ የሚያደርግ እንዲሁም በታሪኩ መሰረት ጎልቶ እንዲታይ የሚያደርግ እንዲሁም በታሪኩ መሰረት የሚሰብስ ነው።ይህ ልዩ አቀራረብ ያለው አለባበስም የታሪኩ አላማን እውን የሚያደርግ እና የነፀ - ባህሪው ተቀበይነትን የሚያረጋግጥ ነው።

እንዲሁም ፡ በፊልም እና ቴሌቪዥን ትወና ውስጥም የሚፈዳን ነው።

የትያትር መድረክ አልባሳት ጥቅም

- የቀረበውን ታሪክ መቼት ለመግለፅ።
- የፀሀፈው ፈጠራ ችሎታን ያሳያል ።
- የ70 ባህሪ ማንነትን ይገልፃል ።
- ባሕል፣ወ9 እና ስረዓትን ለማስተማር ይጠቅማል ።
- ለመድረክ ውበት ትልቅ ሚና ይጫወታል።
- የትያትር ትውኔት አይነቱን ለመለየት ይረዳል።
- የተውኔቱ ታሪክ መልሪክትን ይገለባል ።

የትያትር ቁሶች

የትያትር ቁሶች ማስት የተለያዩ ቁሳቁሶች ገፀ- ባህሪያት በእጃቸው ይዞ በፀጉራቸዉ ሳይ አርጎ፣ በወገባቸው ሳይ ጠምጥመው እና በቤት ግድግዳ ሳይ የሚደረጉ እና ውበት ለመጨመር የሚጠቅሙ ናቸው ፡፡ ባህሳዊ ቁሶች እንዳሱ ሁሉ የትያትር ቁስም አለ። የትያትር ቁስ ማለት

እንዳ እቃ የሚጠቀሙበት መድረክ ወይም እስክርን ላይ የሚቀርቡትን ዝግጅቶችን የሚያወቡ ነገሮች ናቸው።

የትያትር ቁሶች አላማ

- የታሪኩ ትሪይንትን ለማስዋብ ፡፡
- የተመልካች ስሜትን ለመሳብ ።
- ያለውን የታሪክ ጉድለትን ለመሙላት።
- የተውኔትን መልሪክት ለመግለፅ።
- ለታሪኩ ምቹ እና አሪፍ አቀራረብን ለመፍጠር።
- የገፀ- ባህሪያችንን መረጃ ለማሳወቅ።
- 10 ባህሪያትን ለመደገፍ።
- የገፀ ባህሪ መድረክ አያያዝ ሁኔታን ለማመቻቸት።

ተግባር 6

1. አንድ አ~~ሜ~~ር ትርዕት ወይም ታሪክ ፍጠሩ።ከፈጠራቹ በኋላ ድርሻ ተከፋልሱ እና አልባሳትን እና ቁሶችን ፈጥራችሁ ታሪካቸው የሚፈልገውን ቁስ እና አልባሳትን ፈል*ጋ*ችሁ፣ ተጠቀሙት እና በክፍል ውስጥ አቅርቡ።

የምዕራፍ ሁለት ጣጠቃለያ

- ዜማ ኖታዎች በሙዚቃ ሰሌዳ ላይ በክሌፎች ድምፅ ወፍራም ፣ ቀጭን ሕና መካከለኛ ተለይቶ ይፃፋል ።
- የሙዚቃ ኖታዎች በሙዚቃ ፊደሎች በመሰየም ሙዚቃ ሰሌዳ ላይ ይዘረዝራሉ።
- የሙዚቃ ሰሌዳ አመስት መስመሮች እና አራት ባዶ ቦታዎች አለው።
- የሙዚቃ ክሴፍ ሕስታፍ መጀመሪያ ላይ ተጽፈው ድምፅ በመፍጠር ለመለየት ከፍተኛ ጥቅም ይሰጣል።
- ሕትመት ማለት አንድን ነገር በአንኤ ከተባፌ እና ከተቀረፀ በኋላ እየደ ጋገምን ማባዛት ማለት ነው።
- የሕትመት ሙያ የተጀመረው በግብፅ አገር ነው።
- ፓፕሪየስ ማለት ወረቀት የሚመስል ግብፆች ወረቀት ከመፈጠሩ በፊት ሕንደ ወረቀት ሲጠቀሙበት ነበር።
- የብሎክ ሕትመት ስልት / ዘዴ / ካሉት የሕትመት ስልት / ዘዴ / ውስጥ ቀላል እና ማንኛወም ሰው ሊሰራው የሚችል ነው።
- የብሎክ ሕትመት ስልት / ዘዴ / በቻይናዎች ተጀመረ።
- ኮሳጅ ማለት ወረቀት ቆራርጠን አንድ ነገር ላይ ማጣበቅ / ሙስያዝ / ማለት ነው።
- የሞዛይክ ፕበብ ጠጣር ከሆኑ ነገሮች ላይ የሚሰራ ነው።
- አልባሳትን እና አስፈላጊ መሳሪያዎች በመጠቀም ትያትር ማሳየት እያቀረብን ያለውን ታሪክ እውነት ያደርጋል ።
- አልባሳትን እና የተለያዩ መሳሪያዎች በመጠቀም ትያትር ማቅርብ ከትያትር አጀማመር ታሪክ ጋር ይያያዛል።
- ውበት ለሚቀርብ ትያትር የሚሰጠው ጥቅም ትልቅ ነው።.

የምዕራፍ ሁለት መልመጃ

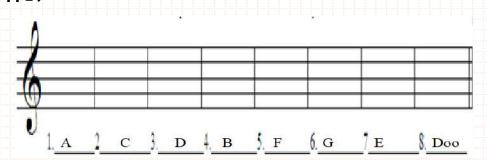
- l. ለሚከተሉት ጥያቄዎች ትክክል ለሆነው <u>እውነት</u> ትክክል ላልሆነው ደግሞ ሐ<mark>ሰት</mark> በማለት መልስ/ሺ።
- 1. የቅጠል ሕትመት ግብፅ ስትሰራቸዉ የቆየችዉ ሕትመት ምሳሌ ነው?
- 2. የግብፅ አገር ሰዎች በተፈጥሮ የሚገኙትን ነገሮች ቀስም እየቀቡ ሲያትሙ ቆይተዋል ?
- 3. የሕትመት ዓይነቶች ብዙ ናቸው ?
- 4. የስቴንስል ሕትመት ስልት / ዘዴ / በሁለት መንገድ ይሰራል ?
- 5. ማኅተም በብሎክ ሕትመት ስልት / ዘዴ / ይሰራል ?
- 6. ምዛይክ እና ኮላጅ ተመሳሳይነት የላቸውም ?
- 7. ምዛይክ ከጠንካራ ነገሮች ላይ ይሰራል ?
- 8. በምዛይክ ስራ ውስጥ ሲሚንቶ እንደ ማጣቢቂያ / ማያያዣ / ያግዛል ?
- 9. መሳሪያዎችን ተጠቅመን ትያትር ማቅረብ ለታሪክ ውብት ያገለግላል ፡፡
- 10.አልባሳት እና በእቃዎች *መታገዝ ከትያትር መጀመር ጋር ግንኙነት* አ<mark>ለ</mark>ው?

- II. ክዚህ በታች ለተዘረዘሩት ጥያቄዎች ትክክለኛውን መልስ የያዘውን ፊደል ምረጥ/ጭ።
- 1. የሕትመት ፕበብ የት አገር ተጀመረ?
  - ሀ. ኢትዮጵያ ለ. ግብፅ ሐ. ምስር *መ*. ለ እና ሐ
- 2. የሕትመትን ጥበብ ለመስራት የሚጠቅም ስልት / ዘዴ / አቅጣጫ የቱ ነው ?
  - ሀ. ቅጠል ለ. *መዳ*ፍ ሐ. የውስጥ ሕግር መ. ሁሉም መልስ ነው
- 3. ከሕትመት ስልቶች / ዘዴዎች / ውስጥ ቀሳሱ ስልት / ዘዴ / የቱ ነው ?
  - ሀ. የእስቴንስል ሕትመት ስልት / ዘዬ / ሰ. የቀጥታ ሕተመት ስልት / ዘዬ /
  - ሐ. የብሎክ ሕትመት ስለት / ዘኤ / መልስ አለተሰመም
- ሀ. የብሎክ ሕትመት ስልት / ዘዬ / ለ. የእስቴንስል ሕትመት ስልት / ዘዬ /
  - ሐ. በቀጥታ የሕትመት ስልት / ዘዴ / መ. ሁሉም መልስ ነው።
- 5. የብሎክ ሕትመት ስልት / ዘዴ / የት ተጀመረ ?
  - ሀ. ሮም ስ. ግብፅ ሐ. ቻይና መ. አሜሪካ

- 6. ቅርፅን / መስመርን / ወደ ላይ በማውጣት ወይም ወደ ታች በማጎድጎድ የሚሰራ ሕትመት በየትኛው ውስጥ ነው ?
- ሀ. የቀጥታ ሕትመት ስልት / ዘኤ / በ. የብሎክ ሕትመት ስልት / ዘኤ / ሐ. የእስቴንስል ሕትመት ስልት / ዘኤ / መ. መልስ አልተሰጠም።
- 7. ከዚህ በታች ካሉት የብሎክ ሕትመትን ለመስራት የሚውል የቱ ነው ?
  - ሀ. ድንች ስ. ጎማ ሐ. ቀይ ሥር *መ*. ሁ**ሶ**ም መልስ ናቸው
- 8. ኮላጅ የሚለው ቃል ከየትኛው ቋንቋ ላይ የመጣ ነው ? ሀ. ሮም ስ. ፌረንሳይ ሐ. አሜርካ መ. ቻይና
- 9. ከዚህ በታች ካሉት ውስጥ ኮሳጅ ለመስራት የማይውለው የቱ ነው ? ሀ. ጨርቅ ለ. ፀጉር ሐ. አሸዋ መ. መልስ አልተሰጠም
- III. በተጠየቀው መሰረት መልስ /ሺ
- 1. ከዚህ በታች ባለዉ የሙዚቃ ሰሌዳ ላይ የተፃፉትን ኖታዎች ስማቸዉን ፃፍ / ፊ /።

2. ለተፃፊት የሙዚቃ ድምፆች የሙዚቃ ሰሌዳን በማዘ*ጋ*ጀት በሙሉ ኖታ ሙሉባቸዉ።

3.ከዚህ በታች ለተፃፉት ኖታዎች የስም ስያሜያቸዉን ፃፍ።

4.ለተፃፉት የሙዚቃ ድምፅ ሥም ስያሜ ሰሌዳ/ስታፍ/ በማዘ*ጋ*ጀት የሙሉ ኖታ ምልክት በመጠቀም ሙሉ።

- 2. አንድ ዲዛይን/ቅርፅ ቆርጦ ከዉስጥ በማዉጣት በሌላ ወረቀት ላይ የማተም ዘዴ ይባላል።

ምዕራፍ 3

የባህል እና የታሪክ ተጨባጭ ሁኔታ

የዚህ ምዕራፍ ትምህርት ዉጤት፡

- የተለያዩ የሙዚቃ አይነቶችን ያወጣሉ።
- ማህበረሰቡ ከሚጠቀሙት ውዝዋዜ አይነቶች ውስጥ አንዱን □ካ□ሎ::
- □ተለ□ዩ ጁረ□ሉ።
- የዋሻ ስዕሎችን ያደንቃሉ።
- ለንግግር የሚተላለፍ ትያትሮችን ያሳያሉ።
- የድሮ ወሬዎችን ቀልዶችን ወደ ትያትር ይቀይራሉ።

ord A.

ለ□ኛው ርዕስ ውስጥ ደግሞ የባህላዊ ሙዚቃ አይነቶችን አና ውዝዋዜዎችን ህብረተሰቡ አንኤት አንደሚጠቀምበት ትማራላችሁ ፡፡ በተጨማሪ ባለፈው ርክስ ውስዓ ስለ ተሪክ ምንነትና ስለ ኮላይጁ ህትመት ና ስለ ሞዛይክ ህትመት ተምራችሃል ፡፡ በዚህ ርዕስ ውስጥ ደግሞ የተሪክ ትርጉም ወጁም የተሪክ አመጣጥ አና የዋሻ ዓበብ ትማራላችሁ በተጨማሪም በአይን አይነቶች አና ከምን አንደተሰሩ የመሳሰሎትን ስፋት ትማራላችሁ። ለዚሁ መሰረት በአከባቢያች ከሚተኙ ቁሳቁሶች ላይ ቀላል የሆኑትን የአጅ ጥበብን ትስራላችሁ።

3.1 □በሀሳዊ ሙዚቃ አና ውዝዋዜ- ች

> ተጣሪዎች ቢያንስ ሊጎናፀፉ የሚገባው የመጣር ብቃት

ከዚህ ርዕስ መጨረሻ በኋላ ተማሪዎች:-

- □ተለ□ዪ □ሙዚቃ አይነቶችን ለይተው ይገልፃሉ።
- የኦሮሞ ባህላዊ ውዝዋዜን ይለያሉ።
- የአከባቢያችውን ባህላዊ ውዝዋዜ በድርጊት ያሳያሉ።

3.1.1. የባህላዊ ሙዚቃ አይነቶች

የግንዛቤ ጥያቄ

የባህላዊ ሙዚቃ አይነቶች ዘርዝሩ።

ባህሳዊ ሙዚቃ በህብረተሰባችን ዘንድ በጣም ተወደጅ እና ታዋቂ ናቸው፡፡ ኦሮሞ ካሉት አኩሪ ባህሎች ውስጥ ባህሳዊ ሙዚቃ አንዱ ነው፡፡

ባህላዊ ሙዚቃ በኦሮሞ ህዝብ ዘንድ ትልቅ ቦታ የሚሰጠው እናየማህበረሰቡን ማንነት የሚገልፅ ነው፡፡የኦሮሞ ህዝብ ስፋትና ብዛት ባህሉም እንደዛው ሰፊና ብዙ ነው ከዚህም የተነሳ የኦሮሞ ባህላዊ ሙዚቃ በተለያየ ሁኔታ እና በተለያየ ጊዜ ውስጥ የሚከናወን ነው፡፡

ሀ. የሰራ ጊዜ ባህላዊ ሙዚቃ

በስራ ጊዜ የሚዘፌኑ ዘፌኖች የምንሰራውን ስራ ያለ ድካም እንድንሰራ ይረዳናል፡፡ በተለይም በደቦ እና በጅጊ (በ.ጋራ ስራ) ጊዜ ይጫወቱታል ፡፡ እንዲሁም በአጨዳ ጊዜ ፤ በእርሽ ጊዜ፤ በአረም ጊዜ፤ በውቂያ ጊዜ እና በመሳሰኩት ጊዜ ይጠቀሙበታል፡፡ ለምሳሌ እህል በሚወቃ ጊዜ የሚዘፌነው ዘፌን (ሙዚቃ) ለሚ ያ ሲን እሼ ለሚ ያለማ እሼ

ለማተ፡ መል ሀንታኔ

ዋን ሎኒ ማልቱ ባዳ ታኤ

ኮቴን ሻኒ ታል፤ ከንቡናን ዱባኒ

*ጋፍን ዋንጫ ታ*አ ከን*መርቃን* ኛተኒ

ኤርቤን ኢትሌ ታአ ካን እራ ቡለኒ

ፎን እርባታ ታአ ካን እትን ቡላኒ

ፌልቲን ቆራን ታአ ካን እቲን ቢልቼሰን

ለሚ ያለማ እሼ አፌኒን ሁባ ጉሪ

ኮቴን በረካ ጉሪ

ለሚ ያ ሎን እሼ ዲበታን ሚደግሶ

ሎኒ ያሎን እሼ ዱገን ቀበኔሶ

ለሚ ያለማ እሼ ኡባን ቀቢኔሶ

ጉሮሌ ያዱሉ ወቢ

ደሳን ሎኒ መገሪ ኩሳ

ደሳን ሎኒ መገሪ ኩሳ

ሲን ፋርሳ ሮጋ ጋልያ ጉሮሌ

ኮቴ ኬቲን ነንሺ ያ ሎኒ

*ጋ*ፋ ሴቲን መንሺ ያ ጉሮሌ

ሮሪሳ ኢልመ ደልች ያ ጉሮሌ

ሮሮ ሚት ማካራ

መካር ጋሁ ጋሂ ያ ጉሮሌ

መዳን ሲ ጋሁ ኃሂ

ለ. የሰርግ ዘፌን

የሰርግ ዘሬን በኦሮሞ ማህበረሰብ ውስጥ ከገዳ ዘሬን ቀጥሎ ከፍተኛ ስፍራ ያለው ነው፡፡ ይህ የሰርግ ዘሬን በኦሮሞ ማህበረሰብ ውስጥ በሶስት ዋና ዋና ክፍሎች ይመደባል፡፡ እነሱም በሰርጉ ዋዜማ ፤ በሰርጉ አለት፤ ከሰርጉ ማግስት የሚዘሬኑ ናቸው፡፡ ይህም የሰርግ ዘሬን ከሙሽራዋና በሙሽራው ቤት የሚዘሬነው እንደየ አካባቢው የተለያየ ነው፡፡ እንደዚሁም እሚጫወቱት ሰዎች በፆታና በእድሜ የተለያዩ ናቸው፡፡

ምሳሌ፡- 1

ባሳ ሽኮክ / 2x / ኤሳ ደቅጣ ሶዴ ናፋ ጎቶቴ ጨቢ አከ ስያማ ጦቤ

ምሳሌ:-2

ፊዴ ዱፍናን ያ ሎልፊና ኢሼ / 2X / ኃቴ ዱፍናን ያ ሰልጵና ኢሼ ወሩ ሒን ገልቹ ያ ባባዲ ኢሼ ኢሳ ደብናን ኃራ ፍራሽ ፍሩ ሒንኃልቹ ያ ስልጲና ኢሼ ሀዳቱ ቤካ ሳልጰ እንተላ ኢሼ

ተግባር: 1

በሰርግ ዘፌን ውስዋ ሙሽራው ወደ ሙሽሪት ቤት ሲሔድ በእናተ አካባቢ ምን ተብሎ ይዘፌናል ? ለክፍል 3ጀኞቻችሁ ግለፁ፡፡

ሐ. ሆሌ ማንሾ/ በለቅሶ ጊዜ የሚዘፌን / (ሙሾ)

ሆሌ ማንሾ ወይም በለቅሶ ጊዜ የሚዘፉን አንድ ሰው ሲሞት ታሪኩን በማንሳት / በማሞገስ/ ለማስለቀሻንት የሚዜም ነው፡፡ ይሄውም ለጀግና ሰው እንዲሁም ለንጉስ እና ለመሳሰሉት ሰዎች በሚሞቱ ጊዜ የሚዜም ዜማ (ሙሾ) ነው፡፡ ከዚህ በተጨማሪ ባል የሞተባት ሴት በዚህ መልኩ ታስለቅሳለች፡፡

መ. ባህላዊ የጊፍቲ ሙዚቃ (ዘፌን)

የጊፍቲ ዘፈን ሴቶች በሚወልዱበት ጊዜ የሚዘፈን ባህላዊ ሙዚቃ ነው፡፡ ይህም አንዲት ሴት በምትወልድበት ጊዜ ሴቶች በወለደቸው ሴት ዴስታቸውን የሚገልፁበት ዘፈን ነው፡፡ ለምሳሌ፡-

ሱንቆ ሱንቆ ጀቴ ማራሞ

ሱንቆ ባሩ ሻን ሀማራቴ

የሮ ናፉ ሻን ነዋመቴ

ናፉ ባናን ና ኢረፌንቴ

ጀቴ ማረሞ

ተማባረ 2

ሴቶች ሲወለዱ የሚዘፌነው የጊፍቲ ዘፌን ቤተሰባችሁን ጠይቁና ለክፍል ጓደኞቻችሁ አቅርቡ።

ሰ. ኔሬርሳ/ቀሬርቶ

ጌረርሳ በኦሮሞ ማህበረሰብ ውስጥ በብዛት የሚታወቀዉ እና በልዮ ሁኔታ የሚጫወቱት ነው፡፡ጌረርሳ የአንድን ሰው ጀግንነትና ጥንካሬን ለመግለፅ የሚጠቀሙበት ነው፡፡ እንደ ኦሮሞ ባህለ ጌረርሳን የሚጠቀሙት ትላልቅ ሰዎች ሶሆኑ እነሱም ከተለያየ ምክንያት ጋር በማያያዝ ጌረርሳ ይጠቀሙበታል (ይጫወቱታል)፡፡

ጌሪርሳ በብዛት የሚጫወቱት በውጊያ ቦታ ወታደሮችን ለማበረታታት ጀግኖችን ማወደስ፤ ዘራቸውን ለማወደሰ፤ ንዴታቸውን ለመግለፅ እና ለመሳሰሉት ይጠቅሙበታል፡፡

3.1.2. ባህላዊ ውዝዋዜ

በሙዚቃ ውስዋ ውዝዋዜ የ*መጀመሪያ*ው እና የሙዚ*ቃ ማጣ*ፌጫ ሊባል ይችላል፡፡

የሙዚቃ ውዝዋዜ በድምፅ የምንለው

ወደ እንቅስቃሴ በመለወጥ ለሰዎች እንዲማሪክ (ትኩረት) እንዲሰብ አድርጎ ማሳየት ነው።

በኦሮሞ ውስጥ የተለያየ ቦታ የውዝዋዜ ዝንቅስቃሴ የተለያዩ ስሞች እና ክፍሎች አላችው በኦሮሚያ ውስጥ የተለያየ ቦታ የሚጫወቱት ባህላዊ ውዝዋዜዎች መካከል ጥቆቶች እንደሚከተሉት ናቸው፡፡

እነሱም፡-

የቦረና ውዝዋዜ " ሆ ሀዮ /ገረባ "
የጉጂ ውዝዋዜ " ሹምቤ "
የወለጋ ውዝዋዜ " ኔሎ፤ ከምካሜ እና ኤሞሌ "
የኢሊአባቦራ ውዝዋዜ " ትርትርሳ "
የጅማ ውዝዋዜ " አልቱሜ እና ጋድቱሜ "
የሸዋ ውዝዋዜ " ዲችሳ ፤ ረገዳ፤ እሸኬኬ እና ሸለካ/ ፊከራ "
የቱለማ ሶዶ ውዝዋዜ " ቴቦ ሳሳ "
የአርሲ ውዝዋዜ " ትሪ "
የባሌ ውዝዋዜ " እሽኩሜ "
የሀረርኔ ውዝዋዜ " ሽንዮ እና ምሪሳ "
የኮሚሴ ውዝዋዜ " ሀሚሳ ፤ ሲዳሜ/ ሲዳቤ እና አስኮበር "

ተግባር: 3

በቡድን በመሆን የአካባቢያችሁን ባህላዊ ውዝዋዜን ለክፍላችሁ አቅርቡ፡፡

3.2 በታሪክ ውስጥ ያሉ የስነ-ጥበብ አይነቶች፡፡

3.2.1. የዋሻ ጥበብ

ቢያንስ ተማሪዎች ሊጎናፀፉት የሚገባ የመማር ብቃት፡-ከዚህ ትምህርት ርዕስ መጨረሻ፡-

- የዋሻ ጥበብን ፍቺ / ትርጉም / ትንልፃለህ።
- በድሮ ዘመን የሰው ልጅ በዋሻ ውስጥ ሲኖር በቆየበት ጊዜ ምን ምን አርቶች እንደተሰሩ ትናንራስህ ።
- ከሥነ ጥበብ ዓይነቶች ውስጥ የተወሰኑተን ትዘረዝራለህ። ውይይት 1

ከዚህ በታች ያሉትን ጥያቄዎች በቡድን በቡድን ሆናችሁ ከተወያያችሁ በኋላ ሀሳባችሁን ስክፍል አቅርቡ።

- 1. ተማሪዎች በአካባቢያችሁ ዋሻ አይታችሁ ታውቃላችሁ? አይታችሁ ከሆነ ዋሻ ምን አይነት ነው ?
- 2. በአካባቢያችሁ ዋሻ ይገኛል?
- 3. የዋሻ ጥበብ ምንድን ነው?
- ዋሻ የድንጋይ አካል ወይም የትልቅ ዛፍ አካሉ በአንድ በኩል በር / ክፍት/ ወይም ቀዳዳ ያለው ማለት ነው። ግን እንዲዚህ ትምህርት ይዘት ዋሻ ማለት ትለቅ ድንጋይ ወይም የመሬት አካል ሆኖ በአንድ በኩል በር / ክፍተት ያለውና የሰው ልጅ በድሮ ዘመን እንደ ዛሬው መኖሪያ ቤት ሳየኖረው እና በፊስንው ነገር ቤት ሳይሰራ እና

ሳይኖረበት በፊት *መጠጊያ*ና *መኖሪያ አድርጎ* ውስጡ ሲኖር የቆየ *ማስት* ነው።

- የሰው ልጅ ከጥንት ዘመን ጀምሮ ፍላንቱን፣ አስተሳሰቡን፣ ሃሳቡን በሥነ -ጥበብ ሕየገለፀ ሕንደ ነበር ታሪክ ይገልፃል። ለዚህ ምስክር የሚሆኑት ደግሞ በዋሻ ውስጥ ያሉ የጥበብ ስራዎች መመልክት ይቻላል።
- የሰው ልጅ በሰውነቱ ላይ ዋሻን በቀለም ቅብ ምልክት ሲሰራ እንደቆየ እና በአለም ደረጃ እውቅ የሆኑ ሰዎች አሉ።
- እንደየ አካባቢያችንም የሰው ልጆች ከጥንት ዘመን ዋሻ ውስጥ ሲኖሩ ነበር።ግን ይኑሩ እንጂ በተለያዩ ምክንያት በአካባቢያችን የሚገኙ ዋሻዎች ከፍተኛ ጥናት አልተደረገባቸውም።
- የሰው ልጅ ከጥንት ዘመን ዋሻ ውስጥ ሲኖር ከነበረበት አንስቶ አካባቢውን አመቺ እና ዉብ ለማድረግ ሲል የተለያዩ ዘመን የዋሻ ማድግዳ ላይ ተሰርተው ከሚገኙት ሥዕሎች የአጋዘን ሥዕል ፣ የፈረስ ሥዕል ፣ የጎሽ ሥዕል ፣ አደን የሚያድኑ ሰዎች ሥዕል እና የመሳሰሉት ነበር።

በዚህ ጊዜ የቀለም ቅብ ለመስራት በአብዛኛው የተጠቀሙበት ቀለም ቢጫ፣ ቀይ፣ ጥቁር፣/ ጥላሽት በመታገዝ ሲሰሩ ቆይተዋል።

• በኦሮሚያ ክልል ከሚገኙት ዋሻዎች ውስጥ ደግሞ ታዋቂዎች *የዳ*ሮ ዋሻ፣ የሶፍ *ኩመር ዋሻ እና የመሳሰ*<u>ሉትን ማንሳት</u> ይቻላል። የዳሮ ዋሻ በኦሮሚያ ክልል ከሚገኙት ዋሻዎች አንዱ ሲሆን ይህ ዋሻ
የታሪክ ቅርስ እና በቱሪዝም የገቢ ምንጭ ከሚያስገኙት አንዱ ሊሆን
ይችል ነበር። ይሁን እንጂ እስከ አሁን በታሪክ ቅርስነት የተመዘገበ
አይደለም የዳሮ ዋሻ የአምፑል ቅርፅ ያለው ዲዛይን እና የላም ጡት
የሚመስል የዋሻው ግድግዳ አካል ውስጥ የሚያምር ነገር አለው።

የሥነ- ጥበብ አይነቶች ብዙ አሉ። ከእነዚህ ውስጥ አንዱ ቀለም ቅብ ነው ።

ሀ. ቀለም ቅብ

ውይይት 2

አናንተ በሚትኖሩበት አካባቢ ያሉ ሰዎች በመኖሪያ ቤት ፣ በትምህርት ቤት ፣ በጤና ጣቢያ እና በመሳሰሉት ስፍራዎች ቀስም ሲቀቡ አይተህ ታውቀስህ?

- ኦይተህ የምታውቅ ከሆነ፣ ሕንዴት ሕንደሚቀቡ ጥንድ ጥንድ በመሆን በአቀጣመጣችሁ መሰረት ተወያይታችሁ የደረሳችሁበትን ውጤት ለክፍላችሁ ግለፁ።
- ከጥንት ዘመን አንስቶ የሰው ልጅ ቀስም የሚቀባበት ስልት / ዘዴ/ ሃሳብ፣ ምኞት፣ አስተሳሰቡን ፣ ኑሮውን እየገለፀበት ከቆየው ውስጥ አንዱ ሆነዉ በተፈጥሮ ያሉ እና ሰው - ሰራሽ የሆኑ በአካባቢያችን የሚገኙ ነገሮችን በተለያዩ ቀስሞች በመታገዝ የሚሰሩባቸው ናቸው ፡፡ የቀስም ቅብን ከንድፍ ልዩ የሚያደርገው ቀስምን በመጠቀም / በቀስም በመታገዝ/ መሰራቱ ነው።
- ▶ የቀለም ቅብ ስራ ከተለያዩ ነገሮች ላይ መሰራት ይችላል።
  ለምሳሌ የውሃ ቀለም ፣ የዘይት ቀለም እና በመሳሰሉት ነገሮች ይሰራሉ።
- ቀለም ቅብ ስራ ለመስራት የሚያገለግሉ ቀለሞች በፈሳሽ ሕና በጠጣር መልክ የሚገኙ ናቸው።

▶ የሰው ልጅ በጥንት ዘመን በዋሻ ውስጥ ይኖር በነበረበት ጊዜ እና አሁን ድረስ የቀለም ቅብ ስራን እየሰራበት ይንኛል። ከጊዜ ወደ ጊዜ ሰው በስልጣኔ ወይም በአእምሮ እያደን ሲሄድ የሥዕል ጥበብ / የቀለም ቅብን ለተለያዩ ስራዎች ማዋል ጀመረ። የቀለም ቅብ ስራ ለሰዎች ከሚሰጣቸው ጥቅሞች ውስጥ ጥቂቶቹ፣ ለህይማኖት አንልግሎት፣ ሰው እያየ አእምሮውን የሚያስደስትበት ፣ ባህልን እና ታሪክን እንንልፅበታለን ፣ ውበትን / ቁንጅናን እናሳይበታለን፣ ለትምህርት አንልግሎት ወይም የተለያዩ አርዕስቶችን አስመልክቶ የሕዝብ ግንዛቤን ለማዳበር ወይም ለማጠናከር የሚውል መሆኑ ነው።

3.3 የአፈ-ታሪክ ንግርት ቢያንስ ተማሪዎች ሊጎናፅፉት የሚገባው የመማር ብቃት ከዚህ ርዕስ መጨረሻ በኋላ ተማሪዎች፡-

- የትያትር ጥበባት አፈ ተሪክን ያሳያሉ።
- ትረክትና ተረተረትን በትያትራዊ ጭውውት ያሳያሉ።

ተፅባር 4

- አፌ-ታሪ□ ሲባል ሰምታችሁ ታሙቃላችሁ? ሰምታችሁ ከወቃችሁ ለክፍሉ ተማሪዎች ግለጹ።
- 2. ከኦሮሞ አፌ-ታሪ□ ውስጥ የምተወቁትን እርስ በርስ ተነጋገሩ።
  አፌ-ታሪ□ □ማ ተሰቶት ወይም ሳይሰጠው የህዝብ ፌጠራና ጥበብ ላይ
  የተመሰረተ ነው። አፌ-ታሪ□ ማስት በኦሮሞ ማህበረሰብ ዘንድ የህዝብ
  □□ራ ወጆም አፌ-ታሪ□ ከትውልድ ወደ ትውልድ የሚተላሰፍ ነው።
  □ኦሮሞ ህዝብ ዘመናዊ ትምህርት ከመጀመሩ በፊት ማንነቱን እና
  ችሎተውን በአፌ-ታሪ□ ከትውልድ ወደ ትውልድ ያስተላልፋል።

<i>እንዲሁም ማን</i> ነቱን ለአለም ሲያስተዋውቁ ቆ <del></del> ጱተገል። አሁንም
በማስተዋወቅ ላይ ናቸው። የኦሮሞ ህዝብ ብቻ ሳይሆን የአፍ ሪካ ም ህዝቦት
በአፈ-ታሪ□ ማንነታቸውን ከትውልድ ውደ ትውልድ እ□ከተላለ□
ቆጁተዥል። አሁንም በማስተሳሳፈ ላይ ናቸው።
የኦሮሞ ማህበረሰብ በአፈ-ታሪ□ □በለፀን ነው። ይህ ደግሞ የህዝቡን ጥንካሬ
የሚያሳይ ነው። ባህሱን ፣ እምነቱን ፣ አልስፍናውን ፣ታሪኩን፣ምፅባሩን
እና እሴቱን በአፈ-ታሪ□ ተጠቅሞ ከትውልድ ወደ ትውልድ ሲያስተላልፍ
ቆይቷል።
በአጠቃሳይ አፈ-ታሪ🗆 🗀ህል መሳሪያ አሴት፣ታሪ🗆 አሳዖቱ
ሀዘኑን፣ደስተውን፣ ስልጣኔውን፣ጥበቡን አና በጠቃላይ የህዝቡን አናናር
የሚገልፅበት ነው ።
የኦሮሞ ህዝብ ለብዙ ዘመናት ያለፁሁፍ በአፈ-ታሪክ ጉሮውን እየ መራ
ነበር። ይህ ደግሞ የሚገልፀው ይህ ህዝብ እሙቀት ችሎታውን አና ጥበቡ
በህይወት ሂደት ውስጥ ያካበተውን በአፈ-ታሪ□ በተለያየ መልኩ
ሲያስተሳልፍ የኖረ ነው።
ይህ አፌ-ታሪ🗆 በተለያዩ ክፍሎች ይመደባል። 🗷 ነሱም:-ቴረርሳ፣ ሂቦ፣
(እንቆቅልሽ) ተረት ተረት፣ ምሳሌ፣ትርክት፣ መ□ሙር፣ እን ጉርጉ ሮ እና
የመሳሰሉት ናቸው። ከኦሮሞ አፌ-ታሪ□ ጥቂቶችን ከዚህ በታች እናያለን።
3.3.1.ቴሬርሳ
ጌረርሳ ከአፈ-ታሪ□ ሙስጥ አንዱ ሆኖ በኦሮሞ ማ ህበረሰብ ውስጥ የታመቀ
ነው። □ኔረርሳ መጀመሪያ ጀግንነት እንደሆነ የኦሮሞ አባቶችና አዋቂ- ች
ይናንራሉ። ፲ኦሮም ማህበረሰብ በኔረርሳ ተጠቅሞ ደስተውን ፣ሀዘኑን፣
ቁጭቱን፣ ንኤቱን፣ እ ልሁን ይገልፅበታል። በተለⅢ ቲ□ ለተለⅢ ቶ□ዩ
~~ፈ~~ ረርሳን ይጠቀማሱ <i>አንዱ ገ</i> ድሎ ተደስቶ <mark>ኔ</mark> ፈርሳን ይ ጠ ቀማል። ሴሳው
ደግሞ ሳይሳከለት <i>ቀርቶ በንኤት ጌረርሳን ይጠቀጣ</i> ል። ሌላው ደግ ሞ

ሀብታም ሆኖ በደስታ ሴላው ደግሞ ሰርቶ ሳይሳክለት ክ**እ**ጦት መግለጫ ጌሪርሳን ይጠቀማል በተጨማሪም በጌሪርሳ ለጀግና ሞራል ይሰጣል። በጌሪርሳ ፌሪውን ሰው ያበራታል። በተፊ ማሪ ባለሀብቱን አበሪትቶ፤ ለስነፉ የስራ ተነሳሽነት ይፈጥራል። በተፅ**ኖ** ይስር ክለ በጌሪርሳ ከተፅ**ኖ** ስር በማውጣት ነፃነትን ያውጃል በኢኮኖሚ ላይ ደቦ በመውጣት በጌሪርሳ ጃበረታታል።

በኦሮሞ አኗኗር ውስጥ ኔሪርሳ ትልቅ ሚና አለው ፡፡ በደስቃ ስሜት፤
በሀ□ን ስሜት፤ በንዴት ስሜት፤ በርህራሔ ስሜት፤በቁጭት ስሜት
በመሞሳት ኔሪርሳን ስለሚጠቀሙ በቀሳሉ ለሰው ይገባል፡፡ እን□ሁም ሙሉ
መልዕክትን ያስተላልፋል፡፡ጁህ □ፅሞ ቴሪርሳ □ ለቲካን፤
ኢኮኖሚን፤ማንነትን □እና የኦሮሞ ህብረተሰብ አኗኗር ውስጥ ሚና
እን□ለው፡ □መለ□ታል፡፡

ከዚህ በተች ያለውን ምሳሌ አንብቡ ቴራር ቴራር ናንጀዱ ቴሪሪ ማል ናያርሱ ዲራ ፉራን ሂን ኦብሱ ዮን ኔሬሬ ማል ቃባ ኤሴ ኮቱ ሙዳ ቃባ ኤሱምኒ ኮ ቴሪንሳ አባን ኮ ሴንጫ ኮረማ ኤኙ አባሼቱ ናንሞርማ □ቶ□ ማታ □ማ ወር ኬኛ ህንቆኒታን ወረ ቆተቱ ቤከ ፉር ፉራን ፊንጫኒ ወር ቤኛ ህን ደልቻኒ

3.3.2 ተረት ተረት

ተረት ተረት በአለም ታሪክ ውስጥ ረጅም ጊዜ ያስቆጠረ ነው፡፡ የተደረጉ ድርጊቶች በእውነት ላይ ተመስርቶ የቀረበነው ፡፡ በተረት ተረት ውስጥ ነፀ- ባህሪን በመጠቀም ሰውን ወክለው የሚተረከው ታሪክ ይነገራል፡፡ ይህ ተረት ተረት የሚተረከው ህፃናቶች የህይወት ውጣ ውረድን በቀላሉ እንዲረዱ ለማስተማር ነው፡፡ አዋቂዎች (ሽማግሎዎች) ማታ ማታ እሳት ዳር በመቀመጥ ህፃናትን ያለማምዳሉ፡፡ ህፃናት ከሽማግሌዎች የሰሙትን ታሪክ መልስው በመድረክ ላይ ከጓደኞቻቸው ፊት ይለማመዱታል ፡፡ በዚሁ መሰረት ከትውልድ ወደ ትውልድ ይተላለፋል፡፡ በዚህ አፈታሪክ ህፃናቶች ምክር፤ ትምህርት፤የአካባቢያችውን ሁኔታ እና ማንነታቸውን እየተረዱ

3.3.3. ትርክት

ትርክት በነፀ- ባህሪ ወይም እሱ የሚናገረው እንሰሳትን በመወከል ንፃግር እንዳደረጉ (እንደ ተወያዩ) አብረው እንደሰሩ፤ እንደጣሉ አድርን የሰውን ልጅ ሊገጥመው የሚቸለውን መከራና ቸግር ያስተምሩበታል፡፡ በዚያ መድረክ ላይ እንሰሳት እንደ ሰው ይተዳደራሉ፣ ይሸዋወዳሉ፣ በብልጥነትም ይጨካከናሉ፣የዋህነትን ይገልፁበታል፣ እርስ በርስ ይጎዳዳሉ፤፣እርስ በርስ ለመሬነቃቀል ይጥራሉ፡፡

ይህ ሁሉ የሰው ልጅ በአይምሮ ውስጥ ፈጥሮ በሕብረተሰቡ ውስጥ ያለውን እውነት በዱር አራዊትና በቤት እንሰሳት በመወከል እርስ በርስ የሚያስተምርበት ነው፡፡ በተለይ ህፃነቶች ወደፊት የሚገጥማቸውን ችግር ውስጥ እንዴት ማምለጥ እንዳለባቸው በማስተማር ትልቅ ድርሻ አለው፡፡

ከዚህ በታች ያለውን ትርክት አንብቡ

እንዲህ ሆኖ ነበር ! አንድ ጊዜ ወፎች እና አራዊቶች ከፍተኛ ጦርነት አካሔደው ነበር ይባላል፡፡ በዚህ ጦርነት ላይም የአራዊቶች ዝርያ እና የወፎች ዝርያ በብዛት ካለቁ በኋላ አራዊቶቹ አሸነፉ፡፡ በዚህ ጦርነት ላይ ማንነቷ ያልታወቀው የለሊት ወፍ አልተሳተሬችም ይሁን እንጂ ወደ አንድ በኩል ነራ ላይቶ መኖር ባድ ሆነባት ፡፡ ከዚህ በኋላ ወደ አሸናፊዎቹ ሜዳ " እኔ የእናንተ ዘር ነኝ " ብላ ከእናንተ ጋር መኖር አለብኝ ብላ ተቀላቀለቻቸው ፡፡ እነርሱም አንፌልባም አንቺ የጠላቶቻችን ዘር ነሽ ስለዚህ እንድትቀላቀይን አንፌልባም አሏት፡፡ እሷም " እኔ የእናንተ ዘር ነኝ " ካለመናችሁኝ ሙቶቼን ተመልከቱ አለቻቸው፡፡ እነሱም ሙቶቿን ካዩ በኋላ እውነትም የእኛ ዘር ነች ብለው ወደራሳቸው ቀላቀሏት፡፡ አሁንም ሌላ ጦርነት ተከሬተ፡፡ በዚህኛው ጦርነት ላይ

ወፎች ያላቸውን አቅም ሁሉ ተጠቅመው ጦርነቱን አሸነፉ። በዚህ ጊዜ ያች የለሲት ወፍ ራሷን ደብቃ ወፎች ካሸነፉ በኋላ መጥታ ወገኖቼ እንግዲህ አሸንፈናል ስለዚህ እኔም የእናንተ ዘር ስለሆንኩኝ ከእናንተ ጋር ልኑር ብላ ጠየቀቻቸው። አይሆንም! አንቺ የኛ ዘር አይደለሽም ጠላታችን ነሽ ከዚህ ፕሬ አሏት ። እሷም እኔ የእናንተ ዘር ነኝ ክንፎቼን ተመልከቱ አለቻቸው። ክንፎቿን ካዩ በኋላ እውነትም የእኛ ዘር ናት ብለው ወደራሳቸው ቀላቀሏት። አሁንም ለሶስተኛ ጊዜ ጦርነቱ በመካከላቸው ተጀመረ አሁን ደግሞ አራዊቶቹ አሸናፉ በዚህ ጊዜ ይህች የለሊት ወፍ ወደ ሚትሄድበት አጣች ። አራዊቶቹ ጋር እንዳትሔድ መጀመሪያ ዋሽታለች፤ ወደ ወፎቹ መሔድም አትቸልም። እራስን አለመሆን እና ራስን አለጣወቅ ከነፃነትም በኋላ ወደ ምትሔድበትም አታውቅም።

3.3.4. ሒቦ/ እንቆቅልሽ/

በኦሮሞ ማህበረሰብ ውስጥ እንቆቅልሽ (ሒቦ) በጥያቄና መልስ መልክ የሚቀረብ ሆኖ በተለይም ህፃናትን አዕምሮአቸውን ለመቅረፅ እንደ አንድ የመመሪያ ዘኤ ያገለግላል፡፡ በተለይም ህፃናቶች ጣታ ጣታ እንቆቅልሽን እርስ በእርስ በመጠያየቅ፤ እንቅልፍ ቶሎ እንዳይዛቸው፤ እና እንዳያንቀላፉ ፤ አካባቢያቸውን አስመልከቶ ጥልቅ ግነዛቤ እንዲኖራቸው እና አዕምሮአቸው እንዲበለፅግ የሚያደርጉበት ነው፡፡

የሒቦ (የእንቆቅልሽ) አጀማመር፤ የሚጠየቀው ሰው እንዴት እንደሚመልስ መጨረሻም ላይ እንዴት እንደሚጨረስ ህግ አለው፡፡

ለምሳሌ፡- የሚጠይቀው ሰው ሂቦ (እንቆቅልሽ) ሲል የሚጠየቀው ሰው ደጣሞ (ሒብብ) (ምን አወቅልሽ/ህ/ (ሂብብ) ወይም (ሒባካ) በማለት ይመልሳል፡፡ በመቀጠለም ጠያቂው ጥያቄውን ያቀርባል ከዚያ ተጠያቂው ደጣሞ መልሱን ለመመለስ ይሞከራል (ይመልሳል) ትክክለኛውን መልስ ከመለሰ አገን ይባላል፡፡ ካልመለሰ ደጣሞ ነበያ (ሀገር) ስጥ ይባላል፡፡ ሀገር ከሰጠ በኋላ እንዳይሰደብ " በማር በወተት ይዤሀሉ " ይላል፡፡ ስድቡ ለምን እንደቀረለት ይነገረው እና መልሱ ይነገረዋል፡፡ " በማር በወተት ይዤሀለው " ካላ ግን የተለያዩ ስድቦችን በጣጥም መልክ ይሰደባል ስለዚያ መልሱ ይነገረዋል ማለት ነው፡፡

- ባጠቃላይ የኦሮሞ እንቆቅልሽ(ሂቦ)፡፡
- የህፃናትን ችሎታን ያሳድጋል።
- የቋንቋ ክህሎትን ያሳድጋል።

የአምስተኛ ክፍል የሥነ - ጥበባት ትምህርት የተማሪው መጽሐፍ

- የሰዎችን አመለካከት ያሳድጋል።
- ህብረተሰቡን ስነ ምግባር ለማስተማር ይረዳል።
- ለማዝናናት ይረዳል።

3.3.5. መዝሙር

የአሮሞ ማህበረሰብ በአኗኗሩ ውስጥ በተለያዩ ነገሮች ፍቅሩን በመዝሙር ይገልፃል፡፡ ይህ ማለት በመዝሙር ብቻ ሳይሆን በስራ ዘፈን ውስጥም ስሜቱን በመዝሙር ይገልፃል፡፡ ስለዚህ መዝሙር ለሚዘመርለት ነገር ላይ

በመመስረት የ ተለያየ በታ መክፈል ይቻላል፡፡ ከእነዚህም ውስጥ ለከብቶች የሚዘመር፤ ለመሬት የሚዘመር፤ ለጀግና የሚዘመር እና የመሳሰሉት ናቸው፡፡

እነኚህ የተዘረዘሩት እንደ መዝሙር የሚቀርቡ ሲሆኑ ትልቁ አላማው ህብረተሰቡ ለሀብቱ ያለውን ከብር፤ ፍቅር እና እንከብካቤ የሚገልፅበት ነው ፡፡ የኦሮሞ ማህበረሰብ በይበልጥ ለሀብቱ ያለውን ፍቅር፤ ለሀብቱ ያለውን እንከብካቤ ፤ ለሀብቱ የሚያገኘውን ጥቅም የሚገልፅበት መንገድ ነው፡፡

3.3.6. በተረትና ምሳሌ (ማማክሳ)

ተረትና ምሳሌ ልዩ ባህሪው በሚነገረው ንግግር ተቀናጅቶ በሚያስፈልገው ቦታ ብቻ ይዘቱን ሳይለቅ ከሚነገረው ንግግር ጋር በማስማማት የሚቀርብ ነው፡፡ መልዕክቱን ለመረዳት የማህበረሰቡ ባህልና ታሪክ ማወቅና እና በቋንቋውም ትልቅ ልምድ ይጠይቃል፡፡ በተጨማሪም ተረትና ምሳሌ ነገርን ለመጀመር ወይም ነገርን ለመጨረስ ያገለግላል፡፡ የሚተረትበት ርዕስ ላይ ዝም ተብሎ አይተረትም፡፡

ተረትና ምሳሌ በአጭር ቃል ብቻ የሚገለፅ ሳይሆን፤ በተረት ተረት ወይም በአፈታርክ የረዥም ግዜ ልምድ ሆኖ የሚገለፅ ሲሆን በንግግር መቸት ላይ በመወሰን የሚነገር መሆኑንም ይጨምራል፡፡

በአጭር ቃል ይነገር እንጅ ጠንካራ እና ሰፊ ሐሣብ ህብረተሰቡን በሚያሳምን መልኩ መልዕክት ማስተላለፍ ይችላል፡፡ ከዚህ በታች ያለውን ትርክት ወደ ትያትር ጥበብ የተቀየረውን አስተውሉ፡፡ ካስተዋላችሁ በኋላ የራሳችሁን ድርሻ በመውሰድ አሳዩ፡፡

የአምስተኛ ክፍል የሥነ - ጥበባት ትምህርት የተማሪው መጽሐፍ

ሶስት ሰዎች

ድሮ ድሮ ሶስት ሰዎች የአንዱን ሰው**ዬ** ሴት ልጅ ለማግባት ሽማግሌ ላኩ ይባላል፡፡ አንደኛው ሰውዬ ብልጥ፤ ሁለተኛው ሰውዬ ጀግና፤ ሶስተኛው ሰውዬ ደግሞ ፌሪ ነበሩ ይባላል፡፡ ሽማግሌ የተላከበት ሰውዬ ደግሞ፤ የአካባቢውን ሽማግሌዎች ጠርቶ (ሰብሰቦ) ለማን መዳር እንዳለበት አወያያቸው፡፡

የልጅቷ አባት ፡- እንግዲህ እኔ እንናንተን የጠራሁበት ምክንያት ሶስት ሰዎች ል**ጀ**ን ለማግባት ሽማግሌ ልከዋል፡፡

እነርሱም፡- አንደኛው ብልጥ ፤ ሁለተኛው ጀግና ሶስተኛው ደግሞ ፌሪ ናቸው፡፡ ከእነዚህ ሶስቱ መካከል ለጣን ልጆን መዳር እንዳለብኝ ከእናንተ *ጋ*ር ለመወያየት ነው የሰበስብኳችሁ አላቸው፡፡

አንደኛው ሽማባሌ:- "ልጅህን ለጀማናው ሰውዮ ዳር " አለው

ሁለተኛው ሽማባሌ:- "ልጅህን ለጀባናውም ለፈሪውም እንዳትድር " አለው

የልጅቷ አባት ደባሞ ፡- " ለማን ልዳር ታዲያ " ብሎ ጠየቀ

ሁለተኛው ሽማግሌ ፡- " ለብልጡ ሰውዮ ዳራት " አለው ፡፡ ጀግናው ከመጠን በላይ ስለ ሚዋ*ጋ* ጀግንነቱን አምኖ ስለሚሔድ ድንገት ሊሞት ይችላል፡፡ ፈሪው ደግሞ ላየው ሰው ሁሉ ይሰግዳል፡፡

የልጅቷ አባት ደግሞ ፡- ብልጡ ሰውዮ ግን ሁሉንም ነገር በብልጠት ነው የሚያከናወነው ፡፡ ስለዚህ ልጅህን ለብልጡ ሰውዬ ዳራት አለው፡፡

(በዚህ ውሳኔ ውይይታቸውን ጨረሱ) ፡፡

ተግባር 5

ከዚህ በላይ የተሰጡትን ጌረርሳና ተረት ተረት መሰረት በማድረባ ለክፍል ጓደኞቻችሁ አቅርቡ፡፡

የምዕራፍ 3 ማጠቃለያ

- ባህላዊ ሙዚቃ ባዕላትን ለማክበር ፤ ለመዝናናት ፤ የማህበረሰቡን ማንነት ከትውልድ ወደ ትውልድ ለማስተላላፍ እና ለመሳሰሉት ነገሮች ጥቅም ላይ ይውላል፡፡ በተጨማሪ በድምፅ የሚባለውን ባህላዊ ሙዚቃ ወደ እንቅስቃሴ በመቀየር ለሰው በሚማርክ መልኩ ማቅረብ ነው፡፡
- ዋሻ ማለት ከድንጋይ ወይም ከእንጨት የሚፈጠር ሆኖ በአንድ በኩል በር **ያስው ነው** (መ**ግ**ቢያ) ያስው ነው፡፡
- የሰው ልጅ ከድሮ ጊዜ ጀምሮ ፍላንቱን፣ ስሜቱን ፣ ሀሳቡን በስነ-ዋበብ ሲገል*ፅ* እንደነበረ *ታሪክ* ይናገራ፡፡
- በኦሮሚያ ክልል ውስጥ ከሚታወቁት ዋሻዎች መካከል የዳሮ ዋሻ፤ የሶፍ ኡመር ዋሻ እና የመሳሰሉትን ማንሳት ይቻላል፡፡
- የቀለም ቅብ ከንድፍ የሚለየው በተለያየ ቀለም መሰራቱ ነው፡፡
- አፌታሪክ አፋዊ ዜማ ተሰዋቶት ወይም ሳይሰጠው የማህበረሰቡን ማኝት እና ስነዋበብ ላይ የሚያቶክር ነው ፡፡
- ተረት ተረት ከረጅም ጊዜ በፊት በአለም ውስጥ የተከናወነውን ታሪክ ይተርካል፡፡
- ተርክት በገፀ- ባህሪ ወይም አሉ የሚናገረውን እንስሳትን ወይም አራዊትን በመለከል እንስሳቶች ልክ እርስ በእርስ እንዳወሩ አድርጎ እንዲሁም እንደተወያዩ ፤ አብሮ እንደሰሩ እና እርስ በርስ እንደተጣሉ አድርጎ የሰውን ልጅ የገጠመውን መከራና ችግር ያስተምሩበታል፡፡

ጌረርሳ ከአፌታሪኮች ውስጥ አንዱ ሆኖ ለኦሮሞ ማህበረሰብ ዘንድ በጣም ታዋቂ ነው፡፡

የምዕራፍ 3 መልመጃ

1.ከዚህ በታች ያሉትን ጥያቄዎች እውነት ከሆነ እውነት ሐሰት ከሆነ ሐሰት በማለት መልሱ፡፡

- 1. ዋሻ የአንድ ትልቅ ድንጋይ / እንጨት አካል ነው::
- 2. ዋሻ የሰው ልጅ በድሮ ጊዜ እንደቤት በውስጡ የሚኖርበት ነበር።
- 3. የቀለም ቅብ ስራ ክንድፍ ስራ *ጋር* የሚለየው ቀለም ባማጣቱ ብቻ ነው።
- 4. በክልላችን ውስጥ የሚገኙ ዋሻዎች እንደ አለም የሚታወቁ ናቸው፡፡
- 5. የሰው ልጅ በድሮ ጊዜ በውስጡ የሚኖርበትን ዋሻ ማራኪ እና ምቹ እንዲሆን በተለያዩ ቅርሶች እና በተለያዩ ቅቦች ያስምሩት ነበር፡፡
- II. ከዚህ በታች ያሉትን ተያቄዎች ትክክለኛውን መልስ የያዘውን ፌደል ምርጡ፡፡
  - 1. በድሮ ጊዜ በዋሻ ውስጥ ግርግዳ ላይ የሚነሱ ስዕሎች ናቸው፡፡
    - ሀ. ኢጋዘን

ሐ. ጎሽ

ለ. ፌሬስ

መ. ሁለም መልስ ናቸው

- 2. በድሮ ጊዜ የነበሩ ቀለሞች ለዋሻ ቀለም ቅብ የሚይጠቀሙበት የነበረው የቱ ነው ?
  - U. A.B.

ሐ. ቀይ

ለ. አረንጓዴ

መ ጥቁር

3. የቀለም ቅብ ተቅም ያልሆነው የትኛው ነው ?
ሀ. ለእምነት አገልግሎት ይውሳል፡፡
ስ. ደስታን ለሰው ይሰጣል፡፡
ሐ. ታሪክና ባህልን አይገልፅም፡፡
መ. ውበትን ያሳያል፡፡
III. በ "ለ "ስር ያሉትን ባህላዊ ውዝዋዜዎች ከ " ሀ " ስር ካሉት
<i>ጋር</i> አዛምድ
δ
1 የቦረና ውዝዋዜ ሀ. " ኦልቱሜ እና ገዲ ቱሜ "
2 የጉጂ ውዝዋዜ ለ. " ትትርሳ "
3 የወለጋ ውዝዋዜ ሐ. " ኔሎ እና ኩምኩሜ"
4 የኢለአባቦራ ውዝዋዜ መ. " ሸምቤ "
5 የጅማ ውዝዋዜ ሰ. " ሆህዮ ወይም ገርባ "
IV. በተጠየቃችሁት መሰረት መልሱ
1. የሰው ልጅ ከድሮ ጊዜ ጀምሮ ፍላንቱን፤ ስሜቱና ሐሳቡን ለ ይገልፅ ነበር፡፡
2.በድሮ ጊዜ የቀለም ቅብ ለዋሻው ማድግዳ ላይ የሚሰሩት ንድፍ በ ላይ የሚያተኩር ነው፡፡
3.በኦሮሚያ ውስጥ ከሚታወቁት ዋሻ <i>ዎች መ</i> ካከል ውስጥ
እና ማንሳት ይቻላል፡፡
4.በዚህ ምዕራፍ ውስ ጥ ያሉትን
ትያትራዊ ድርሰት በመቀየር በተግባር አሳዩ፡፡

ምዕራፍ 4

የስነ-ጥበብ መስጎብነት

4.ስንጥበባትን ማሳወቅ

ቢያንስ ተማሪዎች ሊጎናጸፉ የሚገባ የመማር ብቃት ከዚህ ምዕራፍ ትምህርት መጨረሻ:-

- በህበረተሰቡ ውስጥ ያሉትን የእጅ ጥበብ አየንቶችን ታውቃለህ/ሽ፡፡
- የስን-ጥበባት ሃሳብ ተመሳሳይት እና ልዩንትን በመጠቀም ታሳያለህ/ሽ ትግንዘባለህ።
- የስነ-ጥበባት ጥቅም ሃሳብ በመግለፅ ውስጥ ያለውን ልዩነት እና ተመሳሳይነትን ትግነዘባለህ/ሽ፡፡
- የእጅ ተበብ ያለውን ተቅም ትለያለህ/ሽ፡፡

መግቢያ

- ባለፉት ምዕራፎች ውስዋ የባህላዊ ሙዚቃ እና ሕብረተሰቡ የሚጠቀምበትን ውዝዋዜ ዓይንቶችን ተምረሃል/ሻል፡፡ በዚህ ምዕራፍ ውስዋ ደግሞ የስን-ዋበብ ሃሳብን በመጠቀም ተመሳሳይንታቸውን እና ልዩንታቸውን በስፋት መግለፅን ትማራለህ/ሽ፡፡
- በተጨማሪም ስለ እጅ ተበብ ታሪክ ትማራለህ/ሽ ፡፡ የእጅ ተበብን ታሪክ ብንመለከት ፌጅም እድሜ ያለው እና የሰው ልጅ ከጥንት ዘመን ጀምሮ ኑሮውን ለማሻሻል እና አመቺ ለማድረግ የተለያዩ የስነ-ተበብ ዓይነቶችን ሲሰራ ቆይቷል ፡፡
- የእጅ ተበብ በአካባቢችን ከሚገኙ ነገሮች ላይ የሚሰራ እና በስፋት በተለያዩ ቦታዎች በይበልጥ ሲሰራበት የኖረ መሆኑን ትማራሳችሁ፡፡

4.1 የጥበብ ሙያ የሃሳብ ተመሳሳይነታቸውን

እና ልዩነታቸው

በመጠቀም ማብራራት ፡፡

- ቢያንስ ተማሪዎች ሊጎናፅፉት የሚገባቸው የመጣር ብቃት ፡፡
- በዚህ ትምህርት ርዕስ መጨረሻ :-
- የስን-ተበባት ሃሳብ በመጠቀም በመካከላቸው ያለውን ልዩንት እና ተመሳሳይነት ትገፃለህ /ሽ ::
- የስነ-ተበባት፣ ስነ ተበብ እና ስነ ተግባር በመባል እንደሚከፋፊሉ
   ሁሉ የሚያስተላልፉት መልዕክት ተመሳሳይነት እና ልዩነት አለው
   ፡፡ የስነ ተበብ ስሜት፣ በሃሳብ እና በፍላጎታችን በሥዕል መግለፅ ሲሆን ስነ ተግባር ደግሞ ስሜታችንን እና ፍለጎታችንን በቲያትር መልክ፣ በንግግር ፣ መግለፅ ነው።
- በሌላ በኩል ስነ-ተበብ ከአንዱ በአንዱ ውስዋ ያሉ እና የሚያመሳስሏቸው ነገሮች አላቸው፡፡ የሚያመሳስላቸው ነገር አንድ የፌለግነውን መልዕክት ስነ-ተበብ በመጠቀም መግለፅ ይቻላል፡፡ ለምሳሌ፡- ባህልን እና የአንድን ህብረተሰብ ኑሮን ለመግለፅ በሥዕል ፣ በቲያትር ፣ በውዝዋዜ ወይም በዘፈን ማንፀባረቅ ይቻላል፡፡
- የሰው ልጅ ያለው ፍላጎት፣ ም符ት ፣ ችሎታ እና የመሳሰሉት ከሰው ሰው ልዩነት አለው ፡፡ ይህ ደግሞ ከሰው ልጅ ሃሳብ ልዩነት
   የመነጨ ነው።
- በሰው ልጅ መካከል ያለውን ፍለጎት ፣ ምኞት ፣ ሃሳብ እና ችሎታ ልዩነት በተለያየ መንገድ ይገልፃሉ ፡፡ እንዲሁም ተመሳሳይ ሃሳብ ያላቸው መተጋገዝ እና አንድ መሆንን የሚገልፅ ነው ፡፡ የሃሳብ

ልዩነትን የሚገልፁበት መንገድ ውስ**ጥ አን**ዱ ስነ-ተበባትን በመጠቀም ነው፡፡

እንርሱም ፡- ተማሪዎች ይህንን ርዕስ ከተገነዘቡ በሀኋላ ስነ-ጥበባት በመጠቀም በመካከላቸው ያለውን የሃሳብ ልዩነት እና ተመሳሳይነት እንዲገልፁ የሚያመለክታችሁ ነው፡፡

• ተበብ ከህብረተሰብ ባህል ውስጥ አንዱ ነው፡፡ ተበብ ፌጠራ ፣ ሃሳባችንን እና ራዕያችንን እንገልፃበታለን ፡፡

እንርሱም ፡- ለሕብረተሰቡ ትልቅ አስተዋፅኦ አላቸው ፡፡ ይህም የተለያየ ዓይነት ዋበብ ያለው ነው፡፡ እንርሱም፡፡

ስን-ተበብ ፣ ሙዚቃ ፣ ስን- ሁሑፍ ፣ የቲያትር ተበብ ፣ የፊልም ተበብ እና የመሳሰሉት ናቸው ፡፡ ተበብ በሰዓት /በጊዜ / የሚገደብ አይደለም፡፡ ሊኖር የሚችል ያለፊ ሃይል / ጉልበት /ያለው ተበብ ነው፡፡

ጥበብ ብሔርን ወይም ሕብረተሰብን ወደ አንድነት ያመጣል፡፡ ይህ ማለት ጥበብ ሕበረተሰቡን በመቀየር ውስጥ ትልቅ ሚና አለው ማለት ነው፡፡

ማንኛውም ተበብ የተልጠረው የሕብረተሰብን ኑሮ ወደ ጥሩ እና
ወደ ተሻለ ሁኔታ ለመቀየር ነው ፡፡ ተበብ ሁል ጊዜ
ከሕብረተሰብ ተለያይቶ መኖር አይችልም፡፡ ከሕብረተሰብ
ከተለያየ ሌላ ፍቺ / ትርጉም / ይልጥራል ፡፡ ስነ- ተበባትን
ተጠቅሞ ምኞትን፣ ፍላጎትን፣ እንዲሁም ቋንቋን ፣ ባህልን ፣
ታሪክን ፣ሀይማኖትን፣ፖለቲካን ፣ ኢኮኖሚን፣ ማህበራዊነትን
ማሳደግ እና ማብራራት ይቻላል፡፡ ስነ-ተበባት ሕብረተሰብን
የማከሉ መሆን አለባቸው፡፡

- ለመለወተም ሆነ ሁኔታውን መቀየር የሚችለው ከህብረተሰቡ ኑሮ ጋር ነው፡፡
- የስነ-ጥበባት ሙያ ከህብረተሰብ ስሜት ጋር ይያያዛል:: የሕዝብን
  ሃሳብን በመቀየር ፣ መልካም እሴትን በማስተማር በህብረተሰብ
  ውስጥ የቆየ ልምድን በመፍታት ግፊት መፍጠር ይቻሳል፡፡ ስነጥበብ በሕብረተሰብ እድገት ወይም መለወጥ ውስጥ እንደ ማበረታች
  (ማነሳሻ) ፣ ፖለቲካ ወይም በማህበረሰብ ውስጥ ድምፅ ሆኖ
  ያገለግላል፡፡ የሚፎክር በፉክራ ፣ የሚዘፍን በዘፌን፣ የሚያዝን
  በለቀሶ፣ የተደሰተ በሳቅ ፣የሚያንጎራጉር በአንጉርጉሮ፣ የሚያሞግስ
  በሙገሳ የተናቀ ደግሞ በስድብ የውስሙን ሃሳብ እና ፍላጎት
  ይገልፃል፡፡ ስድሮ ዘመን አንስቶ ሕዝባችን በዚህ መልክ / አይነት /
  እየተጠቀመ መጥቷል፡፡ ዛሬም እየተጠቀሙበት ነው፡፡
- ስነ-ጥበባት ገንዘብ ለማስገኘትም ይጠቅማል፡፡ ፌጠራ ፣ አስተዳዳሪ እና አቅርቦት በስነ-ጥበብ ሙያ ገንዘብ ያስገኛሉ፡፡ ስለዚህ ማንኛውም ሰው በስነ-ጥበብ ውስጥ ሙያ ውስጥ የሚችለውን እና የሚያውቀን በመጠቀም የወስጡን ፍላጎትን፣ ምኞቱን፣ መውደዱን / ፍቅሩን / ፣ ጥላቻውን ፣ ደስታን፣ ሀዘንን እና የፌለገውን መግለፅ ይችላል፡፡ የቲያትር ጨወታ ሃሳብ ልዩነት ለምሳሌ፡- ማጥናት ለምትወድ ሴት ተማሪ እና ማጥናት ለማይወድ ተማሪ መካከል የሃሳብ ልዩነትን በትያትር ጨወታ እንዴት መግለፅ እንደምንችል እንይ፡፡ ከዲጃ እና ኤለሞ መንገድ ላይ ይገናኛሉ፡፡

ከድጃ ፡ ደብተር እና መጽሐፍ ይዛለች ፣ ኤልሞ ደግሞ ኳስ ይዟል ፡፡ ዛሬም መጽሐፍት ቤት ነው የዋልከው?

ከዲጃ ፡- እንደ አንተ ማጥናት ትቶ ኳስ ሲረግጡ መዋል ይሻሳል ወይ ታዲያ! ኤሊሞ፡- አንቺ አዋንተሽ ምን ተአምር ፌጠርሽ? ከዲጃ፡- ከክፍል ወደ ክፍል በአንደኛ ደረጃ እየወጣሁ እንድመጣሁ ታውቃለህ፣ከዚህ በላይ ምን ተአምር ልስራ!

ኤሌም ፡- በደረጃ ብታልፊም አንድ ትምህርት ቤት ውስዋ ነው ያለነው፡፡

ከዲጃ ፡- ትምህርት አብረን ነው የጀመርነው፡- ግን ማተናት በመዋላትህ ምክንያት ወድቀህ ከእኔ አጠገብ ቀረህ ፣ እኔ ነገ አንተን እዚሁ ትቸህ ወደ ሌላ ትምህርት ቤት አልፋለሁ፡፡

ኤሌም፡- አሃ! --- ስለዚህ እኔም ከዚህ በኋላ በደንብ አጠናለሁ፡፡ በዚህ አይነት የሃሳብ ልዩነት ማሳየት ይቻለል፡፡

ተግባር 1

የስነ-ተበባትን ሙያን የሃሳብ ተመሳሳይነት እና ልዩነትን ተንድ ተንድ ሆናችሁ በመወያየት ለክፍላችሁ ግለጹ

4.2 የስን - ተበባት እና የእጅ ተበብ ተቅም ለሕብረተሰብ

ቢያንስ ተማሪዎች ሊጎናፀፉ የሚችሉት የመማር ብቃት ፡-በዚህ ትምህርት ርዕስ መጨረሻ

- የእጅ ሙያን ፍቺ/ ትርጉም / ትገልፃለህ/ ሽ፡፡
- በህብረተሰብ ውስጥ የሚገኙትን የእጅ ጥበብ አይንቶች ትዝረዝራለህ/ሽ፡፡
- የአጅ ሙያ ለህብረተሰብ ያለውን ዋቅም ትናገራለህ /ሽ፡፡
- የስን ጥበብ እና የእጅ ጥበብ መካከል ያለውን ተመሳሳይነት በሀብረተሰቡ ውስጥ ምን እንደሆነ ትገልፃለህ /ሽ::

4.2.1 የእጅ ተበብ

ተግባር 2

- 1. የእጅ ጥበብ ማለት ምን ማለት ነው ?
- 2. አንተ በሚትኖርበት ህብረተሰብ ውስጥ የእጅ ጥበብ በምን ይታወቃል? በቡድን ተወያይታችሁ ለክፍል አቅርቡ::
- የሰው ልጅ በተልዋሮ ያሉትን ነገሮች ለእርሱ እንዲመቸው (ወደ እራሱ ፍለንት) ለውጦ ለመጠቀም ብሎ ከተልዋሮ ጋር ብዙ ትግል ሲያደርግ ይኖራል፡፡ የእጅ ዋበብ ታርክ ብናይ ይህንን ያረጋግዋልናል፡፡
- የሰው ልጅ ብረትን አግኝቶ መጠቀም ሳይጀምር በፊት የዱር አንሰሳትን በማደን ወግቶ ለመግደል ወይም ሊያርደበት እና የተለያዩ ድንጋዮችን በማጋጨት ስለት በማውጣት እና የዱር አራዊትን አዋንት ሲጠቀምበት እንዲኖር ታሪክ ይገልፃል፡፡ብረት ከተገኘ በኃላ ከብረቱ ጦር ፣ ቢላዋ እና የመሳሰሉትን በመስራት እየተጠቀመበት ቆይቷል ፡፡ ከዚህም በስተቀር ድሮ ድሮ ቅጠለ ሰፋፊ የሆኑ ነገሮች እንደ አልባሳት አካሉን / ብልቱን / ለመሸፊን ሲያስርበት ቆይተዋል፡፡ በሂደት ውስዋ ደግሞ የዱር አራዊቶችን በመግደል ቆዳቸውን እንደ ልብስ መልበስ ጀመሩ፡፡ ቀስ በቀስ እውቀታቸው እየጨመረ እና እያደግ ሲመጣ የልብስን ስራ ዋበብ ጀመሩ ማለት ነው፡፡ እንዲሁም በአካባቢያቸው የሚገኙ ነገሮችን በመጠቀም የተለያዩ ነገሮች ስርተው ሲጠቀሙበት ነበር፡፡
- ስነ-ተበብ ማለት አሰፈላጊ እና ውብ የሆነ ነገሮችን በስራ ድርሻ ቀላል የሆኑ እቃዎችን በመጠቀም ሙሉ በሙሉ በሰው እጅ ብቻ

- የሚሰራባቸው ማለት ነው፡፡ የሚሰሩት የተለያዩ ነገሮች በባህላዊ መንገድ ብቻ ሳይሆን ዘመናዊ በመጠቀም የሚሰሩበት ነው ፡፡
- ስን-ዋበብ በአሁት ጊዜ ለተለያዩ የቤት ውስዋ አገልግሎት ለመጠቀም ወይም ተሽጠው ገንዘብ ለማግኘት የሚሰሩ ናቸው እንጂ ስራውን ለመውደድ እና ለማክበር ብሎ የእጅ ሙያውን የሚሰራ ሰው የዚህን ያህል አይታይም፡፡ የእጅ ሙያ የሚሰራ አብዛኛዎቹ ሰዎች በተራዋሮ ያሉ ነገሮች በይበልጥ አገር በቀል በመሆኑን በመታጋዝ ሌሎችን ደግሞ ዘመናዊ በሆኑ ነገሮች ታገዛል፡፡ ግን በፋብሪካ ምርቶ ከስራ ውጤቶች ውስጥ ወጥተው የሚሰሩ የሆነት የእጅ ሙያ ስራ አይባሉም ፡፡የእጅ ሙያ ስራ ምርቶች የባህል ጉዳይ ፣ እሴት ፣ ሀይማኖት ፣ ማንነት ፣ ፖለቲካ እና የመሳሰሉትን ውስጥ ሊያገልግል ይችላል፡፡
- የእጅ ሙያ በሚሰራበት የአሰራር ስልት / ዘዴ / እና ከላዩ ላይ በሚሰራበት እቃዎች ላይ በመመስረት በተለያዩ ክፍሎች ይከፊላል፡፡ ከአነርሱም ውስጥ ጥቂቶቹ ከዚህ በታች ይገኛሉ፡፡
  - የሽክል ስራ ጥበብ
  - የልብስ ስራ ተበብ
  - የቆዳ ስራ ተበብ
  - የብረት ስራ ተበብ
  - የእንጨት ስራ ጥበብ
  - ስፌት መስፋት
  - የ1ሳ ስራ ጥበብ እና የመሳሰሉት ናቸው::

በድሮ ጊዜ የእጅ ተበብ እንደ ስራ - ምልክታ የአይታይም ነበር ፡፡ ምክንያቱም

የአምስተኛ ክፍል የሥነ - ጥበባት ትምህርት የተማሪው መጽሐፍ

- √ የሚሰረት እቃዎች አብዛኛዋቹ ለቤት ውስዋ *መገ*ልገያ ስለሚሰሩ ነበር።
- ✓ አብዛኛውን ጊዜ በችሎታ እና በለመድከው ስልት / ዘዴ / በተለማመድከው ስራ ሆኖ መቆየቱ ነበር፡፡
- ✓ በብዛት ስለሚመሬት ነው
- √ የዚያን ያህል በቂ ጥናት የተደረገበት ፡- እንደ ስሜት ፣ ሃሳብ ፣ ፍለጎት ፣ ምኞት፣ ሀዘን ፣ ደስታ እና የመሳሰሉትን እንዲገልፅ ሲሰራበት አልነበረም
- ✓ እንደ ስነ ጥበብ / ቅርፃ ቅርፅ እና ቀለም ቅብ / ስራዎች ፍቀር እና ፍለጎት ያንን ነገር መስራት ላይ መሰረት ያደረገ ስራ አልነበረም ::

4.2.2 የእጅ ተበብ ተቅም

- √ ገቢ ለማስገኘት ለራስ ስራ መፍጠር ፡፡
- ✓ ለሌሎች ስራ መፍጠር ፡፡
- √ ችሎታን እና ፌጠራን ለማሳደግ ፡፡
- √ ለቤት ውስጥ መጠቀሚያ / መገልገያ / ለመሥራት /::
- ✓ ለቁንጅና (ለውበት) ይውላል፡፡
- ✓ የሀብረተሰቡን ባሀል እና ቱፊት ለማንፀባረቅ ፡፡
- √ በአካባቢያችን ከሚገኙ ነገሮች ላይ ይሰሰራል፡፡

የምዕራፍ አራት ማጠቃለያ

- ✓ የሰው ልጅ በተፈዋሮ የከሚገኙ ነገሮች ወደ እራሱ ፍለጎት አየለወጠ ሲጠቀምበት በማለት ከተፈዋሮ ,ጋር ብዙ ትግል ሲያደርግ ቆየ፡፡
- ✓ የሰው ልጅ ብረትን አግኝቶ መጠቀም ከመጀመሩ በፊት የተለያዩ ድንጋዮችን በማጋጨት / በማፋጨት ስልት በማውጣት እና በዱር አራዊቶች አዋንት ሲጠቀም ቆይቷል ፡፡
- ✓ የእጅ ስራ ማለት አስፈላጊ እና ውብ / ቆንጆ / የሆኑ ነገሮች የስራ ድርሻ በቀላሉ በመታገዝ ሙሉ በሙሉ በሰው ልጅ ብቻ ሊሰራባቸው የሚችሉ ነገሮች ማለት ነው።
- ✓ የእጅ ሙያ የሚሰሩ አብዛኛዎቹ ሰዎች በተልዋሮ ካሉት ነገሮች በይበልዋ እንደ ያሉትን ይጠቀማሉ።
- ✓ የእጅ ሙያ ስራ ሀይማኖተን ፣ ባህልን እሴት፣ ፕላትክና ለተሀያዩ ጉዳይ ሲጠቀሙ ነበር፡፡

የምዕራፍ አራት መልመጃ

- l. ከዚህ በታች ጥያቄዎች ትክክል ከሆነ እውነት በማለት ትክክል ያልሆነውን ሀሰት በማለት መልስ።
- 1. የሰው ልጅ በተፈዋሮ የሚገኙትን ነገሮች ወደ እራሱ ፌለጎት ቀይሮ ሲጠቀምበት ነበር::
- 2. ድሮ ድሮ የሰው ልጅ የአልባሳት አለባበስ ቅጠላ ሰፋፊ ከሆኑት ነገሮች ላይ ሰርቶ ሲጠቀም ነበር።
- 3. የእጅ ሙያ በአካባቢያችን ከሚገኙ ቀላል ነገሮች ላይ ይሰራል፡፡
- 4. በፋብረካ ተመርተው የሚወጡ ነገሮች በእጅ ሙያ ስር ይመደባሉ።
- 5. የእጅ ሙያ አስፌልጊና ውብ ውብ ከሆኑት ነገሮች ላይ አይሰራም፡፡
- 6. በእጅ ሙያ የሚሰሩትን ነገሮች በዘመናዊ መልክ የሚሰሩ ነገሮችንም ያካትታል፡፡
- II. ከዚህ በታች ያሉትን ጥንቄዎች ትክክልኛውን ፌዴል በመምረጥ መልስ ፡ ፡
- 1. የእጅ ተበብ ለምን ይጠቅማል?
- ሀ. ለጌተ ይውላል ለ. ለሰው ፌጠራን ያደብራል ሐ. የማህበረሰብ ልማዳዊ ያneወባርቃል መ. ሁለም መልስ ናቸው
- 2. ከዚህ በታች ካሉት ውስጥ የሰው ልጅ በድሮ ዘመን ለመጀመሪያ ጊዜ ሲጠቀምባት የነበረ የቱ ነው ?
  - ሀ. ስለት ያለው ድንጋይ ለ. ብረት
  - ለ. የዱር አራዊት አዋንት መ. ሀና ለ መልስ ናቸው

የአምስተኛ ክፍል የሥነ - ጥበባት ትምህርት የተማሪው መጽሐፍ

3. የእጅ ተበብ በይመልተ ለምን ይሰራል ?

ህ. ሊጠቀምበት

ሐ.

ስሙ ያው

ያሳቸውን ፍቅር

ለ. ሽጠው ገንዘብ ለማግኘት መ. ሀ ና ለ መልስ

ናቸው

4. ተበብ ምርት ስራ ለምን ያገለግላል ?

ሀ. ባህልን ለመግለፅ

ሐ.

ምንነትን

ስመግለፅ

ለ. እሴትን ለመግለፅ መ. ሁሉም መልስ ናቸው

ምዕራፍ 5

የስነ - ጥበባት ትስስር

5.የስን ተበብ ትስስር

ቢያንስ ተማሪዎች ሊጎናጸፉት የሚገባ የመማር ብቃት

ከዚህ ምዕራፍ መጨረሻ በኋላ:

- በውዝዋዜ እና በትያትር በመታገዝ ስለ ትራፊክ አደጋ፣ ስለ HIV በሽታ እና ስለ አደንዛዥ እፅ ያሳያሉ።
- ማሀበረሰቡን የሚወክሉ ምልክቶችን ይረዳሉ።
- > ማሀበረሰቡን የሚወክሉ በሀብረተሰቡ ውስጥ ያሉትን ምልክቶች ተቅም ታደንቃላቹ
- > የትያትር-ተበባት ማህረሰቡን/በማስተማር/ ያለውን ጠቀሜታ ይገልጻሉ።

007AL

ከጊዜው *ጋ*ር ተያይዞ ለሰው ልጆች አስፌላጊና አስፌሪ ከሆኑ ነገሮች የትራፌክ አደጋ፣ አደንዛዥ እፅ ፣ ተሳላፌ በሽታዎች እንደ ኤች ይ ቪ (HIV) የአየር ብክለት ፣ የደን መመንጠር እና የመሳሰሉት - ናቸው ፡፡

ስለዚህ የስነ- ሥዕል ስራዎችን ከጊዜው *ጋ*ር የሚያያዙትን ነገሮች ለህብረተሰቡ መረጃ ለመስጠት እና ግንዛቤ በመስጠት ላይ ትልቅ ድርሻ አለው ፡፡ አንድን ማህበረሰብ ከችግር ለማስተማር ሆነ የአኗኗሩን ሁኔታ ለመቀየር በተለያየ ዘኤ ትምህርት ይሰጣል፡፡ እና ትምህርት ከሚሰጥላቸው መንገዶች ውስጥ አንዱ ስነ ሥዕልን በመጠቀም ነው፡፡ ይህ ርዕስም ስነ - ሥዕልን በመጠቀም ህብረተሰቡን

ለማስተማር የሚያበረታታ ነው።

ሥዕል 1 የትራፊክን እንቅስቃሴ የሚያሳዩት ሥዕል

ድርባት 2

የትራፊክን አደ*ጋ* ወይም ተሳለፊ በሽታዎችን አስመልክቶ አንድታውቅ መዝሙር (ዘፌን) በመውሰድ በቡድን በመሆን በውዝዋዜ አቅረቡ፡፡ በማወዳደርም የበለጠውን ለትምህርት ቤታችሁ ተማሪዎች ሁሉ አቀርቡ፡፡

5.1 ት*ያትርን በመ*ጠቀም ከግዜው *ጋ*ር ተ*ያያ*ዥነት ያላቸውን ነገሮች ማስተማር

ቢያንስ ተማሪዎች ሊጎናጸፉ የሚገቡ የመማር ብቃት ከዚህ ርዕስ መጨረሻ በኋላ :-

ስነ- ሥዕልን በመጠቀም በማህበረሰቡ ውስጥ ያሉትን ወቅታዊ ችግሮችን ታስተምራሳችሁ፡፡

ተግባር 3

በአሁኑ ጊዜ በአካባቢያችሁ ባለው ማህበራዊ ኑሮ ውስጥ ችግር ፌጣሪዎች ምን ናቸው ? በቡድን ተወያየበት።

አንድ የተዘ*ጋ*ጀ ት*ያ*ትር ለተመልካች የሚቀርበው ለማዝናናት ብቻ ሳይሆን ለማስተማሪያነትም ትልቅ ድርሻ አለው።

ተመልካቶች ትያትሪን በሚመለከቱበት ጊዜ ሊጠናቀቁ የሚገባቸውን ነገር እንዲጠናቀቁ፡መማር ያለባቸውን ነገር ደግሞ እንዲማሩ ይረዳቸዋል፡፡ ተመልካቾችም እየተዝናኑ ይማሩበታል፡፡ ይህም ከጊዜው ጋር ተያያዥነት ያላቸው ነገሮች በማህበረሰብ ውስጥ ችግር የሚልጥሩትን በትያትር መልክ ተዘጋጅቶ ማህበረሰቡ እነሱን ከዚህ እንዲጠብቅ ለማድረግ ይረዳል፡፡

በማህበረሰብ ውስጥ በድግግሞሽ ጉዳት የሚያደርሱ ነገሮች እንደ አልኮል መጠጥ ፣ ህፃናት ላይና በሴቶች ላይ የሚያደርስ ጉዳት ፣የትራፊክ አደጋ፣ HIV (ኤች አይ ቪ) በሽታ እና የተለያዩ ሱሶች ሲሆኑ ይችላሉ፡፡ ስለዚህ ከጊዜው ጋር ተያያዥነት ያላቸው ነገሮችን በትያትር ጥበብ በመጠቀም ማህረሰባችንን ማስተማር እንችላለን፡፡

ከዚህ በታች ያሉትን ምሳሌዎች ተመልከት

*ጋ*ድሴ እና ወቢ በአንቦ ከተማ ውስጥ ይኖራሉ:: የበን አድራንት ስራ መስራት መደበኛ ስራቸው ነው::

ጋድሴ፡ ሁል ግዜ የትራፊክ ደንብ ልብስ ለብሳ ወደ ትምህርት ቤት የሚሄዱትን ተማሪዎችን አስፋልቱን ታሻግራለች፡፡ በምትሄዱበት ግዜ ግራ *መንገ*ዳችሁን ያዙ! ወቢ፡- የኛ አላማ በትራፊክ አደ*ጋ* የሚያል**ፈውን ሕይወት ማስቀ**ረት ነው፡፡

ኃድሴ ፡- አዎን ! የኛ ተልኮ እና ስነ ልቦና በሙሉ ከልብ ይህንን መስራት ነው፡፡ ይህንን መስራት ማለት ደግሞ አንድ ዶክተር አንድን ህመምተኛ ከማከም በላይ ነው፡፡

ወቢ ፡- እውነት ነው ያልሽው! ችግር ሳይፌጠር ዋንቃቄ ማድረግ ነው እንጂ ከተፌጠረ በኃላ መፍትሄ መፈለግ አይደለም ፡፡

ጋድሴ ፡- ግን የሰዎቻችን ግንዛቤ ትክክል አይ*መ*ስለኝም !

ወቢ፡- እውነት ነው ያልሽው! ግን ተስፋ መቁረዋ ትተን ግንዛቤ ለመፍጠር ጠንክረን መስራት አለብን የማይለወዋ ነገር ስለሌለ፡፡

ጋድሴ፡- ተማሪዎች ግራቸውን ይዘው ሲሂዱ የትራፊክ አደ*ጋ መ*ቀነስ ብቻ ሳይሆን የከተማውንም ውበት ይጨምራል፡፡

ወቢ ፡- አዎ! እውነት አልሽ ፡፡ ሁሉም የትራፊክን አደ*ጋ* ለመቀነስ መደበኛ ስራው ያድርግ የሚል መልክታችን ነው፡፡

ድርግት 4

በአካባቢያችሁ ውስዋ ህብረተሰቡ ላይ ጉዳት እያደረሱት ካሉ ችግሮች አንዱን በመምረዋ በትያትር መልክ አቅርቡ ::

5.2 በማህበረሰብ ውስጥ ያሉ ምልክቶች እና ተወካዮች 5.2.1. አርማ እና ፓስተር

ቢያንስ ተጣሪዎች ሊጎናጸፉ የሚገባው የመጣር ብቃት

ከዚህ ርዕስ መጨረሻ በኋላ:

- በማህበረሰብ ውስጥ ያሉትን ምልክቶች እና ተወካዮች ይገልፃል፡፡
- በማህበረሰቡ ውስጥ ያሉትን የሥዕል ምልክቶች እና ተወካዮች
   ይሰራሉ።
- ስለ አርማ እና ፓስተር ይናገራሉ።
- የአርማን እና የፓስተርን ልዩነት ይናተራሉ፡፡
- በማህበረሰቡ ውስጥ ያሉትን የምልክቶች እና የተወካዮች ጥቅም
   ያስረዳሉ

ሀ. አርማ

ውይይት 1

ተማሪዎች የተለያዩ ምልክቶችን /አርማ/ እንደ ሀኪም ቤት፣ ትምሀርት ቤት ፣ ሻይ ቤት መንገድ ዳር ተለዋልው ያሉትን አይታችሁ ታውቃላችሁ? አይታችሁ የምታወቁ ከሆነ ፣ ምን አይነት ምልክቶችን አይታችኋል?

እናንተ ያያችሁት ምልክቶች (አርማዎች) ምንን ያመለክታለ ወይም ምን አይነት መልዕክት ያስተሳልፋሉ?

በቡድን በመሆን ተወደዩበት!

አርማ ማለት በአጭር መልኩ መልሪክት የሚያስተላልፉ ማለት ነው፡፡

አርማ ፡- ምልክት ወይም ወካይ ማለት ነው እንጂ ሥዕል አይደለም ይሀ ምልክት ደግሞ ፊደሳትም ሲሆኑ ይችሳሉ፡፡

አርማ ከስነ-ተበብ ውስጥ አንዱ ሆኖ ፡- ለትራፊክ ምልክት ፣ ለኤች አይ ቪ በሽታ ምልክት እና ለመሳሰሉት በመወከል የሚገልጽ ነው፡፡ አንድ አርማ ሲሰራ እንዲያስተላልፍ የተፈለገውን መልዕክት በቀላል መልኩ ማንኛውም ሰው ምልክቶቹን በማየት ሊተላለፍ የተፈለገውን መልዕክት በቀላሉ እንዲረዳ ተርጎ መዘጋጀት አለበት፡፡

ለምሳሌ ፡- የትራፊክ ምልክትን ብንወሰድ ተማሪዎች መንገድ በሚያቋርጡበት ቦታ፤ ተማሪዎች ደብተር ይዘው መንገድ ሲያቋርጡ የሚያሳይ ምስል (ሥዕል) በማስቀመጥ ያሳያል ፡፡

ሥዕል 2 ይህ አርጣ የትራፊክን ምልክት ያሳያል

ሥዕል 3 ይህ አርማ (ምልክት) ሲ*ጋራ ማ*ጨስ የሚያመጣውን ጉዳት ያሳያል

ልምምድ 1

በሥዕል ሁለት ላይ ያለውን አርማ በማስመር በእርሳስ ስራ ፡፡ አስመስለህ በእርሳስ ከሰራህ በኋላ ፡ በእያንዳንዱ ሥዕሉ ላይ ያለውን ቀለም በማየት አስመስለህ ቀባ፡፡ በሥዕሉ ላይ ያሉ ምልክቶችን እና የተቀቡት ቀለም ምን እደሚወክሉ አንድ በአንድ በቡድናችሁ በመዋያየት ለክፍሉ ማለጹ፡፡

ለ. ፓስተር

ውይይት 2

የተለያዩ ምልክቶች በጹሁፍና በሥዕል ተቀናጅተው የተሰሩ እንደ ሀኪም ቤት ፣ እንደ ትምሀርት ቤት እና የመሳሰሉት ምልክቶች (ሥዕሎች) መንገድ ዳር ተሰቅለው አይታችሁ ታውቃላችሁ? አይታችሁ የሚታውቁ ከሆነ? በሥዕል እና በጹሁፍ ተቀናጅተው የተሰሩ ምን አይነት አይታችኃል ? የሚያስተሳልፉት መልእክትስ ምንድነው ? በቡድን ተወያዩበት ፡፡

ፓስተር ማለት በአጭር ጹሁፍ እና ሥዕል ተቀናጅቶ ግልፅ እና ሙሉ የሆነ መልዕክት በማህበረሰቡ የሚያስተላልፍ ሆኖ የሚዘጋጅ ነው፡፡ ጹሁፍም ሆነ ሥዕሉ ሰዎችን ሳቢ (የሚሰብ) መሆን አለበት ፡፡ የሰራው ሁኔታም በቀላሉ መልዕክት እንዲያስተላልፍ ተደርጎ የሚሰራ ነው፡፡

የፓስተር ስራ ከአርማ ስራ ጋር ልዩ የሚያደርገው፡-

- በሚማርኩና በሚያዎሩ ቀልማት መዕራቱ ነው።
- ነገሮች በተልዋሮ ያላቸውን ውበት (ቀለም) በትክክል መግለጽ ነው፡፡

በአሁኑ ጊዜ ይህ የፓስተር ስራ ለሀዛባችን ትልቅ (ከፍተኛ) አባልግሎት እየሰጠ ነው፡፡ ለምሳሌ ማህበረሰቡን ለማስተማር ፣ ተሳሳፊ በሽታዎችን እንደ / HIV) ኤድስ ፣ የሳንባ በሽታ ፣ የኮሌራ በሽታ እና ከመሳሰሉት ሳይ ራሳቸውን እንዲጠብቁ ለማስተማር እንጠቀምበታለን

ከተለያዩ አደንዛዥ ሱሶች ራሳቸውን እንዲጠብቁ ፣ ለልማት ማነሳሳት እና የተለያዩ ባዕላትን ለማክበር ያገለግላል (ይውላል)፡፡

ትልቁን የፓስተር ስራ ስንመለከት ማህበረሰቡን ለማስተማር ለመቀየር እና ለማሳዶግ ተመራጭ እንደሆነ እንረዳለን፡፡ምክንያቱም በፓስተር ሲተላለፍ የተፈለገው መልዕክት በአጭር ጽሁፍ እና ግልፅ በሆነ ሥዕል ስለተሰራ ማህበረሰቡ በቀላሉ ሊረዳው መቻሉ ነው፡፡ የፓስተር ስራን ከአርማ ስራ ጋር ስናወዳድር የፓስተር ስራ ለማህበረሰቡ የተሻለ ጥቅም እንዳለው እና የተሻለ መልዕክት እንደሚያስተላልፍ እንረዳለን፡፡ እኛ ዛሬ በቀሳሉ የምንመነተረው ደን (ዛፍ) ለመ~~የ~~ያው ትውልድ ከፍተኛ ዋ*ጋ ያ*ለው ነው።

ሥዕል 3 የደን መመንጠርን የሚያሳይ ማስታቂያ።

ሥዕል4 የቤተሰብ እቅድን የሚያሳይ ፓስተር

ተግባር 5

በአካባቢያችሁ በመንገድ ዳር የሚሰቀሉ ፓስተርዎችን አይታችሁ ታውቃሳችሁ?

ፓስተር ወይም አርማ መሆኑን ለይታችሁ ምንን እንደ ወከለ በቡድን በቡድን በመያየት ለክፍላችሁ ተማሪዎች አስረዱ፡፡

የምዕራፍ 5 ማጠቃለያ

- አርማ ማለት በቀላል ምልክት በአጭሩ መልሪክት ማስተላለፍ የሚችል ማለት ነው።
- > አርጣ ፣ምልክት ወይም ወካይ ማለት እንጂ ሥዕል ማለት አይደለም
- ፓስተር ያለውን ከፍተኛ ተቅም አስመልክቶ፡ ማህበረሰቡን ለመቀየር ወይም ለማሳደግ ተመራጭ መሆኑ ነው፡፡
- ▶ የፓስተር ስራን ከአርማ ስራ ጋር ስናስተያየው ማህበረሰቡን ለማስተማር፤ ማስተወቂያ ከፍተኛ ድርሻ አለው (ወይም ከፍተኛ ጥቅም ይሰጣል)::

የምዕራፍ 5 መልመጃ

- l. ከዚህ በታች ያሉትን ጥያቄዎች እውነት ከሆነ እውነት ሐሰት ከሆነ ሐሰት በማለት መልሱ
- 1. አርማ በቀላሉ በሥዕል መልዕክት የሚያስተላልፍ ነው።
- 2. አርማ ሲሰራ ማንኛውም ሰው የሚተላለፌውን መልዕክት እንዲረዳ ተደርጎ የሚዘጋጅ ነው።
- 3. በአርማ የሚተላለፈው መልዕክት የተመሳሰለ እና ከባድ ነው።
- 4. አርማ በፊደል ብቻ መልሪክት ማስተላለፍ ይችላል፡፡
- 5. ፓስተር ምልክቶቹ የሚያምሩ ሆነው ሰውን የሚሰቡ ናቸው ፡፡
- 6. የትራፊክ አደ*ጋ* በወቅታዊ ጉዳዮች ከሚመደቡት ውስጥ አንዱ ሊሆን ይችላል
- 7. በትያትር ጥበብ በመታገዝ ወቅታዊ ጉዳይ የተባለውን ለማህበረሰቡ ማስተማር እንችሳለን።
- 8. የሰው ልጅ ፍላጎት ፣ ምኞት እና ችሎታ ከሰው ሰው የተለያዩ አይደለም፡፡
- 9. በት*ያትር ተበባት በመጠቀም የሐሳብ አን*ደነትና ልዩነትን *መግ*ለጽ ይቻላል፡፡

II. ከዚህ በታች ለቀረቡትን ጥያቄዎች ትክክለኛው መልስ የያዘን ፊደል በመምረጥ መልስ

- 2. ከዚህ በታች ካሉት ውስጥ አርማን የሚወክለው ነው ?

ሀ. የ HIV በሽታ ለ. የታዋቂ ድርጅት ምልክት

ሐ. የትራፌክ ምልክት

መ. ሁለም መልስ ነው

- 3. የማስታወቅያ ፍችን አስመልክቶ ትክክል ያለሆነ የቱ ነው?
  - ሀ. በአጭር ጹሁፍ እና በሥዕል የተቀናበረ ነው
  - ለ. በአምር ጹሁፉ እና በምልክት የተቀናበረ ነው

ሐ. ግልጽ እና ሙሉ ሃሳብ ያስተላልፋል

መ. መልስ አልተሰጠም

- 4. የማስታወቅያ ተበብን ከአርማ ተበብ የምለየው
  - ህ. የሚያምር ቀስም አለው ለ. በጣም ሳቢ ነው

ሐ, ነገሮች በተፈዋሮ ያላቸው መልክ ያሳያል - መ, ሁለም መልስ ነው

- 5. በትያትር ዋበብ በመታገዝ ማስተላለፍ የምንችለው ምልክት?
  - ሀ. የባህል ተመሳሳይነት ለ. የሃሳብ አንድነት

ሐ. የሃሳብ ልዩነት መ. ሁሉም መልስ ነው

- 6. ተበብ ለማህበረሰቡ ካለው ተቅም ውስተ?
  - ሀ. የማሀበረሰቡን ባሀል ማሳደማ ለ. የሃሳብ ልዩንት

over nC

ሐ. ልዩነትን ማስተማር መ. ሁሉም መልስ ነው